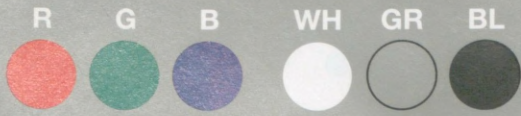

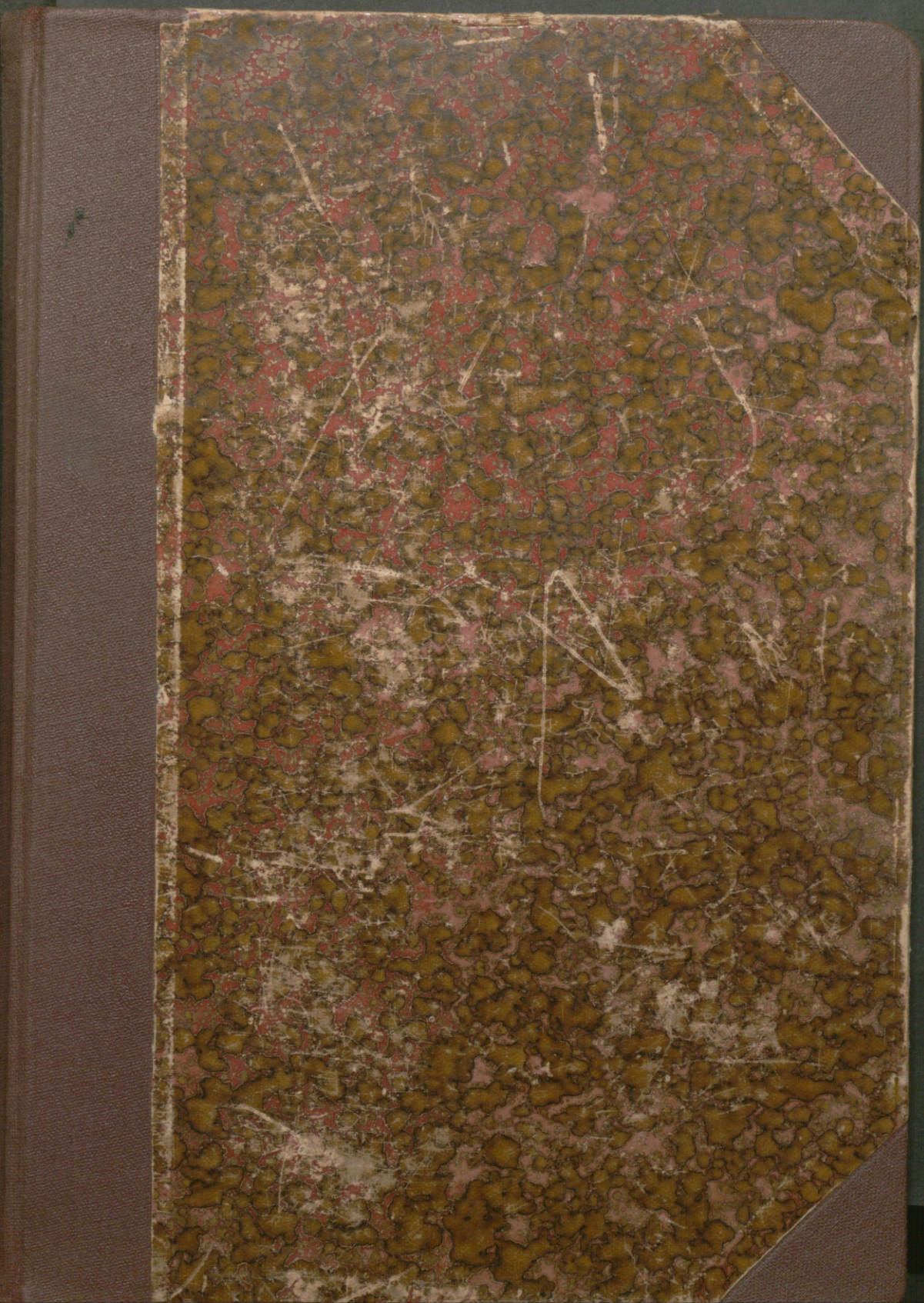
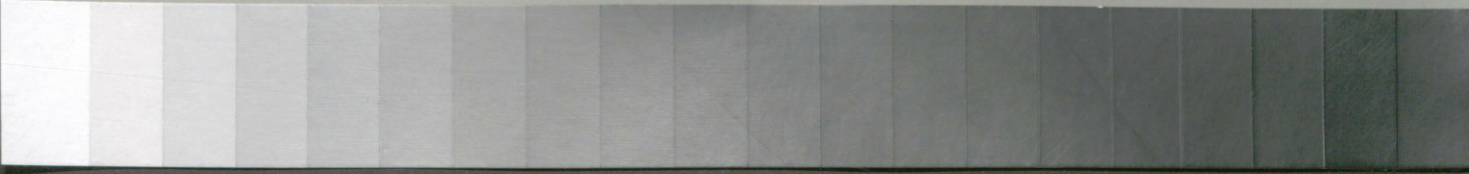
Part Code
ST1316

Grey Scale #13

A 1 2 3 4 5 6 M 8 9 10 11 12 13 14 15 B 17 18 19

Colour Chart #13

POLSKOŚĆ GÓRNEGO ŚLĄSKA, według urzędowych źródeł pruskich, A WYNIKI PLEBISCYTU.

Opracował:
Inżynier **KAROL FIRICH.**

Z przedmową **W. Trąpczyńskiego,**
Marszałka Sejmu Ustawodawczego.

Nakładem Centralnego Komitetu Plebiscytowego
Warszawa, Gmach Sejmowy.
Maj 1921.

*Pamięci bohaterkich Górnoślązaków,
którzy polegli w imię prawdy i sprawiedliwości
za wolność swej ziemi.*

PRZEDMOWA.

Wyniki plebiscytu na Górnym Śląsku są tak różne od ogólnie znanego stanu polskości tego kraju, a warunki, w jakich się on odbył, tak niezwykle, że całe społeczeństwo polskie, do głębi oburzone tak niesłychanym, a masowym pogwałceniem woli mieszkańców — nie mogło i nie może faktu tego spokojnie przyjąć do wiadomości.

Toteż wiadomość, że nawet i te wyniki nie miały służyć za podstawę decyzji Mocarstw, pchnęła mieszkańców Górnego Śląska do aktów rozpaczki, by udowodnić światu, że przecież są Polakami i że wola ich przynależenia do państwa polskiego powinna być uznana!

Głębokie przeciwieństwo między żywołową wolą mieszkańców, a pozornymi wynikami plebiscytu musi mieć głębsze powody, które, w imię prawdy i sprawiedliwości, należy zbadać i wyjaśnić.

Do głębi wstrząśnięty tragicznym losem ludności Górnego Śląska, której po wiekach niewoli, mimo szczytnych hasła Traktatu Pokoju w Wersalu — zagraża los jeszcze okrutniejszy — powrót pod mściwe jarzmo pruskie — postanowiłem, o ile to możliwe, zbadać to zagadnienie, by znaleźć prawdę i podać ją światu.

Zadanie to okazało się bardzo trudnem gdyż materiałów oficjalnych o wynikach plebiscytu jesczenie opublikowano i kto wie, czy w interesie potężnych czynników leżeć będzie ich ujawnienie.

Toteż, o ile krótki czas i nad wyraz utrudnione warunki pracy pozwoliły, starałem się dotrzeć do jądra prawdy, opierając się przedewszystkiem na autentycznych materiałach.

Być może, że spokojne badanie wypadków górnośląskich w przyszłości da nieco odmienne wyniki, w dzisiejszych jednak warunkach, istniejący materiał nie może dać innego obrazu.

Łaskawy więc czytelnik zechce zrozumieć i uznać wyjątkowo trudne moje położenie; późniejsi badacze — w lepszych warunkach — niech badają zagadnienia plebiscytu spokojnie i rzeczowo!

Prawda tu zawarta odsłania wręcz tragiczne przejścia ludu polskiego na Górnym Śląsku.

Lud ten oczekiwał tryumfu prawa i sprawiedliwości, a wspomóż straszny zawiedziono jego nadzieje!

Pracę niniejszą, wymagającą wprost niesłychanych wysiłków, mogłem ukończyć tylko przy pomocy bardzo wielu jednostek, które wspólną tę pracę w tak krótkim czasie wykonały.

Trudno mi znaleźć słów, by im wypowiedzieć moją wdzięczność — niech przekonanie, że przyczynili się Wielkiej Sprawie będzie dla nich najlepszą nagrodą.

Przedewszystkiem czuję się w obowiązku złożyć najgorętsze podziękowanie P. Wiceministrowi, Prof. Dr. Stefanowi Dąbrowskiemu, który, zajmując się najgoręcej sprawą górnośląską, umożliwił mi zdobycie koniecznych materiałów i realne poparcie Centralnego Komitetu Plebiscytowego.

Jako właściwych i najistotniejszych moich współpracowników wymieniam:

P. Witolda Kozłowskiego, któremu zawdzięczam całą niemal znajomość spraw etnografji i emigracji Górnego Śląska, i który wspólnie ze mną opracował to zagadnienie nietylko pod względem redakcyjnym, ale i rzeczowym.

P. Józefa Tankiewicza, który wszystkie prawie wykresy nietylko własnoręcznie wykonał, lecz przedewszystkiem włożył w nie niezwykle wiele samodzielności i inicjatywy.

Tylko przy pomocy obu tych dzielnych współpracowników, mogłem złożyć zamkniętą całość.

Dalej wymieniam:

Pp. Stanisława Grochowskiego, Henryka Dąbrowskiego, Antoniego Śmigielskiego, którzy opracowali całość graficzną

Pp. Włodzimierza Przedpeńskiego, Stanisława Dygata, Jana Sobańskiego, Franciszka Lutosławskiego, Aleksandra Łubieńskiego — którzy opracowali i umożliwili wydawnictwo niniejsze w językach angielskim i francuskim, wreszcie:

Pp. Romana Sawickiego i Stefana Dołęgowskiego, z których pierwszy sporządził klisze, drugi zaś jako Szef Zakładów Graficznych, z wyjątkową energją, w tak krótkim czasie wykonał całość techniczną wydawnictwa.

Tym wszystkim i bardzo wielu innym pomocnikom wyrażam najgorętsze podziękowanie za ich nadludzką pracę, pełną zaparcia się i poświęcenia.

AUTOR.

Warszawa, dn. 17 Maja 1921 r.

S P I S R Z E C Z Y.

	Str.
Przedmowa autora	3
Przedmowa Marszałka Sejmu W. Trąpczyńskiego	7
Wstęp	9
Polskość Górnego Śląska, a wyniki plebiscytu	11
A. Górny Śląsk	11
B. Polskość Górnego Śląska	12
C. Plebiscyt dnia 20 marca 1920 r.	13
D. Sprzeczność wyników plebiscytu z faktyczną siłą polskości na Górnym Śląsku	14
E. Przyczyny pozornego oświadczenia się części Górnego Śląska za Niemcami:	15
a) Emigranci plebiscytowi	15
b) Wpływ większej własności ziemskiej G. Śląska na wynik plebiscytu	18
F. Wyniki i wartość plebiscytu	19
Źródła	21
Załączniki	24
Uwagi ogólne	33

W Y K R E S Y i M A P Y.

	TablicaNr.
Górny Śląsk	1
Polska w r. 1190	1 a
Ludność Polska i niemiecka na Górnym Śląsku w latach 1828—1867	2
Mapy etnograficzne Górnego Śląska:	
Kopja z dzieła niemieckiego Dr. Partscha	3 a
Kopja mapy z atlasu niemieckiego Andréego	3 b
Kopja mapy Inż. J. Spetta	3 c
Obszar polski na Górnym Śląsku, według urzędowych źródeł niemieckich	
Ludność polska na Górnym Śląsku (odbitka z dzieła niemieckiego Dr. Webera)	3 d
Ludność ogólna powiatów w dniu 1/XII. 1910	4 a
Ludność gmin wiejskich w dniu 1/XII 1910	4 b
Dzieci polskie w wieku szkolnym w powiatach Górnego Śląska, według spisu z r. 1911	5
Ogólne wyniki głosowania (mapa Polskiego Komitetu Plebiscytowego)	5 a
Porównanie procentu Polaków na Górnym Śląsku, według spisów w latach 1890—1919, z wynikiem plebiscytu	6
Porównanie procentu dzieci polskich Górnego Śląska, według spisów w latach 1906—1911, z wynikiem plebiscytu	7

Zmniejszenie procentu Polaków na Górnym Śląsku przy plebiscycie w porównaniu ze spisami ludności	8
Porównanie procentu dzieci polskich Górnego Śląska, według spisów w latach 1906—1911, z wynikiem plebiscytu	9
Wpływ emigrantów na wynik plebiscytu na Górnym Śląsku	10
Emigracja na Górnym Śląsku, według plebiscytu, w porównaniu z rzeczywistą emigracją, według spisów urzędowych	11
Emigracja i imigracja powiatów Górnego Śląska w latach 1871—1905	12
Wynik głosowania mieszkańców Górnego Śląska i emigrantów	13 a
Wynik głosowania mieszkańców Górnego Śląska bez emigrantów	13 b
Stosunek emigrantów plebiscytowych do emigracji rzeczywistej od r. 1871 do r. 1905	14
Procent emigrantów w stosunku do ogólnej liczby głosujących mieszkańców Górnego Śląska	15
Stosunek procentowy emigrantów do głosów oddanych za Niemcami przy plebiscycie	15 a
Wpływ większej własności ziemskiej na wynik plebiscytu	16
Wyniki plebiscytu w blokach polskim i niemieckim	17
Ludność polska na terenie plebiscytowym, a wyniki plebiscytu	18

TABLICE RACHUNKOWE.

Podział Górnego Śląska na podstawie Traktatu Wersalskiego	I
Polacy na Górnym Śląsku	II
Plebiscyt dnia 20.III 1921 r.	III
Zestawienie urzędowych spisów ludności i wyborów komunalnych z wynikiem plebiscytu	IV
Zestawienie urzędowych spisów dzieci szkolnych z wynikiem plebiscytu	V
Zestawienie emigrantów plebiscytowych z emigracją rzeczywistą	VI
Wpływ większej własności ziemskiej Górnego Śląska na wyniki plebiscytu	VII
Wynik plebiscytu w blokach polskim i niemieckim	VIII
Errata.	

* * *

Przebieg plebiscytów, narzuconych Traktatem Wersalskim, wykazał, że plebiscyt jest formą najmniej może odpowiednią do osiągnięcia dwóch celów, które świat po wielkiej wojnie sobie postawił: uporządkowania granic, na zasadzie samookreślenia narodów i usunięcia temsamem przyczyn przyszłych konfliktów międzynarodowych.

W ułożeniu warunków plebiscytów i w ich przeprowadzeniu zapomniano o tem, że plebiscyt ma być tylko sposobem wykazania prawdy, t. j. prawdziwej woli ludności podlegającej plebiscytowi. Zrobiono raczej wszystko, aby tę prawdę zaciemnić umożliwiając gwałty i oszustwa stronie mniej sumiennej.

Dopuszczenie emigrantów do głosowania było już takim zaciemnieniem prawdy;—a cóż dopiero nieuzasadnione ustępstwo wobec Niemców, że głosowanie emigrantów ma się odbyć równocześnie z głosowaniem mieszkańców. Postanowienie to miało w pierwszym rzędzie ten cel i skutek, że rzeczywista wola tubylczej ludności nie miała być widzialną, ale raczej zniknąć musiała w masie emigrantów, tysiącami fabrykowanych przez Niemców, — bez możliwości kontroli. Miała ona jeszcze i ten skutek, że tłumy emigrantów, sprowadzone kosztem rządu niemieckiego, steroryzowały zupełnie ludność polską w powiatach północnych i zachodnich terenu plebiscytowego, mających ogromną większość polską.

System zaprowadzony przy plebiscycie: t. j. podawanie każdemu wyborcy dwóch kartek urzędowych z napisem: „Polska“, resp. „Niemcy“, ułatwił też Niemcom przekupstwa, gdyż wykupywali oni otwarcie kartki z napisem „Polska“, jak to udowodniono w tysiącach wypadków.

Wreszcie fakt nieusunięcia z terenu plebiscytowego biurokracji pruskiej umożliwił jej wywieranie takiego teroru na ludności polskiej, zwłaszcza w powiatach wiejskich, że plebiscyt w podobnych warunkach stał się wręcz tragedją!

Nie można się dziwić, że plebiscyt dał wyniki daleko niekorzystniejsze dla polskiej ludności, niż je kiedykolwiek wykazała narodowościowa statystyka pruska, zarówno całej ludności, jako też dzieci szkolnych.

Odnosi się wrażenie, jakoby w kołach, które mają grać rolę rozjemców, zapomniano, że nie żyjemy już w czasach Kongresu Wiedeńskiego, kiedy narody można było dzielić wedle rzekomego interesu samych — rozjemców.

Rozjemca jest sędzią: sędzia, który zamyka rozmyślnie oczy na fałszowanie prawdy przez jedną ze stron, narusza obowiązki swego urzędu.

Praca niniejsza ma wykazać prawdę nie tylko rozjemcom, ale i opinii świata.

Warszawa, maj 1921 r.

(—) TRAMPCZYŃSKI
Marszałek Sejmu.

I.

„Państwo Polskie powinno objąć wszystkie ziemie zamieszkałe przez ludność niewątpliwie polską” (art. 13 programu Wilsona).

II.

„W końcu przyszło hasło o samostanowieniu narodów. To hasło . . . wstrząsnęło nami silnie . . .” (Ludendorff: Moje wspomnienia wojenne str. 288).

III.

„Szczególnego znaczenia nabrał górnośląski okręg przemysłowy w czasie wojny światowej.

Bez wątpienia nie byłoby możliwym przeprowadzenie wojny . . . bez Zagłębia górnośląskiego”. (Tajny memoriał Górnośląskiego Związku Górniczego i Hutniczego Nr. A. 15700, z dnia 6 grudnia 1917 r., przez Dr. Willigera — do Niemieckiego Sekretarza Stanu dla Spraw Zagranicznych von Kühlmann).

Historyczna walka imperjalizmu germańskiego z narodem polskim, broniącym swych odwiecznych siedzib, nie jest jeszcze ukończoną...

Zjednoczone Wolne Ludy Świata powaliły wspólnym, a bezmiernym wysiłkiem Cezaryzm pruski, który uwierzył, że siła jest jedyną podstawą prawa, a hasło „Drang nach Osten” może usprawiedliwić wszelkie bezprawia.

Po hekatombach milionów, obwieścił Traktat Pokoju w Wersalu:

prawo, sprawiedliwość i wolność wszystkim dotąd ciemiężonym narodom.

Walka jednak dwóch zmagających się idei, — materjalizmu, opartego na bezprawiu i sile oraz — idealizmu, budującego przyszłość ludzkości na prawie i sprawiedliwości, — nie jest jeszcze ukończoną.

Fale egoizmu i oportunistów zalewają znów wielkie hasła postępu ludzkości; czas rozpocząć odrodzenie moralne świata — przez zastosowanie prawdy, sprawiedliwości i miłości bliźniego w stosunkach między Narodami!

Ciemne żywioły, które od lat tysięcy żyją i powiększają swe bogactwa kosztem łez i krwi ludzkiej, zagrożone utratą zysków, spodziewanych z pruskiego zwycięstwa, — zakryły grubą

powłoką fałszu i obłudy fakt istnienia męczeńskiej ziemi, która tęskni do wolności i którą Polsce zwrócić należy — Polskiego Górnego Śląska.

Ukryte te wpływy były tak przemożne, że nie tylko potrafiły zachwiać podstawami Pokoju Ludów, lecz naruszając jego zasady — przeprowadziły unieważnienie pierwotnej uchwały Mocarstw, że Górny Śląsk, jako bezsporna ziemia polska, ma być Polsce oddany.

To odchylenie od Idei Wielkich Demokracji Zachodu było nie tylko zaprzeczeniem zdobyczy wojny światowej, lecz w konsekwencji doprowadziło do poważnych międzynarodowych zawikłań, stwarzając t. zw. zagadnienie górnośląskie.

Postanowienie bowiem przez Mocarstwa (które uwzględniły sprzeciw niemiecki), plebiscytu na Górnym Śląsku, spowodowało nie tylko niepokój na teren przemysłowy, którego spokojna praca jest niezbędną dla odbudowy gospodarczej Europy, lecz przedewszystkiem, podając w wątpliwość polskość Górnego Śląska, — dało podstawę do niesłychanego wzburzenia miejscowej ludności, zagrożonej w zdobyczach cywilizacji, należnych jej skutkiem pogromu Niemiec.

Plebiscyt Górnośląski, który umożliwił równoczesny najazd niezliczonej ilości „emigrantów“ — nawet uzbrojonych — na G. Śląsk, w celu głosowania na prawach mieszkańców, a nie usunął potężnych tam jeszcze wpływów administracji pruskiej w przemyśle i rolnictwie, — nie posiadał warunków dla rzeczywiste swobodnego wypowiedzenia się ludności.

Pozorna emancypacja polityczna ludności, pozostawionej w zależności ekonomicznej od Niemców — nie mogła dać rezultatów zgodnych z prawdziwą wolą, a nawet interesami mieszkańców.

I oto widzimy wręcz tragiczne przeciwieństwa:

Mieszkańcy, w myśl swych najgłębszych interesów i przynależności narodowej, o ile tylko mogą swobodnie się wypowiedzieć, — oświadczają się żywiłowo za Polską.

Napływowe zaś elementy, wzmocnione najazdem emigrantów, — głosują jednomyślnie za przynależnością do Niemiec, w imię militarnych i politycznych interesów Prus, nie liczących się z wolą i interesami mieszkańców Górnego Śląska.

Prawo mieszkańców — przyznane im Traktatem Wersalskim — swobodnego rozstrzygnięcia o swej przynależności państwowej — zostało cynicznie zgwałcone w imię ratowania Górnego Śląska dla Prus, by im umożliwić nową wojnę odwetową.

Prawdy i sprawiedliwości, a więc wolności oczekiwali mieszkańcy Górnego Śląska od plebiscytu.

Prawdy, sprawiedliwości i wolności, oczekują oni od ostatecznej decyzji Mocarstw.

Polskość Górnego Śląska, a wynik plebiscytu.

Praca niniejsza ma na celu przedstawić wyniki plebiscytu na Górnym Śląsku, przy równoczesnej analizie wszystkich czynników, które wpłynęły na formalne ustosunkowanie głosów, oddanych za Polską i Niemcami.

Wyniki plebiscytu, jako wyraz woli ludności, są wręcz zastanawiające.

Tablice załączone wykazują przeto, w jakim zakresie mieszkańcy Górnego Śląska mieli możliwość swobodnego wypowiedzenia się co do swej przynależności państwowej.

A. Górny Śląsk.

(Tablica I oraz tablice Nr. I i Ia).

Wypadki, jakie obecnie rozgrywają się na Górnym Śląsku, mają głębokie podstawy geograficzne i historyczne.

Położenie geograficzne Górnego Śląska wykazuje, że stanowi on z państwem polskim widoczną całość geograficzną. Prawie trzy czwarte ($\frac{3}{4}$) powierzchni terytorjum plebiscytowego zajmuje Wyżyna Śląska, która zlewa się z Wyżyną Małopolską, leżącą na obszarze państwa polskiego, — podczas gdy brak wyraźnej łączności z dawno niemczonymi obszarami Średniego i Dolnego Śląska.

Jedność geograficzną potwierdza najlepiej silny rozwój sieci komunikacyjnej G. Śląska w kierunku na wschód, ujawniając w ten sposób łączność gospodarczą tego terenu z sąsiednimi obszarami Zjednoczonej Polski, — opartą na naturalnej wymianie płodów przemysłu i rolnictwa.

Związek gospodarczy G. Śląska z Polską jest tak silny, że wszystkie istniejące i projektowane główne drogi komunikacyjne Polski, tak lądowe jak i wodne, — zbiegają się w naturalnym swym węźle na Górnym Śląsku, — a rozchodząc się stąd promienisto na Wschód — łączą Górny Śląsk, przez wszystkie dzielnice niepodległej, a nawet historycznej Polski, z morzami Bałtyckiem i Czarnem oraz bezmiernymi obszarami Rosji Europejskiej.

Przeciwnie zaś — brak liczniejszych połączeń komunikacyjnych Górnego Śląska z Niemcami stwierdza, jak sztuczną była jego przynależność państwowa do Niemiec, — sprzeczna

nietylko z położeniem geograficznym, lecz przede wszystkim z interesami gospodarczymi, którym zagraża rosnąca konkurencja Zachodnich Niemiec.

Olbrzymie centrum przemysłowe G. Śląska i przyległych obszarów państwa polskiego, rozpostarte na jednolitem, a wspólnem złożu węglowem, po obu stronach sztucznej granicy państwowej,—potwierdza jeszcze dobitniej nierozdzielność Górnego Śląska od Polski.

Ta łączność geograficzna i gospodarcza Górnego Śląska z całym obszarem obecnego państwa polskiego ma również niezwykle silny podkład etnograficzny.

Oto fala niemczyzny, która z biegiem wieków opanowała Śląsk Średni i Dolny, zatrzymała się u granic Górnego Śląska, powstrzymana rozwojem świadomości narodowej jego mieszkańców.

Górny Śląsk stanowi przeto obecnie organiczną część narodowego obszaru polskiego.

Zachodnia granica tego obszaru kryje się w ogólnych zarysach z zachodnią granicą obszaru plebiscytowego Górnego Śląska i — jako rezultat wiekowych zmaganiń polsko-niemieckich — oddziela obszary, które ekspansja niemiecka w dziejowym procesie była w stanie pochłoniąć, od obszarów, które polskość zdołała ostatecznie obronić.

Toteż nietylko na prawach historycznych, ile na żywiołowej woli mieszkańców tego kraju, domagających się definitywnego połączenia z Polską, — w myśl swych najżywoźniejszych interesów narodowych, a przede wszystkim gospodarczych, — opierają się prawa Polski do rewindykacji polskiej części swej prastarej dzielnicy.

B. Polskość Górnego Śląska.

(Tablica II oraz tablice Nr. 2 — 5).

Cały Śląsk, jako teren ważnej środkowo-europejskiej drogi komunikacyjnej, wiodącej z zachodnich Niemiec do państw naddunajskich (przez Bramę Morawską), przechodził różne dzieje polityczne, zmieniając kolejno suwerenność polską i czeską na panowanie Habsburgów.

wczesne metody rządzenia nie troszczyły się zupełnie o wolę lub narodowość „poddanych“, to też ludność Górnego Śląska pozostała przez wieki polską, nie doznając specjalnych prześladowań.

Dopiero podstępne opanowanie Śląska przez Prusy (w r. 1740), które uważały za swą misję historyczną szerzenie gwałtem germanizacji na czysto słowiańskich obszarach—rozpoczęło okres bezwzględnej germanizacji, nietylko przez narzucanie języka niemieckiego kościołowi i szkole, lecz prze-

dewszystkiem przez celową kolonizację, zwłaszcza terenów nadodrzańskich.

Ten okres rządów pruskich — zakończony wybuchem wojny światowej — przesunął znacznie na niekorzyść Polski zachodnią granicę językową na Śląsku, — prawie aż do dzisiejszego terenu plebiscytowego.

Wielkie idee „wolności ludów“, które mimo przeciwdziałań rządu pruskiego, dotarły nawet na Górny Śląsk, wywołały tam żywiołowy odruch samowiedzy narodowej, prześladowanych za swą polskość mieszkańców tego kraju:

postęp niemczyzny został na zawsze wstrzymany, a obudzone życie polskie znalazło swój wyraz w walce o prawa narodowe (w wyborach do Sejmu pruskiego i parlamentu niemieckiego — ostatnio w wyborach komunalnych).

Wszystkie te objawy były tak silne, że nawet urzędowe spisy ludności zmuszone były uznać fakt polskości Górnego Śląska.

Statystyka pruska, która wszelkimi metodami, zarówno przez redukcję procentu Polaków, jako też przez zaliczanie ich do różnych ad hoc stworzonych narodowości (Mazurzy, Kaszubi i dwujęzyczni) usiłowała zmniejszyć polski stan posiadania, — nie umiała stworzyć odrębnej nazwy etnograficznej dla Polaków na Górnym Śląsku.

Górny Śląsk jest krajem zamieszkałym prawie wyłącznie przez ludność polską — oto resumé wszystkich niemieckich naukowych badań i pruskich urzędowych statystyk.

W tych warunkach wyznaczenie obszaru plebiscytowego na terenie wyłącznie polskim, oraz pytanie się polskiej ludności o jej narodowość — było szukaniem odpowiedzi na zagadnienie przez naukę europejską dawno już rozwiązane.

C. Plebiscyt dnia 20-go marca 1921 r.

(Tablica III oraz tablica Nr. 5 a).

Wysiłek ludności Górnego Śląska, która żywiołowo dąży do połączenia się z Polską, spotkał się z zdecydowanym oporem napływowej biurokracji niemieckiej, która poparta przez rząd pruski i przeróżne tajne organizacje wojskowe, sprowadziła na Śląsk Górny w okresie plebiscytu niezwykłą ilość emigrantów „plebiscytowych“ — dla sztucznego stworzenia pokażniejszego procentu głosów za Niemcami.

Pozostała na Górnym Śląsku pruska administracja, oraz więksi właściciele ziemscy — użyli wszelkich bezwzględnych sposobów, by zależną od siebie miejscową ludność polską zniewolić do chwilowego bodaj oświadczenia się za Niemcami.

Ludność ta, oddana na łup samowoli militaryzmu pruskiego i presji ekonomicznej (gdy ponadto dzięki przepisom plebiscytowym głosy emigrantów policzono narówni z głosami mieszkańców), nie mogła, mimo heroicznego wysiłku, w powiatach zalanych emigrantami i bojówkami niemieckimi — wypowiedzieć swej woli, opartej na najgłębszym zrozumieniu związku gospodarczego i etnicznej przynależności Górnego Śląska do Polski.

Teroru emigrantów najlepiej dowodzi ten fakt, że anulując rachunkowo ich głosy — otrzymujemy jeszcze procenty głosów za Polską znacznie niższe, od najgorszych nawet pruskich spisów ludności.

Ogólnie biorąc, wyniki plebiscytu w zachodnich rolniczych powiatach Górnego Śląska okazały się, wskutek presji niemieckiej, pozornie dla polskości niekorzystne; przeciwnie zaś, ludność okręgów przemysłowych, oraz przyległych powiatów przemysłowo-rolniczych, mniej zależna ekonomicznie od Niemców, większością swych głosów oraz gmin oświadczyła się za przynależnością do Polski.

Porównując więc częściowo dla Polski niekorzystne wyniki plebiscytu na Górnym Śląsku z kolosalnymi wysiłkami całego państwa niemieckiego, by nie dopuścić do stwierdzenia polskości Górnego Śląska przy plebiscycie — powiedzieć można:

Mieszkańcy terenu plebiscytowego (z wyjątkiem nielicznych wysp językowych niemieckich) — wszędzie, gdzie mieli możność wyrażenia swobodnego swej woli, wypowiedzieli się w olbrzymiej większości za Polską.

Gdzie zaś większość głosów padła za Niemcami, tam, skutkiem czynnego udziału w akcji plebiscytowej zmobilizowanych mas emigrantów — swobodne wypowiedzenie się ludności było niemożliwem.

Ludność Górnego Śląska wypowiedziała się swobodnie tylko za Polską — oto ogólne wrażenie, jakie się otrzymuje, badając przebieg plebiscytu.

D. Sprzeczność wyników plebiscytu z faktyczną siłą polskości na Górnym Śląsku.

(Tablica IV oraz tablice Nr. 6—9).

Niezwykłe wysoki procent ludności polskiej na G. Śląsku, znany ze wszystkich spisów urzędowych, dozwalał przypuszczać, że ludność tamtejsza, silnie zorganizowana w okresie przedplebiscytowym, — potrafi przeforsować przy plebiscycie wolę przynależenia do Polski.

Niestety pozorny wynik jest tak niezgodny z tem minimum, jakiego można było oczekiwać w najgorszych nawet

warunkach (różnice między spisami ludności, nie mówiąc już o spisach dzieci, a procentami głosów oddanych za Polską, są wręcz paradoksalne), że nie można absolutnie znaleźć w wielu powiatach jakiegokolwiek bądź logicznego związku między wolą tamtejszej ludności polskiej, a formalnymi wynikami plebiscytu.

Kraj ten, w którym „mieszkańcy są Polakami z pochodzenia i języka“ (odpowiedź Mocarstw Sprzymierzonych Delegacji niemieckiej z dn. 29 maja 1919 r.), dał, zwłaszcza w powiatach rolniczych, pozorne wyniki plebiscytu tak ujemne, że jedynie terrorowi niemieckiemu można je przypisać.

Ponieważ największy spadek głosów polskich widzimy w powiatach, w których procent Niemców właśnie jest najniższy, nie można tych wyników głosowania uważać za wynik swobodnej woli mieszkańców.

Dziwnie konsekwentne spadki procentu głosów polskich, zwłaszcza w powiatach mających wartość dla militarystyki pruskiej (porównaj wyniki głosowania w Kluczborku — Kreuzburg, — zwracające uwagę na wszystkich prawie tablicach) są tak uderzające, że kwestjonując ważność tego głosowania, koniecznym jest szukać powodów, które wpłynęły na pozorną zmianę świadomej woli mieszkańców.

E. Przyczyny pozornego oświadczenia się części Górnego Śląska za Niemcami.

Znana ogólnie słabość liczebna Niemców na Górnym Śląsku musiała ich, dla ratowania swej beznadziejnej sytuacji przy plebiscycie, do szukania silnie zorganizowanej i rutynowanej pomocy zzewnątrz.

Analizując więc przyczyny, które przeforsowały pozorną większość niemiecką w niektórych powiatach Górnego Śląska, należy zwrócić uwagę na dwa najważniejsze czynniki, których użyli Niemcy dla zmuszenia polskiej ludności do oddania swych głosów za przynależnością do Niemiec, mianowicie, — sztuczną emigrację, oraz przemoc ekonomiczną większych właścicieli ziemskich.

a) Emigranci plebiscytowi.

(Tablica VI oraz tablice Nr. 10—15 a).

Wbrew zasadom Traktatu Wersalskiego, wbrew postanowieniom artykułu 88, który mówi zupełnie wyraźnie, że mieszkańcy będą powołani do wypowiedzenia swej woli — Wielkie Mocarstwa, ustępując żądaniom niemieckim, posta-

nowiły w grudniu r. 1920, aby i emigranci otrzymali prawo decydowania o losach Górnego Śląska. (Głosujących, którzy jako emigranci przybyli na teren plebiscytowy, nazywamy „emigrantami plebiscytowymi” — kategoria B).

Skutki tej decyzji widzimy poniżej.

Górny Śląsk, jako obszar bardzo różnych przeciwieństw gospodarczych, posiadający rozległe tereny czysto rolnicze, oraz olbrzymie kompleksy leśne, a nadto niesłychanie gęsto zaludnione obszary przemysłowe, był od lat wielu miejscem niezwykle silnego wewnętrznego ruchu ludności.

Zagłębie przemysłowo-węglowe było tym olbrzymim rewirem, który pochłaniał przewyżkę ludności rolniczej Górnego Śląska, a równocześnie wysyłał najenergiczniejsze i wyszkolone już żywioły na Zachód, gdzie potężny rozwój Zagłębia Westfalskiego, w porównaniu z upośledzonym pod rządami pruskimi Zagłębiem górnośląskim, zapewniał im znacznie korzystniejsze warunki bytu.

Zestawiając więc rezultaty badań znawcy emigracji niemieckiej Dr. Seringa za lata 1871—1905, widzimy, że generalne zsumowanie emigracji i imigracji ze wszystkich powiatów terenu plebiscytowego, za cały okres lat 35, daje tylko nadwyżkę około 70 tysięcy osób, starszych ponad lat 20.

Badanie zaś okresu od r. 1890 do r. 1910 wykazuje, że zjawiska emigracji i imigracji na Górnym Śląsku, pokrywały się niemal zupełnie.

Uwzględniając trudności teoretyczne porównywania emigrantów plebiscytowych z nadwyżką emigracji (w tablicach Dr. Seringa), spostrzegamy, że ilość absolutna emigrantów plebiscytowych jest wielokrotnie większą, niż nadwyżka emigracji (w wieku ponad lat 20) w r. 1905 i nie daje się metodami naukowymi uzasadnić.

Różnice te między emigracją rzeczywistą w r. 1905, a plebiscytową, już tak wyraźne dla całości terenu plebiscytowego — okazały się daleko jaskrawszymi przy badaniu stosunków w poszczególnych powiatach, — tablice Seringa bowiem nie wyróżniają emigracji poza obszar Górnego Śląska, od emigracji wewnętrznej (z powiatów rolniczych do przemysłowych), która bezwzględnie jest najsilniejszym objawem ruchu ludności na Górnym Śląsku.

Wiadomo, że w r. 1905 ilość ogólna emigrantów z G. Śląska wynosiła ogółem 180 tysięcy osób, a przyjmując połowę tylko, jako starszych ponad lat 20-cia, otrzymujemy liczbę parokrotnie mniejszą, od ilości emigrantów plebiscytowych.

Nasuwa się zatem przypuszczenie, że ta uderzająca nadwyżka emigrantów plebiscytowych ponad emigrację rzeczywistą w r. 1905 musi zawierać jeszcze wiele obcych elementów.

Prawdopodobnie zidentyfikowano lokalnych emigrantów z powiatów rolniczych do górnośląskiego zagłębia węglowego, z emigrantami, którzy G. Śląsk zupełnie opuścili.

W tych warunkach okazuje się możliwym przypuszczenie, że polscy rzeczywiści emigranci z powiatów rolniczych głosowali w okręgu przemysłowym, jako stali mieszkańcy tego okręgu, a na ich miejsce, jako urodzonych w powiatach rolniczych, przyjechali z głębi Niemiec rzekomi pruscy emigranci, którzy nigdy i nic wspólnego z Górnym Śląskiem nie mieli.

Przy współdziałaniu Niemców właścicieli ziemskich, oraz pozostałych na miejscu urzędników pruskich, głosowali ci emigranci z wojskową karnością za przynależnością Górnego Śląska do Niemiec.

Nadużycia t. zw. emigrantów plebiscytowych przewidział rząd polski — protestując dnia 25 lutego 1921 r. przeciwko decyzji Rady Najwyższej (z dnia 22 lutego 1921 r.) — o równoczesnem głosowaniu emigrantów z mieszkańcami Górnego Śląska.

Rzeczywiści tymczasem emigranci polscy, którzy zmuszeni warunkami materialnymi wyjechali do Zagłębia Westfalskiego, nie byli w możności przybyć na teren plebiscytowy, wskutek rozmaitych i bezprzykładnych zakazów, aresztowań i fałszerstw dokumentów, zarządzonych przez rząd niemiecki (patrz dokumenty opublikowane przez Polski Komitet Plebiscytowy dla Górnego Śląska).

Masowa dyzlokacja emigrantów plebiscytowych nie miała więc nic wspólnego z naturalnym ruchem ludności, a wybór miejsc koncentracji, oraz jednolitość akcji na terenach koniecznych dla militarystyki pruskiej udawadniają, że była to na wielką skalę przeprowadzona zamaskowana akcja wojskowo-polityczna.

W podobnych warunkach głosowanie emigrantów, wspólnie z mieszkańcami Górnego Śląska, musiało w decydujący sposób podnieść ilość głosów za Niemcami, gdyż steroryzowana ludność, wskutek tej akcji i kontroli wojskowej, zmuszoną była, pod groźbą utraty życia i mienia, oddawać swe głosy za Niemcami.

Ujmując zatem w całość wszystkie uwagi o „emigrantach plebiscytowych” — powiedzieć można:

- 1) rzeczywistych emigrantów polskich, na teren plebiscytowy, rząd niemiecki prawie nie dopuścił;
- 2) zamiast nich przybyli fikcyjni (t. zw. plebiscytowi) emigranci niemieccy;
- 3) liczba emigrantów plebiscytowych i ich dyslokacja nie odpowiada zupełnie charakterowi emigracji rzeczywistej;
- 4) zidentyfikowano prawdopodobnie emigrantów plebiscytowych niemieckich z emigracją wewnętrzną polską w obrębie Górnego Śląska.

5) liczba zgłoszonych pierwotnie przez Niemców emigrantów plebiscytowych (350,000) przewyższa 4-krotnie — liczba zaś zwiezionych niemieckich emigrantów (około 192,000) przewyższa 2-krotnie faktyczną możliwą emigrację poza granice Górnego Śląska (maksimum 100,000).

6) organizacja emigrantów plebiscytowych, oraz lęk przed nią miejscowej ludności, dowodzą, że był to w istocie zamaskowany ruch wojskowy niemiecki — dla celów militaryzmu pruskiego.

Wbrew przeto faktycznej woli mieszkańców G. Śląska, wbrew całej prawdzie naukowej (nawet pruskich statystyk), utworzył się na podstawie takiego „głosowania“ pozorny blok niemieckich powiatów, na czysto polskiej ziemi, który miał udowodnić jej niemieckość.

Z odpływem zmobilizowanych emigrantów plebiscytowych skończyły się te chwile papierowej większości niemieckiej, pozostawiając po sobie tylko masowe protesty mieszkańców G. Śląska, oburzonych gwałtami i rozbojem.

b) Wpływ większej własności ziemskiej Górnego Śląska na wynik plebiscytu.

(Tablica VII i tablica Nr. 16).

Dr. Weber, opisując stosunki na Górnym Śląsku, wskazał już na związek między trudnościami bytu ludności polskiej, a pozostawianiem olbrzymiej ilości ziemi w rękach większej własności niemieckiej.

Żadna bowiem z 36 pruskich regencji nie posiadała (w r. 1909) tak wysokiego procentu większej własności zarówno rządowej, jak i prywatnej, jak Górny Śląsk, gdzie dobra większej własności wynosiły 57,4% ogólnej powierzchni ziemi (zaznaczyć należy, że w tem było 26,4% powierzchni ogólnej w rękach tylko 7-miu właścicieli!).

Tego rodzaju wielkie skupienie ziemi uprawnej w rękach przemożnych magnatów, którzy administrację swych majątków powierzają wyłącznie prawie — rezerwowym oficerom pruskim, musiało wywrzeć wpływ ujemny na możność swobodnego wypowiedzenia się ludności miejscowej.

Powiaty przemysłowe i przemysłowo-rolnicze, gdzie procent ziemi w rękach niemieckich wielkich właścicieli jest dość niski, a ludność miejscowa polska, mniej ekonomicznie zależna, wywalczyła swobodę politycznej organizacji — oświadczyły się za przynależnością do Polski.

Przeciwnie zaś w powiatach rolniczych, gdzie małorolna ludność polska całkowicie zależna od Niemców, właściciele olbrzymich kompleksów rolnych i leśnych — wyniki plebiscytu przedstawiają się dla polskości przeważnie niekorzystnie.

Powiaty te przylegają do Niemiec, najswobodniej przeto w nich poruszały się niezliczone wprost masy wszelkiego rodzaju zameldowanych i niemeldowanych, a nawet uzbrojonych „emigrantów“, pod umiejętnem kierownictwem oficerów pruskich, osiadłych tam na czas plebiscytu, jako zarządcy rolni i leśni w niemieckich majątkach.

Podczas plebiscytu w skromnych funkcjach urzędników rolnych, wykrywano nawet wyższych pruskich oficerów sztabowych!

Nic dziwnego, że wieki całe ciemżona ludność miejscowa polska, która przy wszystkich spisach ludności usiłowała przypomnieć światu swe polskie dążenia, w okresie tym znalazła się w warunkach, rzeczywistej pruskiej okupacji wojskowej — straciła przeto wiarę, nie tylko w możliwość stwierdzenia swej polskości, lecz, co gorsza, zważyła, czy plebiscyt w takich warunkach przeprowadzony, da jej możliwość wyrażenia swej woli.

Teror niemiecki i rozpacz polskiej ludności, oto charakterystyczny obraz „swobodnego głosowania“ w tych powiatach, gdzie emigranci, wielka własność i administracja pruska, wspólnym wysiłkiem, stworzyły pozory większości niemieckiej.

F. Wyniki i wartość plebiscytu.

(Tablica VIII oraz tablice Nr. 17 i 18).

Duch pruski, zagrożony w możliwości wyzyskiwania pracy robotnika polskiego i bogactw naturalnych ziemi polskiej, postanowił za wszelką cenę przeforsować pozory bodaj Niemczyzny na Górnym Śląsku — dla dalszych niszczycielskich planów burzenia pokoju świata.

Wprawdzie rozpaczliwe te czyny nie posiadają żadnej wartości moralnej (nie mówiąc już o znaczeniu prawnem), koniecznym jest jednakże zestawić wyniki tego plebiscytu z faktycznym stanem polskości, opartym nawet na urzędowych źródłach pruskich.

Oto teren plebiscytowy, o olbrzymiej przewadze ludności bezspornie polskiej, która, w entuzjastycznym uniesieniu, starała się zaświadczyć swą przynależność do Polski, wykazała w części powiatów pozorną większość głosów za Niemcami!

Niesłychany, 6-krotny nawet spadek głosów polskich w powiatach zalanych emigrantami niemieckimi, — w miejsce prawdziwych emigrantów polskich — (również wielokrotny wzrost głosów niemieckich, już i tak znacznie powiększonych przez statystykę pruską), — oto wyniki „swobodnego wypowiedzenia się ludności“.

Jasnym jest, że wyniki te muszą być rozpatrywane z wielką ostrożnością!

Wartość pewną posiada głosowanie jedynie w tych powiatach, gdzie ludność mogła swobodnie się wypowiedzieć, a były to przede wszystkim powiaty przemysłowe, względnie przemysłowo-rolnicze (najmniej stosunkowo zalane emigrantami), gdzie ucisk feudalnych właścicieli na polskie zorganizowane masy robotnicze był stosunkowo najślabszy.

Powiedzieć więc można:

Mieszkańcy Górnego Śląska opowiedzieli się swobodnie tylko za przynależnością do Polski.

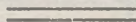
Obszar, gdzie niesfałszowana wola ludności opowiedziała się nawet i w tych warunkach — za Polską, powinien być — w myśl artykułu 88 Traktatu Pokoju w Wersalu oddany Polsce.

Obszar, gdzie steroryzowana ludność nie mogła swobodnie wyrazić prawdziwej swej woli i zmuszona była głosować za Niemcami, powinien być w myśl zasad Traktatu Wersalskiego, jak i jego ścisłych formalnych przepisów, które gwarantują „swobodne wypowiedzenie się ludności” — ponownie plebiscytowi poddany.

Powtórny zatem plebiscyt w t. zw. pozornym bloku niemieckim i to w warunkach rzeczywiście umożliwiających swobodne wypowiedzenie się ludności, byłby w myśl Traktatu Wersalskiego koniecznym, o ile pierwotna słuszna uchwała Mocarstw, zawarta w „Conditions de Paix” (oddająca Górny Śląsk — jako kraj polski — Polsce, bez plebiscytu, a wręczona Niemcom dnia 7-go maja 1919 r.) — nie będzie zastosowaną dla jedynie racjonalnego rozstrzygnięcia zagadnienia Górnośląskiego —

— oddania polskiego Górnego Śląska Polsce.

Prawda i sprawiedliwość nakazuje przywrócić wolność ludności Górnego Śląska, — oddając go Polsce.

ŹRÓDŁA.

Traktat Pokoju pomiędzy Mocarstwami Sprzymierzonymi i Stowarzyszonymi, a Niemcami. — Warszawa, 1920.

Der Friedensvertrag nebst Ausführungsgesetzen. — Berlin, 1919.

Statistik für Königreich Preussen — Berlin, 1841.

Gemeindelexikon, Provinz Schlesien r. 1871, 1905 i 1910.

Opis ziem zamieszkałych przez Polaków. — Warszawa.

Słownik Geograficzny Ziem Polskich. — Warszawa.

Dr. Paul Weber. Die Polen in Oberschlesien. — Berlin, 1914.

M. Sering. Die Verteilung des Grundbesitzes und die Abwanderung vom Lande. — Berlin, 1910.

Pr. A. Oelwein.—Wien. Das Donau-Oder-Kanalprojekt.—Berlin, 1897.

Paul Helmuth von Kulmiz. Probleme der Weltwirtschaft. — Jena, 1914.

L. K. Fiedler. Polen als Absatzgebiet für die Mitteleuropäische Maschinen- und Bauindustrie.—Charlottenburg, 1916.

Likwidacja skutków wojny w dziedzinie stosunków prawnych i ekonomicznych w Polsce. Tom VII. — Warszawa, 1918.

Dr. jur. Ernst Loeb. Wirtschaftliche Vorgänge, Erfahrungen und Lehren in europäischen Krieg. — Jena, 1918.

Polen. Entwicklung und gegenwärtiger Zustand.—Bern, 1918.

Poseł Andrzej Wierzbicki. Prawda o Górnym Śląsku

Dipl. Ingenieur K. Führich. Ausprüche bedeutender deutscher Fachmänner über die Zugehörigkeit Oberschlesiens.

The Economic value of Upper Silesia for Poland and Germany Respectively. — Waterloo,

Prace polskiej narady ekonomicznej w Petersburgu; Tom piąty. — Warszawa, 1919.

Prof. Antoni Sujkowski. Co Śląsk zyska na przyłączeniu do Polski.

Oberschlesien auf Subhasta. — Beuthen O. S., 1919.

A. Heinrichsbauer. Die Kohlennot, der Ruin Deutschlands.—Essen, 1920.

Die Stellung der Geistlichen in der oberschlesischen Frage.—Nikolai O. S., 1920.

Erich Ludendorff. Meine Kriegserinnerungen 1914—1918. Berlin, 1919.

Adam Rose. Bilans handlowy ziem b. dzielnicy pruskiej. — Warszawa, 1920.

Stanisław Widomski. Złączenie Górnego Śląska z Polską jako warunek dobrobytu Górnego Śląska. — Warszawa, 1920.
Th. Reginek. Die oberschlesische Frage. — Königshütte, 1920.

Inż. Aleksander Ringman. Przyszłość ekonomiczna Polski i jej związek gospodarczy ze Śląskiem. — Mikołów, 1920.

K. Prus. Spis miejscowości polskiego Śląska. Górnego — Bytom, 1920.

Führer durch Oberschlesien. — Oppeln, 1920.

Dr. jur. Carl Ogorek. Ein Beitrag zur Volksabstimmung. — Kreuzburg, 1920,

Dr. Edward Rose. Jakie są powody gospodarcze dla których Górnoszlązak głosować powinien za Polską.

Bergrat J. Westphal. Wohin muss Oberschlesien politisch gehören. — Gleiwitz, 1921.

W. Fabierkiewicz. Walka o Górny Śląsk. Warszawa, 1921.

Jan Kucharzewski. Le dilemme de la Haute-Silesie. — Lausanne, 1921.

Niemcy o konieczności związku Górnego Śląska z Polską. — Warszawa, 1921.

Prof. dr. Eugenjusz Romer. Stosunki ekonomiczne Górnego Śląska, a polityka państwa niemieckiego. — Lwów — Warszawa, 1921.

Wincenty Rzymowski. Górny Śląsk a Polska. — 1912.

The Opinion of the Germans about the necessity of the unification of the Upper Silesian industrial region with Poland.

Antoni Olszewski. La Haute Silesie son influence sur la solvabilité et la vie économique de l'Allemagne. — Paris, 1921.

Georges Kramsztyk. La Pologne, l'Allemagne et l'industrie de la Haute Silesie. — Mikołów.

The indissolubility of the economic bonds between Upper Silesian industries and Poland.

Dr. K. Rakowski. Walka o Górny Śląsk.

Dr. Friedrich Heumann. Die Agrarpolitik der schlesischen Provinzialverwaltung. — Berlin, 1918.

A. Tupper. Die wirtschaftlichen Aussichten Oberschlesiens im polnischen Staatsverband. — Gleiwitz, 1921.

Dr. prof. E. Romer i dr. prof. Ignacy Weinfeld. Rocznik Polski. — Kraków, 1917.

Ludwig Bernhard. Die Polenfrage. — München und Leipzig, 1920.

Adam Dudziński. Polacy na Śląsku.

Dr. F. W. R. Zimmermann. Das Staatsvermögen des deutschen Reichs und der deutschen Bundesstaaten. — Stuttgart, 1918.

J. Westphal. Jahrbuch für den Oberbergamtsbezirk Breslau. — Breslau, 1913.

Handbuch des Oberschlesischen Industriebezirks. — Kattowitz, 1913.

Spruner—Menke Hand-Atlas. — Gotha, 1880.

E. Romer. Atlas Polski

Andrees Allgemeiner Handatlas. — Bielefeld und Leipzig, 1914.

Ing. Jakob Spett. Nationalitätenkarte der östlichen Provinzen des Deutschen Reichs. — Gotha.

Odpowiedź Mocarstw Sprzymierzonych i Stowarzyszonych na uwagi Delegacji Niemieckiej o warunkach pokoju, z dnia 29 maja 1919 r.

Rozdział o Górnym Śląsku (str. 14).

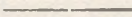
Znaczna część odpowiedzi niemieckiej poświęcona jest sprawie Górnego Śląska. Przyjęto założenie, że zagadnienie to różni się od zagadnienia Poznańskiego i Prus Zachodnich, ponieważ Śląsk Górny nie stanowił części Państwa Polskiego, gdy zostało ono rozczłonkowane w czasie rozbioru. Można utrzymywać, że Polska nie ma tytułu prawnego do cesji Górnego Śląska; jednakże należy uroczyście oświadczyć, że nieprawdą jest, jakoby Polska nie miała praw, które mogłyby być bronione na podstawie zasad Prezydenta Wilsona. W powiatach, o których odstąpieniu jest mowa, większość ludności jest bezspornie polska. Wszystkie prace specjalnie niemieckie, wszystkie podręczniki szkolne uczą dzieci niemieckie, że mieszkańcy są Polakami z pochodzenia i z języka. Mocarstwa Sprzymierzone i Stowarzyszone pogwałciłyby zasady uznane przez Rząd Niemiecki, gdyby nie uwzględniły praw Polaków do tego kraju.

Rząd Niemiecki jednakże zaprzecza obecnie tym konkluzjom. Odmawia on uznania aspiracji mieszkańców. Utrzymuje, że oderwanie od Niemiec nie godzi się ani z życzeniami, ani z interesem ludności. W tych warunkach Mocarstwa Sprzymierzone i Stowarzyszone skłonne są pozostawić rozstrzygnięcie sprawy tym, których ona szczególnie dotyczy. Mocarstwa Sprzymierzone i Stowarzyszone zdecydowały w skutek tego, że terytorjum to nie będzie odstąpione Polsce niezwłocznie, lecz należy zarządzić tam plebiscyt.

Mocarstwa Sprzymierzone i Stowarzyszone byłyby szczęśliwe, gdyby plebiscytu tego dało się uniknąć, gdyż trzeba będzie go odroczyć na dosyć znaczny okres, co pociągnie za sobą okupację kraju przez obce wojska. Dla zapewnienia zupełnej wolności słowa organizacja plebiscytu wymagać będzie stworzenia niezależnej komisji, której powierzony będzie zarząd tego terytorjum przez okres czasu poprzedzający plebiscyt. Pozatem — ażeby zapobiec arbitralnemu pozbawieniu Niemiec niezbędnych dla ich życia przemysłowego surowców — dodany został do traktatu artykuł, który przewiduje, że wszelkie produkty mineralne, włączając i węgiel, wytworzone w części Górnego Śląska przekazane Polsce — będą mogły

być nabywane przez Niemcy na tych samych warunkach, jak przez samych Polaków.

W uwzględnieniu krytyki dotyczącej konsekwencji przekazania terytorjów Polsce, Mocarstwa Sprzymierzone i Stowarzyszone, pragnąc stworzyć gwarancję w sprawie likwidacji majątków niemieckich—robią pewne propozycje, wyszczególnione poniżej w paragrafach, dotyczących własności, praw i udziałów.

TRAKTAT POKOJU

Pomiędzy Mocarstwami Sprzymierzonymi i Stowarzyszonymi
a Niemcami

Podpisany w Wersalu 28 czerwca 1919 r.

Dział VIII.

Polska.

ARTYKUŁ 88.

W części Śląska Górnego, położonej w granicach poniżej opisanych, mieszkańcy zostaną powołani do wypowiedzenia się przez głosowanie, czy życzą sobie przyłączenia do Niemiec, czy też do Polski:

Przepisy co do zarządu, przy którym plebiscyt będzie podjęty i przeprowadzony, zawarte są w załączonym tu Aneksie.

Niemcy już obecnie oświadczają, że zrzekają się na rzecz Polski wszystkich praw i tytułów do części Górnego Śląska, położonej poza linią graniczną, określoną na podstawie plebiscytu przez Główne Mocarstwa sprzymierzone i stowarzyszone.

A N E K S.

§ 1.

Wojska i władze niemieckie, które wskaże Komisja przewidziana w § 2, powinny po uprawomocnieniu się niniejszego Traktatu, przytem w terminie nie przekraczającym 15 dni, opuścić obszar podlegający plebiscytowi. Aż do czasu zupełnej ewakuacji winny się one wstrzymać od wszelkich rekwizycji pieniężnych lub w naturze i od wszelkich zarządzeń, które mogłyby przynieść szkodę materialnym interesom kraju.

W tymże terminie będą rozwiązane rady robotników i żołnierzy, ustanowione na danym obszarze; ci z członków rad, którzy pochodzą z innej okolicy i sprawować będą swoje obowiązki w chwili uprawomocnienia się niniejszego Traktatu lub też złożyli je po 1 marca 1919 r., będą również ewakuowani.

Wszystkie stowarzyszenia wojskowe i pół-wojskowe (demi-militaires), utworzone na wymienionym obszarze przez jego mieszkańców, będą natychmiast rozwiązane. Członkowie

tych stowarzyszeń, którzy nie mają stałego miejsca zamieszkania (non domiciliés) na powyższym obszarze będą musieli go opuścić.

§ 2.

Obszar plebiscytowy będzie natychmiast poddany władzy Komisji międzynarodowej, złożonej z 4-ch członków, mianowanych przez Stany Zjednoczone Ameryki, Francję, Imperjum W. Brytanji oraz Włochy. Będzie on zajęty przez wojska Mocarstw Sprzymierzonych i Stowarzyszonych. Rząd niemiecki obowiązuje się załatwić przewóz tych wojsk na Górny Śląsk.

§ 3.

Komisji przysługiwać będzie władza, jaką sprawował Rząd niemiecki lub Rząd pruski, z wyjątkiem co do dziedziny ustawodawstwa i podatków. Komisja będzie nadto zastępowała Władzę prowincjonalną oraz obwodu regencyjnego (Regierungsbezirk). Komisja będzie sama władną interpretować zakres władzy, przekazanej jej przez niniejsze przepisy i oznaczać, w jakim zakresie będzie ją sama wykonywała, w jakim zaś pozostawi ją w rękach urzędów istniejących.

Zmiany ustaw oraz istniejących podatków będą prawomocne tylko za zgodą Komisji.

Porządek będzie utrzymywany staraniem Komisji przy pomocy wojska, oddanego do jej dyspozycji, oraz, o ile uzna to za konieczne, przy pomocy policji, rekrutującej się z miejscowej ludności.

Komisja będzie musiała zarządzić bezzwłocznie co potrzeba celem zastąpienia ewakuowanych władz niemieckich, w danym zaś razie powinna sama dać rozkaz ewakuowania i przystąpić do zastąpienia tych władz miejscowych, któreby ewakuować wypadało.

Zarządzi wszystko co potrzeba celem zapewnienia wolności, rzetelności i tajności głosowania. W szczególności Komisja będzie mogła orzec wydalenie z kraju każdej osoby, która w jakikolwiek sposób usiłowałaby sfałszować wynik plebiscytu za pomocą przekupstwa lub teroru.

Komisja będzie miała pełną władzę orzekania we wszystkich kwestjach i sprawach, które się mogą nasunąć przy wykonywaniu niniejszych przepisów.

Komisja będzie miała doradców technicznych, których sama wybierze z pośród miejscowej ludności.

Uchwały Komisji będą zapadały większością głosów.

§ 4.

Głosowanie odbędzie się po upływie terminu, oznaczonego przez Główne Mocarstwa sprzymierzone i stowarzyszone,

który jednak nie może być krótszy niż 6 miesięcy, ani też dłuższy ponad 18 miesięcy, licząc od dnia, w którym pomieniona Komisja rozpocznie czynności na obszarze plebiscytowym.

Prawo głosowania będzie przyznane każdej, bez różnicy płci, osobie, która czyni zadość warunkom następującym:

a) mieć będzie ukończonych 20 lat wieku w dniu 1 stycznia tego roku, w którym plebiscyt się odbędzie;

b) urodziła się na obszarze, podlegającym plebiscytowi, albo też ma swoje tu stałe miejsce zamieszkania (domicile) od daty, która zostanie oznaczona przez Komisję, jednak nie późniejszej, niż 1 stycznia 1919 r., albo też została wydalona przez władze niemieckie i nie zachowała tam swego stałego miejsca zamieszkania.

Osobom, skazanym za przestępstwa polityczne, powinno być umożliwione wykonanie przysługującego im prawa głosowania.

Każdy będzie głosował w gminie, gdzie ma stałe zamieszkanie, albo, jeżeli nie ma stałego miejsca zamieszkania na obszarze plebiscytowym, w gminie, w której się urodził.

Wynik głosowania będzie oznaczony gminami, większością głosów w każdej gminie.

§ 5.

Po zamknięciu głosowania Komisja zawiadomi Główne Mocarstwa sprzymierzone i Stowarzyszone o liczbie głosów w każdej gminie, przedkładając im jednocześnie szczegółowy raport o przebiegu głosowania, tudzież wnioski co do linii, którą należy przyjąć za granicę Niemiec na Śląsku Górnym, uwzględniając przytem zarówno wyrażoną wolę ludności jak i położenie geograficzne oraz gospodarcze miejscowości.

§ 6.

Natychmiast po ustaleniu linii granicznej przez Główne Mocarstwa Sprzymierzone i stowarzyszone, Komisja zawiadomi władze niemieckie, że mają objąć administrację obszaru, który został przyznany Niemcom. Władze te powinny przystąpić do objęcia administracji w ciągu miesiąca od notyfikacji w sposób określony przez Komisję.

W tymże samym terminie i w sposób określony przez Komisję Rząd polski będzie winien objąć w swoje ręce administrację obszaru, który został przyznany Polsce.

Z chwilą, gdy w ten sposób władze niemieckie względnie polskie zapewnią administrację kraju, władza Komisji ustanie.

Koszta utrzymania armji okupacyjnej, tudzież wydatki Komisji na jej działalność i na administrację obszaru będą pokryte z dochodów miejscowych.

Regulamin plebiscytowy na Górnym Śląsku.

Komisja Międzysojusznicza Rządząca i Plebiscytowa Górnego Śląska, na mocy praw jej przyznanych przez Traktat Pokojowy między Mocarstwami Sojuszniczymi, a Niemcami, podpisany w Wersalu dn. 28-go czerwca 1919 r. rozporządza:

Przepisy ogólne.

Artykuł 1.

Prawo głosowania.

Prawo głosowania przy plebiscycie na Górnym Śląsku przysługuje każdej osobie, bez różnicy płci, która czyni zadość warunkom następującym:

- a) Ma ukończonych 20 lat wieku w dniu 1 stycznia 1921 r.
- b) Urodziła się na obszarze, podlegającym plebiscytowi, albo ma tamże swoje stałe miejsce zamieszkania od 1 stycznia 1904 r. lub od czasu dłuższego, albo też stąd została wydalona przez władze niemieckie i nie zachowała swego stałego miejsca zamieszkania. Głosujący powołani są według brzmienia artykułu 88 Traktatu Wersalskiego do wypowiedzenia się, czy życzą sobie przyłączenia do Niemiec czy do Polski.

Każdemu głosującemu przysługuje tylko jeden głos.

Artykuł 2.

Wykluczenia.

Wykluczone od prawa do głosowania są osoby pozbawione używania praw z powodu choroby umysłowej lub niedołężności umysłowej.

Artykuł 3.

Kategorie głosujących.

Ze względu na sporządzenie list podzielono głosujących na kategorie następujące, stosownie do dowodów, jakich dostarczyć muszą, by być wpisanymi:

A) Osoby urodzone na obszarze Górnego Śląska i tamże zamieszkałe, poniżej w skróceniu zwane „mieszkańcami rodowitymi“.

B) Osoby urodzone na obszarze plebiscytowym Górnego Śląska, ale tamże nie zamieszkałe, poniżej w skróceniu zwane „osobami rodowitemi, ale nie zamieszkałymi“.

C) Osoby nie urodzone na obszarze plebiscytowym Górnego Śląska, lecz tamże bez przerwy zamieszkałe od

1 stycznia 1904 r. lub od czasu dłuższego, poniżej w skróceniu zwane „mieszkańcami nierodowitymi“.

D) Osoby nie urodzone na obszarze plebiscytowym Górnego Śląska, które tamże w dniu 1 stycznia 1904 miały swoje stałe miejsce zamieszkania, lecz nie zachowały go z powodu swego wydalenia przez władze niemieckie, poniżej oznaczone nazwą skróconą „wydalonych“.

Plebiscytowe miejsce zamieszkania.

Artykuł 4.

Każda osoba głosuje w gminie, w której w dniu 1 października 1920 r. zamieszkałą była, albo, jeżeli niema swego stałego zamieszkania, na obszarze plebiscytowym, w gminie w której się urodziła.

Wydaleni głosować będą w gminie, w której mieszkali gdy ich wydalono z obszaru.

Artykuł 5.

Zarządzenie Komisji Rządzącej określi warunki, w których będą mogli wykonywać swoje prawo głosowania: członkowie Komitetów Parytetycznych i Biur głosowania, powołani do sprawowania swego urzędu poza obrębem gminy, w której są wpisani: członkowie sił policyjnych Górnego Śląska; uwięzieni, oraz personel administracyjny zakładów karnych.

Artykuł 6.

Obszar plebiscytowy.

Obszar, którego mieszkańcy powołani są do głosowania objęty jest granicami poniżej określonymi:

granica między Górnym Śląskiem a Polską;

granica między Górnym Śląskiem a obszarami, podlegającymi władzom niemieckim, ustalona przepisami podpisanymi w Paryżu dnia 9-go stycznia 1920 r.;

granica między Górnym Śląskiem a państwem Czecho-Słowackiem, a w dalszym ciągu nowa granica, wytknięta przez Komisję dla określenia granic polsko-czecho-słowackich w wykonaniu artykułu 83 Traktatu Wersalskiego.

Wytknięta linia tej ostatniej części granic między Górnym Śląskiem a Czecho-Słowacją, ustalona protokołem z dnia 6 grudnia 1920 r. jest przyjęta dla celów plebiscytowych na mocy postanowienia Rady Ambasadorów z dnia 20 lipca 1920 r.,

„Postanowiono:

a) że linia wytknięta przez Komisję dla określenia granic polsko-czecho-słowackich przyjęta jest dla celów plebiscyto-

wych jako granica między Czecho-Słowacją a Górnym Śląskiem;

b) że w razie przyłączenia do Polski wskutek plebiscytu obszarów położonych na północ od owej linii, granica staje się natychmiast i bez innych formalności ostateczną;

c) że w razie przyłączenia do Niemiec wskutek plebiscytu obszarów położonych na północ od owej linii, granica stałaby się ostateczną dopiero po zbadaniu wszelkich wywodów, któreby rząd niemiecki pod tym względem mógł sformułować“.

Artykuł 7.

Okręg głosowania.

Wynik głosowania będzie oznaczony gminami, większością głosów w każdej gminie.

W tym celu:

- 1) każda gmina tworzy jeden okręg głosowania;
- 2) głosowanie w obszarach dworskich jest uregulowane przepisami artykułu następującego.

Artykuł 8.

Obszary Dworskie (Gutsbezirke).

a) Obszary dworskie, mające mniej niż 101 mieszkańców nie utworzą okręgów głosowania. Przyłącza się je w powiecie bądź to do gminy sąsiedniej tej samej nazwy, bądź to w razie braku nazwy jednakowo lub podobnie brzmiącej, do gminy sąsiedniej, wyznaczonej przez Komisję Rządzącą. Sporządza się tylko jedną listę dla mieszkańców gminy i mieszkańców obszaru dworskiego, którzy wkładają kartki swe do tej samej urny i których głosy liczy się razem.

b) Obszary dworskie, liczące więcej niż 100, lecz mniej niż 601 mieszkańców, tworzą odrębne okręgi głosowania lecz nie posiadają własnego Komitetu Parytetycznego, ani też Biura Głosowania. Co do prac przygotowawczych, to obszar dworski przydzielony będzie w powiecie bądź to do gminy sąsiedniej tej samej nazwy bądź to w razie braku nazwy jednakowo lub podobnie brzmiącej, do gminy sąsiedniej, wyznaczonej przez Komisję Rządzącą. Kompetencja Komitetu Parytetycznego tej gminy rozciąga się i na przydzielony obszar dworski, dla którego komitet powinien sporządzić osobną listę głosujących. Głosowanie odbywa się przed Biurem Głosowania gminy, lecz kartki głosowania kładzie się do osobnej urny na imię obszaru dworskiego.

Mieszkańcy obszarów dworskich obu poprzednich kategorii mogą wejść w skład Komitetów Parytetycznych i Biur

Głosowania tej gminy, do której obszar dworski jest przyłączony lub przydzielony.

c) Obszary dworskie, których ludność przekracza 601 mieszkańców, tworzą okręgi głosowania spełnia uprawnione.

Wyraz „gmina“ używany jest poniżej równoznacznie z wyrazem „okręg głosowania“ i stosuje się go, z zastrzeżeniami poprzednimi, także do obszarów dworskich, tworzących okręgi głosowania.

Przy zastosowaniu niniejszego artykułu bierze się pod uwagę liczbę mieszkańców ustaloną spisem ludności z dnia 1 grudnia 1910 (Gemeinde-Lexikon, Berlin 1912).

Artykuł 9.

Obwody głosowania.

Każdy okręg głosowania będzie podzielony na obwody głosowania, iżby liczba mieszkańców przypadających na obwód nie przekraczała 1200, a liczba wpisanych nie przekraczała 800.

W gminach obejmujących kilka obwodów głosowania, będą głosujący, zamieszkali w gminie, podzieleni na obwody według dzielnic, w których mieszkają, a głosujący zamieszkali poza obrębem gminy, będą rozdzieleni alfabetycznie na różne obwody w grupach możliwie równych.

Opole, dnia trzydziestego grudnia 1920 r.

Przedstawiciel Francji:

Przewodniczący:

Le Rond

Przedstawiciel Włoch:

A. De Marinis.

Przedstawiciel Anglii:

H. F. P. Percival.

UWAGI OGÓLNE.

Wnioski pracy niniejszej opierają się na porównaniu urzędowych spisów ludności, dzieci szkolnych, a również wyborów komunalnych, z wynikami plebiscytu; zatem jest rzeczą konieczną podać w przybliżeniu granice dokładności tych zestawień, by można było ocenić granice dokładności samych wniosków.

Procenty Polaków, według spisów urzędowych niemieckich (jak widoczne na wykresie tablicy Nr. 6), wahają się w latach 1890—1910 w granicach nawet do 30%, co dowodzi, że urzędowe organy pruskie osiągały różne „efekty“ przy spisach ludności, mimo rosnącego uświadomienia ludności polskiej.

Władze pruskie zaliczały Polaków, znających — choćby ze względów służbowych — język niemiecki, do dwujęzycznych, których procent wahał się w sposób dowolny od 4% do 22% w okresach 5—letnich.

Uzasadnionem było przeto doliczenie dwujęzycznych do procentu polskiego w tablicy I i tablicy Nr. 18. Wykaz zasadniczy jednak w tablicy II i Nr. 6, podaje dla ostrożności procenty Dr. Webera bez doliczenia dwujęzycznych.

W każdym razie wydaje się rzeczą prawdopodobną, że właściwy procent ludności polskiej leży znacznie wyżej, od najwyższych wyników statystyki pruskiej.

Dla bezstronnego ocenienia obecnych stosunków na Górnym Śląsku koniecznym byłoby przeprowadzić nowy spis ludności — bez udziału pruskich władz administracyjnych, — tembardziej, że ostatni odbył się jeszcze w r. 1910, a więc znacznie jeszcze przed wojną światową.

Wyniki plebiscytu zestawione tu w tablicy III, opierają się na informacjach Polskiego Komitetu Plebiscytowego. Rzecz jasna, że w miarę postępu prac Komisji Międzysojuszniczej Rządzącej i Plebiscytowej Górnego Śląska, również i zestawienia Polskiego Komitetu Plebiscytowego musiały ulegać pewnym drobnym zmianom rachunkowym.

Cyfry podane, być może, nie są jeszcze ściśle zgodne z wynikami dotąd nieopublikowanymi. Dla orjentacji jednak podaje się tutaj informacje otrzymane już w czasie oddania do druku niniejszej pracy.

**Porównanie wyników głosowania, według tablicy III
z ostatnimi informacjami:**

I L O Ś Ć		podano w tablicach	ostatnie informacje	różnica
Uprawnionych do głosowania		1.220.996	1.220.524	— 472
Oddanych głosów	za Polską . . .	479.414	479.359	— 55
	za Niemcami . .	706.820	707.605	+ 785
	Razem . . .	1.186.234	1.186.964	+ 730
Unieważniono		—	3.882	—

Niewiadomo, czy i to ostatnio otrzymane zestawienie będzie definitywnem, w każdym razie różnice te są tak minimalne, wynoszące wprost drobne ułamki procentu, iż na widoczną zmianę procentu głosów, oddanych za Polską lub Niemcami, wpłynąć nie mogą.

Mapy i wykresy zatem, a tembardziej wnioski generalne pozostają bez zmiany, tem obliczeniem jeszcze potwierdzone.

Znacznie ważniejszą jest kwestja, czy w ogólności jest możliwem porównywanie procentów spisu ludności (ewentualnie dzieci), z procentem oddanych głosów, względnie uprawniających do głosowania.

Jest to tak zasadnicze pytanie, że, dla zbadania wartości niniejszej metody, koniecznem byłoby znaleźć rzeczywisty procent Polaków i Niemców, uprawniających do głosowania.

Różnice między tym teoretycznym procentem (świadczącym o faktycznej sile obu narodowości przy plebiscycie), a procentem plebiscytu byłyby miarą, o ile plebiscyt odpowiadał woli ludności.

Ponieważ szczegółowe obliczenie ilości i procentów faktycznie uprawniających do głosowania Polaków i Niemców wychodzi poza ramy niniejszej pracy, a jest w warunkach obecnych prawieże niemożliwe — zastosowano następującą metodę:

Jako ilość uprawniających do głosowania Niemców przyjęto dla nich wypadek najkorzystniejszy, bo całkowitą ilość Niemców, wykazaną w spisie ludności w r. 1910, — więc obejmującą także wszystkie osoby, niżej lat 20 (podobne założenie byłoby tylko wtedy blizkie prawdy — gdyby Niemcy składali się z samej napływowej ludności, jak urzędnicy, emigranci i t. d.).

Jako ilość uprawnionych do głosowania Polaków, przyjęto wypadek dla nich najbardziej niekorzystny, mianowicie:

Od ogólnej liczby uprawnionych do głosowania przy plebiscycie (kat. A + kat. B + kat. C, patrz tabl. III) odjęto liczbę Niemców uprawnionych do głosowania, powyżej przyjętą.

W ten sposób otrzymujemy, najbardziej korzystną dla Niemców i najbardziej niekorzystną dla Polaków, liczbę uprawnionych do głosowania.

Stosunek obu liczb przyjęło, jako najniższy teoretyczny procent plebiscytu t.j. minimalny procent, jaki ludność polska przy plebiscycie powinna była osiągnąć.

Jako najwyższy teoretyczny procent plebiscytu przyjęło procent spisu ludności z r. 1910. W tym wypadku, tak Niemcy, jak i Polacy, posiadaliby w stosunku do swej liczby — jednakowy procent uprawnionych do głosowania.

Średni procent między wyżej wymienionym teoretycznym procentem plebiscytu, najwyższym i najniższym — można przyjąć za najprawdopodobniejszy teoretyczny procent głosów polskich przy plebiscycie.

Przykłady:

Tę metodę zastosowano dla skontrolowania dwu powiatów: Kluczborskiego (Kreuzburg), którego wyniki są jak wiadomo najbardziej dla polskości przy plebiscycie niekorzystne, (4%) oraz dla powiatu Pszczyńskiego (Pless), który wykazał wyniki stosunkowo korzystne (74,2%).

1) Powiat Kluczborski (Kreuzburg).

Powiat ten posiadał 1.XII.1910 r. 24.363 Niemców. Ogólna liczba uprawnionych do głosowania w tym powiecie wyniosła (tabl. III) 46.179. Ilość Polaków uprawnionych do głosowania wyniesie zatem $46.179 - 24.363 = 21816$.

W ten sposób otrzymamy 47,2% Polaków, jako najniższy teoretyczny procent plebiscytu (t. j. to samo, co podaje Dr. Weber, nieuwzględniając dwujęzycznych — patrz tabl. 4a i 4b).

Najwyższy teoretyczny procent plebiscytu wynosi 53,1% (spis ludności z r. 1910 przy doliczeniu dwujęzycznych 5,9%)

Średni teoretyczny procent plebiscytu wyniesie przeto 50,15%.

2) Powiat Pszczyński (Pless).

Ilość Niemców w tym powiecie 4.XII.1910 r. — 16.464. Uprawnionych do głosowania (tabl. III) — 73.244.

Najniekorzystniejsza ilość Polaków uprawnionych do głosowania: $73.244 - 16.463 = 56.780$.

Zatem najniższy teoretyczny procent plebiscytu 79%.

Najwyższy „ „ „ 86,6%.

(Spis ludności w r. 1910 podaje Polaków 86,0%
ponadto 0,6% dwujęzycznych)

Średni teoretyczny procent plebiscytu wynosi zatem—82,8%

Widzimy więc że średni teoretyczny procent plebiscytu różni się niewiele od spisu ludności w r. 1910.

Różnice wynoszą: dla powiatu Kluczborskiego - Kreuzburg—2,0%

Pszczyńskiego—Pless —3,8%

” ” ” ” ” ”
Tą metodą otrzymujemy dla wszystkich powiatów wiejskich, teoretyczne procenty głosów polskich przy plebiscycie najwyżej o 10% niższe, od procentu Polaków według spisu z r. 1910.

Ponieważ Dr. Weber, opracowując spis ludności w r. 1910 nie zaliczał dwujęzycznych do Polaków (patrz tabl. II) zatem procenty Polaków wykazane w tablicy Nr. 6 na podstawie Dr. Webera są jeszcze bliższe teoretycznych wyników plebiscytu.

Uwaga: Ostatni urzędowy spis ludności z r. 1910,— przyjęty tu za podstawę — tak niewiele się różni od stosunków z r. 1919 (patrz tabl. VI), że może być jeszcze zastosowany i w warunkach obecnych.

Dla zadania więc leżącego przed nami wystarczy stwierdzić, że teoretyczny wynik plebiscytu niewiele się różni od wyników spisów ludności, podanych przez Webera, a zamieszczonych w tablicy II i Nr. 6 — a więc dla wniosków ogólnych dopuszczalnem jest porównywanie wyników plebiscytu z wynikiem spisów ludności.

TABELICA No. 1
Czasy Szlak.

Mapa w skali 1:100,000 z wykreśleniem G. Szlaka po
wszystkich liniach kolejowych i szlakach administracyjnych, tak
jak i szlakach wodnych (Kanałami, rzekami, jeziorami) w całości
z wyjątkiem jeziora Ładki. Mapa ta jest przeznaczona do
użytku w biurach pocztowych i w biurach Szlaka Kolej
w celu wyznaczenia czasu przejazdu pociągów i wózków
kolejowych.

WYKRESY

i

M A P Y

(Nr. 1 — 18).

TABLICA Nr. 1.

Górny Śląsk.

Mapa ta przedstawia teren plebiscytowy G. Śląska, powstały przez wydzielenie z całości administracyjnej tak zw. regencji Opolskiej (Regierungsbezirk Oppeln) niektórych powiatów Niemcom i Czecho-Słowacji bez plebiscytu, przy czym równocześnie poddano plebiscytowi część Śląska Średniego (Mittelschlesien), przylegającą do powiatu Kluczborskiego (Kreuzburg) na Górnym Śląsku.

Przyznano zatem bez plebiscytu:

Niemcom: powiaty: Niemodliński (Falkenberg),
Grotkowski (Grottkau),
Nissański miejski (Neisse Stadt),
Nissański wiejski (Neisse Land),
oraz część Prudnickiego (Neustadt),

Czechom zaś część powiatu Raciborskiego (Ratibor Land); nadto na terenie plebiscytowym zastrzeżono połowę powiatu Głupczyckiego (Leobschütz) dla Czecho-Słowacji lub Niemiec, zależnie od wyniku plebiscytu na głównym terenie plebiscytowym G. Śląska (artykuł 83 Traktatu Pokoju w Wersalu 28 czerwca 1919).

Zakreskowano tu specjalnie odnośne tereny, wydzielone z obszaru Górnego Śląska, względnie wyłączone z obszaru plebiscytowego. Również oznaczono odpowiedniemi kreskowaniem część powiatu Namysłowskiego (Namslau), włączonego do terenu plebiscytowego.

Na mapie tej obwiedziono również specjalną linią graniczną całkowity obszar plebiscytowy, składający się z następujących 22 jednostek administracyjnych (powiatów, względnie ich części):

Powiaty przemysłowe:

Bytom miasto (Beuthen Stadt),
" wieś (Beuthen Land),
Królewska Huta (Königshütte),
Tarnowskie Góry (Tarnowitz),
Katowice miasto (Kattowitz Stadt),
" wieś (Kattowitz Land),
Zabrze (Zabrze).

Powiaty przemysłowo-rolnicze:

Gliwice miasto (Gleiwitz Stadt),
Tosze i Gliwice (Tost-Gleiwitz),
Rybnik (Rybnik),
Pszczyna (Pless),

Powiaty rolnicze:

Kluczbork (Kreuzburg),
Oleśno (Rosenberg),
Opole miasto (Oppeln Stadt),
"   "   wieś (Oppeln Land),
Wielkie Strzelce (Gross Strehlitz),
Lubliniec (Lublinitz),
Kozle (Kosel),
Raciborz miasto (Ratibor Stadt),

oraz części powiatów:

Raciborz wieś (Ratibor Land),
Głupczyce (Leobschütz),
Prudnik (Neustadt).

Zaznaczyć należy, że powiat Namysłowski (Namslau), ze względów administracyjnych, został na okres plebiscytowy przydzielony do powiatu Kluczborskiego (Kreuzburg).

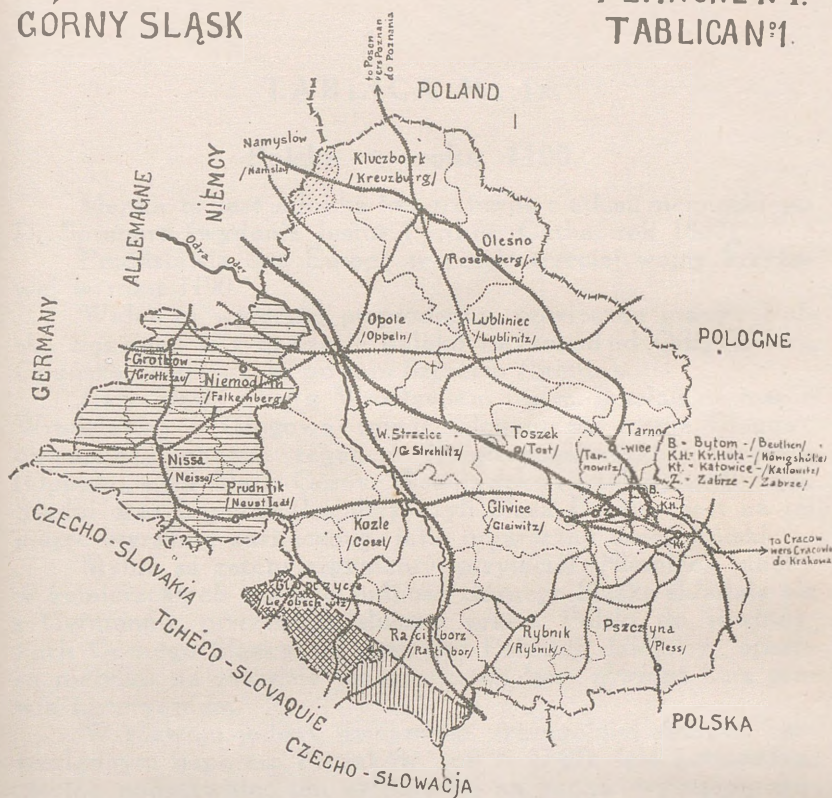
Ugrupowanie powyższe powiatów charakteryzuje wyraźnie różnorodność ich życia gospodarczego, przyczem sieć kolejowa, szczególnie rozwinięta w okręgu przemysłowym, z licznymi odgałęzieniami na wschód, wskazuje, że teren przemysłowy G. Śląska jest najściślej związany z życiem gospodarczym Polski, tworząc z nią niepodzielną jednostkę gospodarczą i etnograficzną. Szczególnie zwraca uwagę najkrótsze połączenie kolejowe między Poznaniem a Krakowem, prowadzące przez Górny Śląsk—Kluczbork (Kreuzburg) i Zagłębie węglowe,—co dowodzi, że już Niemcy i Austriacy zbudowali te koleje, jako niezbędne dla gospodarczego życia przyległych obszarów Polski, znajdujących się wtedy pod ich zarządem. Coraz słabszy rozwój sieci kolejowej w kierunku na zachód od Zagłębia węglowego dowodzi, że powiaty przemysłowo-rolnicze, a zwłaszcza rolnicze G. Śląska, stoją pod względem gospodarczym na dalszym planie w porównaniu z Zagłębiem węglowym, które, dostarczając zarobków ich ubogiej ludności, jest jedyną podstawą równowagi ekonomicznej tych rolniczych obszarów.

Ogólna konfiguracja granic G. Śląska, wciśniętego wazkim klinem między granice państwowe Polski i Czecho-Słowacji, dowodzi, że G. Śląsk jest obecnie tylko sztuczną przynależnością państwową związany z Niemcami, gdyż położenie geograficzne skazuje go, ze względów ekonomii transportowej, na korzystanie z jedynie dlań dogodnych dróg tranzytowych Polski (8 linii kolejowych wiedzie z G. Śląska do Polski, a 5 tylko do Niemiec!).

W takim niekorzystnym położeniu geograficznym i komunikacyjnym, wobec wzmoczonej konkurencji innych środowisk przemysłowych niemieckich (Zagłębie Nadreńsko-Westfalskie) — Górny Śląsk, odcięty od Polski granicą państwową, skazanym jest na nieuchronną katastrofę gospodarczą.

UPPER SILESIA
HAUTE-SILÉSIE
GÓRNY ŚLĄSK

TABLE N°1.
PLANCHE N°1.
TABLICAN°1.

	The frontiers of Upper Silesia.	Granice Górnego Śląska.	Frontière de la H ^{te} Silésie.
	The boundaries of the plebiscite area.	Granica terenu plebiscytowego	Frontière de la zone de plebiscite
	The boundary between the districts.	Granica powiatów	Limites des districts
	District which votes, but which is to be ceded to Czecho-Slovakia if Upper Silesia is ceded to Poland.	Teren, który głosuje, ale bez względu na wynik głosowania przypadne Czechosłowacji, jeśli Górny Śląsk przypadnie do Polski.	Zône prenant part au vote mais devant être rattachée à la Tchéco-Slovaquie quel que soit le résultat du vote, à la condition que la H ^{te} Silésie soit réunie à la Pologne
	The territory subjunct to Czecho-Slovakia without vote.	Teren który Czechosłowacji przypadne bez plebiscytu.	Zône attribuée à la Tchéco-Slovaquie sans plebiscite.
	The territory subjunct to Germany without vote.	Teren, który przyniesiano Niemcom bez plebiscytu.	Zône attribuée à l'Allemagne sans plebiscite.
	Territory not being part of Upper Silesia but included in plebiscite area	Teren nie należący do Górnego Śląska lecz włączony do obszaru plebiscytowego.	Territoire ne faisant pas partie de la H ^{te} Silésie mais incorporé dans la zone de plebiscite

TABLICA Nr. 1a.

Polska w roku 1190.

Mapka ta jest odbitką fotograficzną z atlasu niemieckiego Dr. Sprunera (wydanie Justus Perthes, Gotha, rok 1880).

Przedstawia ona Europę w czasie trzeciej wojny krzyżowej w roku 1190.

Widać tu wyraźnie przyrodzone, odwieczne granice Polski, sięgające w tym czasie daleko na zachód od Odry (Oder), Gdańska (Danzig), aż po sam Szczecin (Stettin).

Cały Śląsk wraz z Wrocławiem (niem. Breslau, na mapie Wratislavia) i Głogową (niem. Glogau, na mapie Glogua), obejmujący obecne regencje (Regierungsbezirke): Opolską (Oppeln), czyli Śląsk Górny, Wrocławską (Breslau), czyli Śląsk Średni oraz Lignicką (Lignitz), czyli Śląsk Dolny — jest na tej mapie wyraźnie zaznaczony, jako organiczna część Polski.

Mylne są zatem argumenty przyjaciół Niemiec, jakoby w zamierzonych czasach ludność Górnego Śląska składała się z Germanów, przeciwnie, słuszne prawa Polski do rewindykacji Górnego Śląska, tej prastarej Polskiej dzielnicy, oparte są nie tylko na zasadzie etnograficznej, lecz również i na prawie historycznym.

W rozwoju jednak dziejowym, szczególnie zaś pod bezwzględnym naporem Prusaków (od r. 1740), fala germańska, zwolna podmywając ten, najbardziej na zachód wysunięty szaniec polski, dotarła do wrót Górnego Śląska — rzeźbiąc dzisiejszą granicę językową (Tablice 3a — 3d).

Celem uratowania tej ostatniej części swej dzielnicy — od nierównej walki — Polska słusznie domaga się oddania jej tego, co ze Śląska — polskiem zostało.

P O L A N D in 1190.
P O L O G N E en 1190.
P O L S K A w r 1190.

Fotografic copy of
a german map from
the atlas of Dr.
Spruner Gotha
Justus Perthes 1880.

„EUROPE in 1190.”

Kopja fotograficzna
z mapy niemieckiej
z atlasu Dr. Spru-
ner'a Gotha
Justus Perthes 1880

„EUROPA w r 1190.”

Copie fotografique
d'une carte alle-
mande de l'atlas
du Dr. Spruner
Gotha Justus Perther
1880.

„EUROPE année 1190.”

TABLICA Nr. 2.

Ludność polska i niemiecka na Górnym Śląsku w latach 1828—1867.

Jest to odbitka str. 8 i 9 dzieła d-ra Pawła Webera „Polacy na G. Śląsku“ (Dr. Paul Weber: „Die Polen in Oberschlesien“ Berlin 1914).

Tablica ta przedstawia zestawienia cyfrowe ilości Polaków i Niemców we wszystkich powiatach G. Śląska, w odstępach mniej więcej 5-cioletnich, sporządzone na podstawie skrupulatnych obliczeń, według spisów współczesnych pruskich władz administracyjnych. Chociaż obliczenia te nie mogą być co do metody postawione równorzędnie ze spisami ludności, przedstawiają jednak cenny materiał dowodowy co do siły Polaków G. Śląska, gdyż w owym czasie pruska technika fałszowania spisów ludności nie osiągnęła jeszcze późniejszej doskonałości. Charakterystycznym jest, że powiaty, które w obecnych czasach wykazują znaczny odsetek Niemców, według tych tablic, przedstawione są jeszcze jako zupełnie polskie. Fakt ten, stwierdzony przez nieuprzedzonych jeszcze uczonych niemieckich, dowodzi jasno, że G. Śląsk jest całkowicie i zupełnie polskim krajem, którego ośrodki miejskie i przemysłowe z biegiem lat, przez celową politykę rządu pruskiego, nabrały pozornego charakteru niemieckiego.

UWAGA: Dla wyjaśnienia podaje się, że litera „P“ oznacza w tekście tablicy liczbę Polaków (Polen), litera „D“ oznacza liczbę Niemców (Deutsche).

Wzmianka na dole:*) oznacza, iż w tym roku do liczby Polaków doliczono również w odnośnym powiecie ludność czeską.

Die deutsche und polnische Bevölkerung

Kreise	Sprache oder Nationalität	1828	1831*)	1834	1837	1840
Rosenberg	D. P.	2 765 28 814	2 329 29 550	2 771 31 966	3 069 33 996	4 140 36 572
Lablinitz	D. P.	3 162 24 953	1 898 29 348	2 307 30 425	2 338 31 659	2 639 36 463
Groß-Strehlitz	D. P.	1 781 29 948	2 646 31 390	2 823 33 272	3 049 34 274	3 605 39 260
Oppeln	D. P.	13 702 45 427	13 268 48 499	13 955 49 674	15 138 52 612	17 064 58 073
Falkenberg	D. P.	24 503 2 733	24 035 3 259	23 021 6 228	26 331 4 869	29 463 4 993
Neustadt	D. P.	28 161 27 766	28 898 28 259	29 189 29 309	31 811 30 133	35 476 33 201
Kosel	D. P.	9 921 25 825	7 223 30 158	11 821 29 509	13 270 31 807	19 703 30 283
Tost-Gleiwitz	D. P.	5 308 40 511	6 623 42 532	5 531 45 331	6 597 46 364	8 247 50 589
Beuthen	D. P.	3 415 38 352	2 300 42 324	2 500 44 723	3 510 50 194	7 332 61 431
Pleß	D. P.	2 653 43 987	4 041 46 515	3 647 49 123	4 358 49 412	8 632 53 890
Rybnik	D. P.	3 603 34 972	2 445 37 836	3 786 38 505	4 308 41 988	4 810 50 458
Ratibor	D. P.	6 971 50 921	8 304 54 427	8 216 55 118	11 058 61 029	14 619 39 637
Leobschütz	D. P.	45 117 5 060	47 381 10 225	47 391 3 507	51 143 3 757	53 716 3 983
Kreuzburg	D. P.	7 107 19 488	6 559 21 361	7 775 21 972	8 285 23 238	8 805 26 533
Grottkau, Neiße . . .	D. P.	97 314 80	100 567 —	101 666 29	105 903 30	111 848 29
Reg.-Bez. Oppeln . . .	D. P.	255 383 418 437	257 852 456 348	266 399 468 691	290 168 495 362	330 099 525 395

*) 1831 ist in den Zahlen für die Polen die tschechische Bevölkerung mit enthalten.

Oberschlesiens von 1828 bis 1867 nach R. Böckh.

1843	1846	1849	1852	1855	1858	1861	1867
4 436 37 543	4 562 38 761	4 836 37 750	5 160 38 809	5 011 38 429	5 652 38 631	5 452 39 827	5 602 40 990
2 771 38 089	2 886 38 777	3 405 37 505	3 720 38 337	3 690 37 592	3 522 38 277	4 510 39 418	5 414 39 650
5 314 38 976	3 752 44 154	4 228 43 969	4 820 45 956	3 829 46 738	4 213 49 020	6 026 50 044	8 903 50 573
18 448 61 058	19 975 62 523	18 806 62 398	19 156 66 212	19 354 64 970	20 435 66 139	22 485 69 275	25 103 72 749
30 912 4 137	32 842 3 619	33 438 3 579	33 734 4 782	33 100 5 123	33 781 4 353	34 797 4 355	36 244 3 691
35 515 34 515	37 167 35 689	37 945 35 199	39 207 36 663	37 927 36 663	38 834 37 501	40 525 39 571	42 559 42 100
21 792 30 229	22 967 31 265	10 497 41 719	8 745 44 985	8 202 44 183	12 647 42 231	9 326 49 172	11 309 52 289
8 510 52 526	10 227 53 838	10 736 52 057	11 608 54 074	12 649 53 990	15 147 56 943	17 817 58 092	21 459 60 388
10 735 63 887	12 886 71 223	11 780 73 001	16 416 77 857	20 597 85 533	27 931 106 297	31 903 113 741	44 496 147 894
8 669 55 642	8 787 61 056	9 020 53 057	8 631 52 870	9 469 54 663	10 951 60 290	8 413 67 312	10 088 75 148
5 653 51 445	5 459 53 803	5 640 49 700	5 727 52 353	6 053 52 323	21 630 41 460	7 810 59 710	8 576 62 569
16 383 40 623	16 566 41 737	16 264 39 042	16 190 39 759	17 082 39 902	16 971 42 499	17 830 45 708	20 492 61 363
55 263 4 090	58 309 3 628	56 294 3 652	58 572 2 762	58 611 3 151	61 379 2 572	64 391 1 775	66 941 4 573
9 140 27 519	9 567 28 503	9 905 27 220	9 125 27 849	9 097 26 979	10 126 26 636	10 292 27 863	12 581 28 156
114 553 23	118 222 6	118 198 —	123 179 25	121 891 9	122 731 —	127 641 2	137 778 —
348 094 540 402	364 175 568 582	350 892 559 848	363 990 584 293	366 562 590 248	406 950 612 849	409 218 665 865	457 545 742 153

TABLICE Nr. 3 a, 3 b i 3 c.

Odbitki 3-ch niemieckich map narodowościowych Górnego Śląska.

Podane tu trzy mapki przedstawiają stosunki narodowościowe na G. Śląsku, w okresie od r. 1890 do r. 1910, na podstawie urzędowych spisów ludności.

Na mapkach 3a i 3c zarysowują się zupełnie wyraźnie granice językowe polsko-niemieckie, podczas gdy mapka Nr. 3b wykazuje jedynie większość polską w powiatach, jako zasadniczych jednostkach administracyjnych. Granice językowe przeto na mapkach 3a i 3c, — jako podające dokładne rozmieszczenie ludności, sięgają dalej na zachód, niż granica administracyjna powiatów, o większości polskiej (na mapce Nr 3 b).

W każdym bądź razie wszystkie 3 mapki zgodnie stwierdzają, że **cały prawie obszar plebiscytowy** (jak uwidoczniło na mapce Nr. 3c.), **jest zwartym jednolitym obszarem polskim o nielicznych tylko wyspach językowych niemieckich** (miasta).

Szczególniej należałoby zwrócić uwagę na to, że granica językowa, według spisu ludności z r. 1890 (tabl. 3a) w niczem prawie się nie różni od granicy językowej w r. 1910 (tablica Nr. 3c).

Fakt ten dowodzi, że w ciągu ostatnich lat 30-tu obszar polski na G. Śląsku nie uległ żadnym zmianom terytorjalnym; przeciwnie, na mapce Nr. 3a nakreślona granica etnograficzna z r. 1790 wykazuje, iż w ciągu stulecia rządów pruskich na Śląsku, granica ta uległa poważnemu przesunięciu na wschód, szczególnie w północnej swej części (okolice m. Wrocławia — Breslau).

Porównanie więc tych zjawisk dowodzi, że **wzrost uświadomienia narodowego ludności polskiej** w latach ostatnich **powstrzymał napór niemieczyzny**, mimo wzmózonych wysiłków germanizacyjnych rządu pruskiego.

Dla bliższego zbadania związku między polskim obszarem narodowym na G. Śląsku, a terenem plebiscytowym, uwidoczniło również (na mapce 3c) dokładną granicę terenu plebiscytowego oraz linię przypadkowej większości głosów (i gmin), oddanych przy plebiscycie za Polską, względnie za Niemcami.

Porównanie tych sztucznych linii z granicą językową na mapce Nr. 3 c, dowodzi:

1) Cały prawie obszar plebiscytowy G. Śląska jest **terenem o olbrzymiej przewadze ludności polskiej** (ponad 85% **Polaków**); — wydaje się zatem zbędnym rozstrzygnięcie w drodze

plebiscytu przynależności narodowej mieszkańców tego kraju, skoro niemiecka nawet nauka, dawno tę sprawę rozstrzygnęła.

2) Granica obszaru plebiscytowego, która miała przede wszystkim uwzględnić stosunki narodowościowe, w wielu punktach różni się od naukowo ustalonej granicy językowej, gdyż z jednej strony bezpodstawnie obejmuje powiat Głupczycki (Leobschütz), czysto prawie niemiecki i czeski, z drugiej zaś strony odcina kompleksy narodowe polskie, oddając je bez plebiscytu Niemcom, chociaż polskość ich mieszkańców nie ulega żadnej wątpliwości.

3) Nieuwzględnienie zasad naukowych przy określaniu terenu plebiscytowego utrudniło zgodność woli mieszkańców tego terenu, — co do ich dążeń państwowych, — oraz dało podstawę do niepotrzebnych tarć narodowych i państwowych.

4) Linja większości głosów (i gmin) za Polską i Niemcami — przy plebiscycie, dzieli zupełnie jednolity obszar polski na dwie części, posiadające tę samą etniczną ludność polską, przyczem w części o „plebiscytowej większości niemieckiej“, widzimy znikomą ilość wysp językowych niemieckich.

5) Jeżeli więc niezgodność granicy obszaru plebiscytowego z granicą językową wywołała już tyle trudnych do rozwiązania kwestji politycznych, nie wydaje się możliwem, by linja przypadkowej większości głosów, nie oparta na żadnych naukowych, ani narodowych postawach, mogła być uważaną za szczęśliwe rozwiązanie zagadnienia Górnosląskiego.

6) Jedyne więc możliwem rozstrzygnięciem kwestji granicznej polsko-niemieckiej na Górnym Śląsku, może być tylko zastosowanie jedynie słusznej zasady — przyjętej już przy określaniu wszystkich innych granic Niemiec, na podstawie Traktatu Wersalskiego — zasady granicy narodowej.

Tylko oddanie każdemu z państw zainteresowanych, ich narodowych obszarów Górnego Śląska, może definitywnie rozstrzygnąć bezcelowe spory, usuwając powody nieustannych konfliktów.

COPY OF A GER-
MAN WORK BY
Dr. PARTSCH.

KOPJA Z DZIEŁA
NIEMIECKIEGO
Dr. PARTSCH'A

COPIE DE L'OU-
VRAGE ALLEMAND
DU Dr. PARTSCH'

MAP OF LANGUAGES' BOUNDARIES IN UPPER AND MID SILESIA
1790 and 1890.

- 1) 1890. Majority of Germans
- 2) 1890. " " Poles
- 3) 1890. " " Tchecks
- Boundary of mixed polish area in 1790.
- ..... Boundary of mixed tcheck area in 1790.

Figures (1866) denote the year of the last
polish church service.

n = after
v = before

CARTE DES FRONTIERES LINGUISTIQUES DE LA HAUTE
ET MOYENNE SILÉSIE 1790 et 1890.

- 1) 1890 Majorité Allemande
- 2) 1890. " " Polonaise
- 3) 1890. " " Tchèque
- Frontière de la partie melangée polonaise 1790
- ..... " " " " " " tchèque 1790

Les dates (1866) signifient la cessation
du culte religieux polonais.

n = après
v = avant

MAPA GRANIC JĘZYKOWYCH GÓRNEGO I ŚRĘDNEGO ŚLĄSKA
1790 i 1890.

- 1) 1890. Większość niemiecka
- 2) 1890. " " polska
- 3) 1890. " " czeska
- Granica mieszanego polskiego obszaru w 1790
- ..... Granica mieszanego czeskiego obszaru w 1790

Liczby (1866) oznaczają datę zaprzes-
tania polskiego nabożeństwa.

n = po
v = przed

COPY OF A MAP
FROM A GERMAN
ATLAS "ANDREES
HANDATLAS" BY DR
E. AMBROSIUS 1914

KOPJA MAPY Z ATLA-
SU NIEMIECKIEGO
„ANDREES HANOA-
TLAS” PRZEZ DR
E. AMBROSIUS'A 1914

COPIE DE LA CAR-
TE DE L'ATLAS AL-
LEMAND „ANDREES
HANDATLAS” DU DR
E. AMBROSIUS. 1914

MAP DRAWN ACCORDING TO LANGNAGES SPOKEN IN
UPPER AND MID SILESIA

LANGUAGES' MAP OF UPPER AND MID SILESIA.

- 1 Over 75% Germans according to districts
- 2 50-75% Germans (without towns)
- 3 Over 75% Poles Census
- 4 50-75% Poles of 1905

In Gross-Wartenberg district there are Germans and Poles in Raciborz district there are Poles and Moravians (Tchecks) mixed together in practically equal numbers, but neither of these reaches 50% of total population.

- Towns with over 75% of Germans
- Towns with 50-75% of Germans
- Towns with over 75% of Poles or Tchecks
- Towns with 50-75% of Poles or Tchecks

CARTE LINGUISTIQUE DE LA HAUTE ET MOYENNE
SILÉSIE

- 1 Plus de 75% d'allemands par districts
- 2 50-75% d'allemands (sans les villes)
- 3 Plus de 75% de polonais Chiffres
- 4 50-75% de polonais de 1905

Polonais et Allemands dans le district de Gross-Wartenberg. Polonais et Moraves (Tcheques) dans le district de Ratibor sont melangés presque en nombre egal, mais aucune de ces nationalites n'atteint 50% de la population totale.

- Ville à plus de 75% d'allemands
- Ville à 50-75% d'allemands
- Ville à plus de 75% de polonais ou tchèques
- Ville à 50-75% de polonais ou tchèques

MAPA JĘZYKOWA ŚREDNIEGO I GÓRNEGO ŚLĄSKA

- 1 Ponad 75% Niemców według powiatów
- 2 50-75% Niemców (bez miast)
- 3 Ponad 75% Polaków spis ludności
- 4 50-75% Polaków w r 1905

W powiecie Gross-Wartenberg są Niemcy i Polacy, w powiecie Raciborskim są Polacy i Morawianie (Czesi) prawie w równych częściach z mieszanymi ze sobą, lecz każda z tych części nie dostęga 50% ogólnej ludności.

- Miasto ponad 75% niemieckie
- „ 50-75% niemieckie.
- „ ponad 75% polskie lub czeskie
- „ 50-75% polskie lub czeskie

Map of nationalities in eastern provinces of German State (Deutsches Reich) according to the results of census of 1910 by Eng. Jac. Spett.

Mapa narodowościowa wschodnich prowincji Niemieckiego państwa (Deutsches Reich) według wyników urzędowego spisu ludności w r. 1910
zestawił inż. Jakob Spett

Carte nationale des Provinces de l'Est de l'Etat Allemand selon le resultat officiel du recensement en 1910 par Ing. Jakob Spett.

UPPER SILESIA.

GÓRNY ŚLĄSK.

HAUTE SILÉSIE.

Nationalitätenkarte
der östlichen Provinzen des
Deutschen Reichs
nach den Ergebnissen des amtlichen Volkszählungs vom Jahre 1910
Ing. Jakob Spett
Mabius
Erk. 1911

REFERENCES

The boundaries of the plebiscite zone
The boundary between the districts
The boundary of territory which declared itself for Poland at the plebiscite with the emigrants

LEGENDA

Granica terenu plebiscytu
Granice powiatów
Granica obszaru który przy plebiscyie zdecydował się na emigrację do Polski

LEGENDE

Frontière de la zone de plebiscite
Limites des districts
Limite de la zone qui au plebiscite s'est prononcée pour la Pologne y-compris les émigrés

Explanations

Majority over 85% of Germans
" " " 70% " "
" " " 50% " "

Majority over 50% of Poles
" " " 70% " "
" " " 85% " "

Frontiers of the state (Reichsgrenze)
Boundaries of the provinces (Provinzgrenzen)
Boundaries of regency's part of province (Reg. Bezirksgrenzen)
Boundaries of districts (Kreisgrenzen)

Majorité Allemande
en plus de 85% d'Allemand
" " " 70% " "
" " " 50% " "

Majorité polonaise
en plus de 50% de Polonais
" " " 70% " "
" " " 85% " "

Frontière de l'Etat Allemand (Reichsgrenze)
Frontière de provinciale (Provinzgrenzen)
Frontière de regence (Reg. Bezirksgrenzen)
Frontière de districts (Kreisgrenzen)

Większość niemiecka
ponad 85% Niemców
" " 70% " "
" " 50% " "

Większość polska
ponad 50% Polaków
" " 70% " "
" " 85% " "

Granice państwa (Reichsgrenze)
Granice prowincji (Provinzgrenzen)
Granice obwodu regencyjnego (regencji) (Reg. Bezirksgrenzen)
Granice powiatów (Kreisgrenzen)

TABLICA Nr. 3 d.

Obszar polski na Górnym Śląsku, według urzędowych źródeł niemieckich.

Tablica ta podaje zestawienie pięciu granic językowych polsko-niemieckich na Śląsku, według najpoważniejszych źródeł niemieckich, w czasach od r. 1790 do r. 1910, oraz dokładną granicę większości głosów i gmin, które, przy plebiscycie w r. 1921, wypowiedziały się za przynależnością do Państwa Polskiego.

Zestawienie tych granic językowych z linią ostatnią dowodzi, że cały teren plebiscytowy Górnego Śląska jest krajem rdzennie polskim, i że nawet pewne pokaźne, czysto polskie obszary zostały bez plebiscytu przyznane Niemcom,—leżą bowiem na zachód od terenu plebiscytowego. Równocześnie widzimy, jak fałszywem było włączenie powiatu Głupczyckiego (Leobschütz) do obszaru plebiscytowego, gdyż oddawna i stale leżał on poza obszarem etnograficznym polskim. Głównym jednakże wnioskiem, bijącym z tej mapy, jest ten, że wszystkie granice językowe polsko-niemieckie w południowo-zachodniej części Górnego Śląska nie ulegały zmianom w ciągu całych stuleci, podczas gdy północno-zachodnia granica językowa przesunęła się znacznie w czasie od r. 1790 do lat ostatnich; —zatrzymała się jednak na zachód od granicy obszaru plebiscytowego. Stąd jasny wniosek, że cały teren plebiscytowy, z wyjątkiem powiatu Głupczyckiego, jest częścią organiczną polskiego obszaru narodowego i że linja wypadkowa, t. zw. formalnej większości głosów i gmin za Polską przy plebiscycie, nie ma żadnej naukowej podstawy, gdyż dzieli obszar czysto polski, posiadający ten sam polski narodowy charakter, na dwie części.

Pozornie niekorzystny dla Polski wynik plebiscytu w zachodniej części Górnego Śląska nie jest więc zgodny z wynikami wszystkich prac naukowych, nawet niemieckich, świadczących o wyłącznie polskim charakterze tego kraju, nie może być zatem uważany za dowód niemieckości tej części Górnego Śląska. Podział więc polskiego obszaru plebiscytowego na dwie części, na podstawie pozornych wyników głosowania, byłby w sprzeczności z całą prawdą historyczną i naukową i, jako przeciwny nowoczesnej tezie wykreślenia granic państwowych na narodowej podstawie, musiałby być zarzewiem nieobliczalnych zamętów i sporów polsko-niemieckich.

Tylko przyznanie Polsce bezspornie polskich obszarów Górnego Śląska, według zasad, uznanych przez Konferencję Mocarstw w Pokoju Wersalskim, może zapewnić konieczny Europie spokój polityczny, niezbędny dla odbudowy gospodarczej i zatarcia śladów barbarzyństwa wojny światowej.

„Polska ziemia dla Polaków” — oto jedyne uczciwe hasło, które powinno służyć przy wytyczaniu stałej granicy państwowej polsko-niemieckiej.

TABLE № 3d

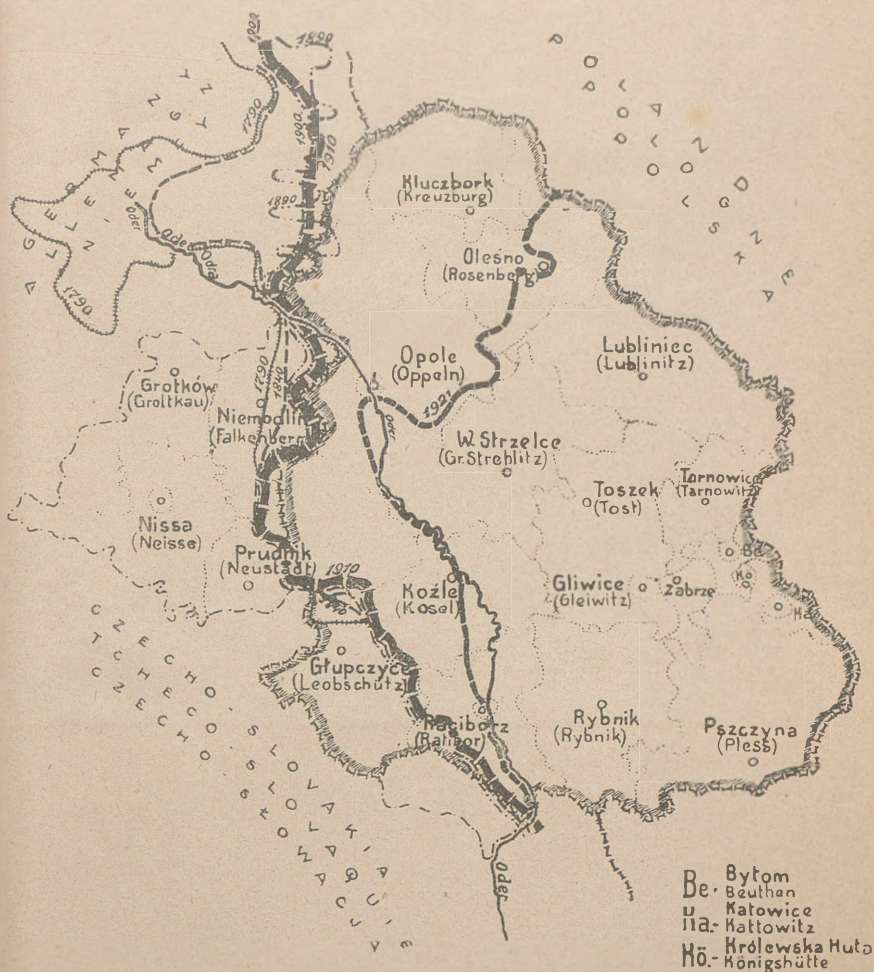
TABLIKA № 3d

PLANCHE № 3d

Polish area on Upper Silesia according to official german sources.

Obszar polski na Górnym Śląsku według urzędowych źródeł niemieckich

Zône Polonaise en Haute Silesie d'après les sources officielles allemandes

REFERENCES

LEGENDA

LEGENDE

The boundary of Polish language according to Dr Partsch in 1790

Granica językowa polska według Dr. Partsch'a w r. 1790.

Limite linguistique polonaise selon Dr. Partsch en 1790.

according to statistics of Prussian Kingdom in 1840

według statystyki Królestwa Pruskiego w r. 1840

selon les statistiques royales Prussiennes en 1840

according to Dr. Partsch in 1890

według Dr. Partsch'a w r. 1890

selon le Dr. Partsch en 1890.

according to Paul Langhans in 1900

według Pawła Langhans'a w r. 1900

selon le Paul Langhans en 1900.

The present boundary of Polish language after the map of Ing. J. Spett as based on the census of 1910

Obecna polska granica językowa według mapy Inż. J. Spetta na podstawie spisu ludności w r. 1910

Limite actuelle de la langue polonaise d'après la carte de Ing. J. Spett selon le recensement de 1910

The boundary of territory which declared itself for Poland at the plebiscite with the emigrants in 1921

Granica obszaru, który przy plebiscycie łącznie z emigrantami, oświadczył się za Polską w r. 1921

Limite de la zone, qui au plebiscite s'est prononcée pour la Pologne, y-compris les émigrés en 1921

The boundaries of the plebiscite area

Granica terenu plebiscytowego

Frontiere de la zone de plebiscite

The boundaries between the districts

Granica powiatów

Limites des districts

Bytom
Beuthen
Katowice
Mysłowice
Królewska Huta
Königshütte

TABLICA Nr. 4 a i 4 b.

Ludność polska na Górnym Śląsku.

Dwie odbitki fotograficzne z dzieła niemieckiego dr. Pawła Webera (Die Polen in Oberschlesien).

Tablica III a (jako Nr. 4 a), przedstawia ludność polską powiatów Górnego Śląska, według spisu ludności z dnia 1.XII. 1910 r., tablica zaś III c (jako Nr. 4 b)—ludność polską gmin wiejskich Górnego Śląska, według tego samego spisu.

Barwa czerwona oznacza, że odnośne powiaty posiadają ponad 50% Polaków, niebieska zaś—poniżej 50%. Liczby wpisane w poszczególne powiaty oznaczają procent Polaków.

Rzut oka na tablicę Nr. 4 a (III a) dowodzi, że, przy ostatnim spisie ludności, na całym terenie plebiscytowym była większość polska, z wyjątkiem jedynie powiatów: Raciborskiego (Ratibor), Głupczyckiego (Leobschütz), Prudnickiego (Neustadt) i Kluczborskiego (Kreuzburg). Wynik ten jednakże jest tylko pozornym, gdyż obszar plebiscytowy obejmuje właściwie tylko polskie części powiatów Raciborskiego i Prudnickiego, posiadające bardzo wysoki procent Polaków; n. p. plebiscytowa część powiatu Prudnickiego wykazuje 82% Polaków według spisu w r. 1910 (patrz „Gemeinde—Lexikon“). Również i pozorna mniejszość polska powiatu Kluczborskiego (47,2%) ma tę podstawę, że w statystyce urzędowej niemieckiej z tego roku zaliczono 5,9% Polaków, jako t. zw. dwujęzycznych. Otrzymujemy zatem tego rodzaju curiosum, że dr. Weber w książce „Polacy na Górnym Śląsku“ („Die Polen in Oberschlesien“), na str. Nr. 60, podaje, jako wynik spisu ludności z r. 1910: 46,9% Niemców i 47,2% Polaków, pomijając głucho milcząc sprawę dwujęzycznych. Proste zsumowanie obu tych procentów 46,9% i 47,2% daje nam liczbę 94,1%, a zatem brak jeszcze 5,9% do ogólnej sumy ludności. Widzimy zatem, że według tendencyjnego nawet zestawienia dr. Webera — Polacy w powiecie Kluczborskim (Kreuzburg) posiadają wyższy procent ludności, niż Niemcy, bo 47,2% w stosunku do 46,9%—a więc większość. O ile zaś powiększymy 47,2% ludności polskiej o 5,9% Polaków, wykazanych fałszywie, jako dwujęzycznych, otrzymujemy 53,1% ludności polskiej w powiecie Kluczborskim, nawet według źródeł niemieckich. Większość zatem polska tego powiatu jest faktem urzędownie przez pruskie statystyki stwierdzonym.

Szczegółowa więc analiza tej mapki (4 a) dowodzi, że procent niemiecki jest znacznie słabszy, niżby się pozornie wydawało, gdyż dopełnienia podanych tu procentów ludności polskiej zawierają, prócz Niemców, także dwujęzycznych, Czechów, Żydów i innych. Wspomnieć należy, że rząd pruski, dla pozornego podwyższenia procentu Niemców na Górnym Śląsku, trzymał tam wyłącznie niemieckie oddziały wojskowe (do 95% żołnierzy niemieckich), których przy spisie ludności doliczano do stałych niemieckich mieszkańców Górnego Śląska. Odliczenie zatem pewnego procentu niemieckiej załogi wojskowej Górnego Śląska w roku 1910 zredukowałoby jeszcze więcej i tak nieznaczny procent Niemców na terenie plebiscytowym.

Małe grupy językowe niemieckie po miastach są wynikiem zapisywania wszystkich Polaków, zależnych w tych centrach od administracji pruskiej, jako Niemców. Tego rodzaju więc sfabrykowany konglomerat, — obejmujący liczne rodziny napływowej biurokracji pruskiej, dalej wojska, tam, z zachodnich Niemiec, ze względów strategicznych skoncentrowane, oraz liczne rodziny polskie, materialnie od Niemców zależne, uzupełniony jeszcze przez osławione poprawki 5-ciu instancji pruskich, pracujących z kolei gorliwie przy spisie ludności nad stworzeniem jakiegoś widocznego procentu Niemców — ma być historycznym i naukowym dowodem praw wojującego germanizmu do prastarej polskiej ziemi. W każdym razie wysiłki te w zabarwieniu urzędowym odniosły ten łatwy i papierowy tryumf, że na załączonej mapie dra Webera (Nr. 4a) wykazuje on wyższe procenty Polaków w zachodnich, bliższych Niemcom, powiatach rolniczych Górnego Śląska, niż w Zagłębiu węglowym, zalanem głodną biurokracją i doświadczonymi, zawodowymi przedstawicielami rządu pruskiego.

Ze wysiłki te, nawet wobec badaczy niemieckich, nie mogły zakryć tej jedynej prawdy, że obszar plebiscytowy Górnego Śląska jest krajem polskim, z wyjątkiem powiatu Głupczyckiego, (Leobschütz), stwierdzamy najlepiej na załączonej mapce IIIc, Webera (tu jako 4 b), przedstawiającej ludność gmin wiejskich Górnego Śląska, również według spisu z dn. I.XII.1910. Widzimy tu obraz odmienny: nietylko okręg przemysłowy, posiadający stale prawie 70% Polaków n. p. Katowice wieś (Kattowitz Land) 68%, lecz nawet inne powiaty, zarówno przemysłowe, jak i rolnicze, o kolosalnych procentach, aż do 93% ludności polskiej, n. p. pow. Pszczyna (Pless) 92,6%, powiat Oleśno (Rosenberg) 90,8% i t. d. Tu również potwierdza się niezbitcie polskość powiatu Kluczborskiego (Kreuzburg), który wykazuje 72,3% Polaków.

Masa ludności polskiej wiejskiej, według tej nawet tablicy, jest tak niesłychanie silną, że widzimy po obu stronach Odry, na terenie plebiscytowym, ogromnie wysokie procenty Pola-

ków, bo od 78,6⁰/₀ w Opolu (Oppeln), aż do 89,3⁰/₀ w Wielkich Strzelcach (Gross Strehlitz). Nawet pow. Prudnicki (Neustadt), którego większa część została Niemcom bez plebiscytu przyznana, wykazuje na tej tablicy, jako średni procent całego powiatu liczbę 57,8⁰/₀, co odpowiada wysokości około 82⁰/₀ Polaków w zachodniej jego, czysto polskiej części, poddanej plebiscytowi.

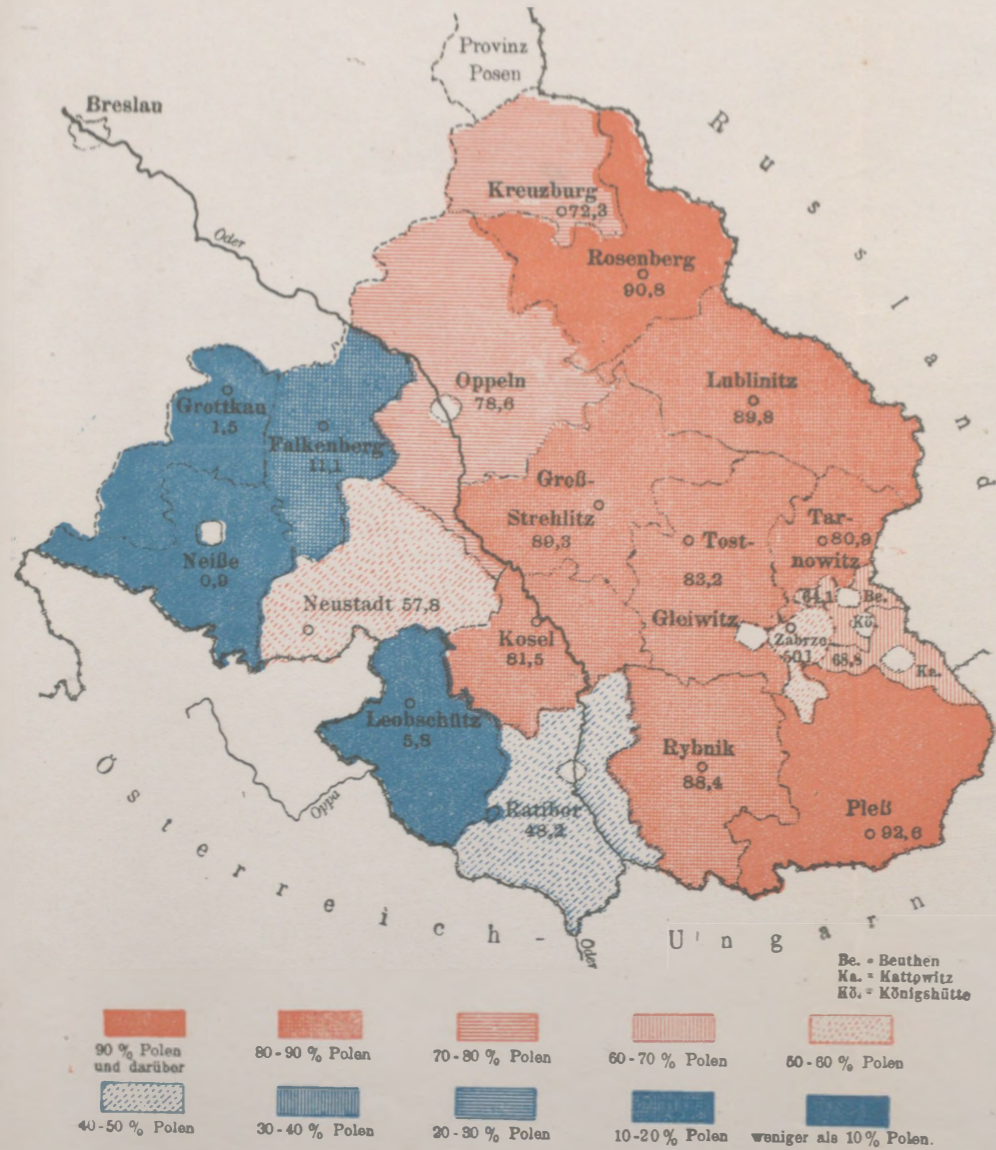
Obie zatem tablice (4 a i 4 b), dokładnie skopjowane z wyżej wymienionego dzieła niemieckiego, a oparte na spisach pruskich, wykazują, że zwyż 70⁰/₀ tubylczej ludności na obszarze plebiscytowym należy etnicznie do narodu polskiego.

Stärke der polnischen Bevölkerung in den Kreisen des Reg.-Bez. Oppeln.

III. Bevölkerung der Landgemeinden.

Nach der Volkszählung vom 1. XII. 1910.

Stärke der polnischen Bevölkerung in den Kreisen des Reg.-Bez. Oppeln.

I. Gesamtbevölkerung der Kreise.

Nach der Volkszählung vom 1. XII. 1910.

Be. - Beuthen
Ka. - Kattowitz
Kö. - Königshütte

TABLICA Nr. 5.

Dzieci polskie w wieku szkolnym w powiatach Górnego Śląska, według spisu z r. 1911.

Tablica ta przedstawia procent dzieci szkolnych w poszczególnych powiatach G. Śląska, według statystyki pruskiej („Preussische Statistik“ T. 176, 209, 231 r. 1911), opracowany przez współpracowników prof. dr. Romera, w jego pracach geograficznych.

Mapka ta wykazuje, że cały obszar plebiscytowy, wraz z powiatami Prudnickim (Neustadt) i Raciborskim wiejskim (Ratibor Land), których części przyznano Niemcom i Czecho-Słowacji bez plebiscytu, posiada znaczną większość dzieci polskich. Jeśli zaś obliczenia te zredukujemy do obszaru ściśle plebiscytowego, i równocześnie wyłączymy powiat Głupczycki (Leobschütz), nie należący do polskiego obszaru językowego, otrzymamy jednolity i zwarty blok, posiadający przeszło 70⁰/₀ dzieci polskich, aż do maksimum w powiecie Olesińskim (Rosenberg), wynoszącym 93,9⁰/₀, według spisu ogólnego, a 96,5—według spisu dzieci wiejskich.

Te niesłychanie wysokie procenty dzieci polskich na całym obszarze plebiscytowym dowodzą jasno, że G. Śląsk jest czysto polskim obszarem językowym i, że w ogólności zupełnie zbyteczną rzeczą było poddawać go plebiscytowi.

Zatem urzędowe statystyki pruskie, które nie widziały interesu w fałszowaniu procentu dzieci polskich, dowodzą, że G. Śląsk był zawsze i będzie krajem wyłącznie tylko narodowym polskim, bez względu na to, jaką będzie przyszłość polityczna tego kraju.

TABLE №5.

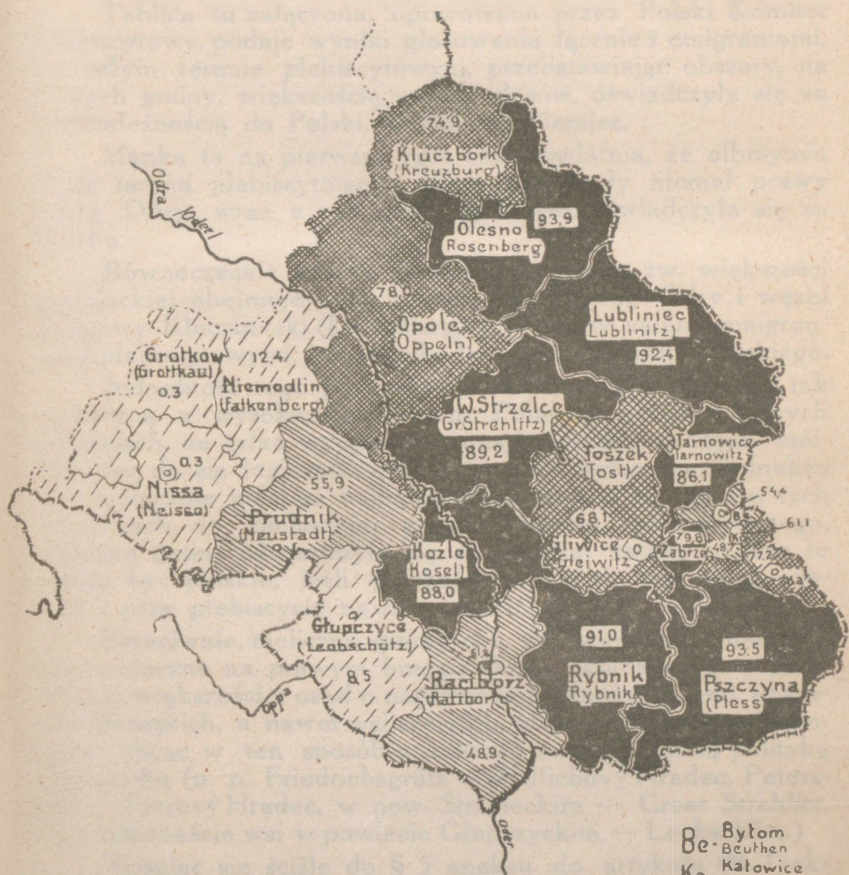
According to Prof. Dr. E. Romer's book. Polish children in learning age in Upper Silesian districts according to the census taken in 1911.

TABLICA №5

Opracowane na podstawie dzieła Prof. Dr. E. Romera Dzieci polskie w wieku szkolnym w powiatach Gornego Slaska według spisu z roku 1911

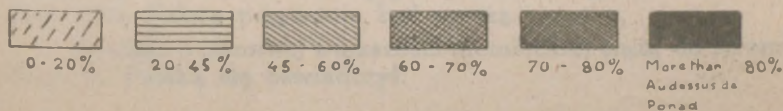
PLANCHE №5.

Dressée d'après l'ouvrage du Prof. Dr. E. Romer. Enfants polonais ayant l'âge scolaire dans les districts de H^{te} Silésie d'après le recensement de 1911.

Be Bytom
Beuthen
Ka Katowice
Katowitz
K Königs-Hütte
Königs-Hütte

The percentage of Polish children.
Proportion des enfants polonais
Procent dzieci polskich

TABLICA Nr. 5a.

Ogólny wynik głosowania.

Tablica tu załączona, opracowana przez Polski Komitet Plebiscytowy, podaje wyniki głosowania łącznie z emigrantami, na całym terenie plebiscytowym, przedstawiając obszary, na których gminy, większością swych głosów, oświadczyły się za przynależnością do Polski, względnie Niemiec.

Mapka ta na pierwszy rzut oka uwydatnia, że olbrzymia część terenu plebiscytowego, obejmująca cały niemal prawy brzeg Odry, wraz z rewirem węglowym, oświadczyła się za Polską.

Równocześnie uderza zjawisko, że pas t. zw. większości niemieckiej obejmuje cały prawie lewy brzeg Odry i węzeł kolejowy Kluczborski (Kreuzburg), t. j. tereny zalane emigrantami plebiscytowymi, jako niezbędne dla militarystyki pruskiej.

Jednolitość tego pozornego obszaru niemieckiego jest tak sprzeczną z wysokim procentem Polaków właśnie w tych powiatach, że tylko wyjątkową presją zmobilizowanych emigrantów da się logicznie wyjaśnić. Że obszar ten jednakże jest wyłącznie polskim najlepiej dowodzi fakt ten, że, i w tych warunkach, na zachodniej granicy terenu plebiscytowego, niektóre gminy oświadczyły się za Polską; zatem okolice te muszą być polskie, jeśli polskość mogła się tam zorganizować i przy plebiscycie nawet ujawnić.

Przeciwnie, nieliczne gminy o t. zw. większości niemieckiej, widoczne na prawym brzegu Odry, składają się w przeważnej większości z osad o napływowej ludności (miast), obszarów dworskich, a nawet wsi czeskich, które głosowały za Niemcami, chcąc w ten sposób zaznaczyć swoją odrębną politykę słowiańską (n. p. Friedrichsgrätz — Bědřichový Hradec, Petersgrätz — Petrový Hradec, w pow. Strzeleckim — Gross Strehlitz, oraz kilkanaście wsi w powiecie Głupczyckim — Leobschütz.)

Stosując się ściśle do § 5 aneksu do artykułu 88 Traktatu Pokoju w Wersalu, który mówi, że głosowanie w gminach rozstrzyga o ich przynależności państwowej, widzimy, że według wyników głosowania na mapie tej zestawionych, najważniejsza część G. Śląska, powiaty przemysłowe i przemysłowo-rolnicze, prawie w całości oświadczyły się za Polską, — zatem bezsprzecznie Polsce przyznane być muszą.

Powiaty o pozornej większości niemieckiej ciąży do terenu, który za Polską się oświadczył:

Powiat Kluczborski (Kreuzburg) przedstawia najważniejsze i najkrótsze połączenie G. Śląska z dzielnicą poznańską Państwa Polskiego, która zaopatruje się tylko w węgiel górnośląski.

Tereny zaś zaodrzańskie mają jedyny rynek zbytu swych produktów w zagłębiu węglowym, które daje nadto zatrudnienie nadwyżce ich ludności.

Z tych więc powodów łatwo zrozumieć, już dziś niezwykle silny ruch za Polską ludności tamtejszej, która się pozornie za Niemcami oświadczyła, a dziś, mając możność swobodniejszego wyrażenia swej woli, po odpływie emigrantów plebiscytowych, żywiłowo żąda przyłączenia do Polski.

Zaznaczyć dla ścisłości należy, że większości tu uwzględnione składają się z głosów mieszkańców i emigrantów; mając zaś na uwadze jedynie wolę samych mieszkańców, otrzymać możemy ogólny wynik głosowania także w formie mapy terenu plebiscytowego, — gdzie ogromne kompleksy gmin na całym obszarze tu pozornie niemieckim — większością głosów — oświadczyły się za Polską.

Fakt ten dowodzi wysokiej siły organizacyjnej tych gmin polskich, które mimo obecności i presji emigrantów większością głosów rzeczywistych mieszkańców, potrafiły wykazać swą przynależność do narodu polskiego.

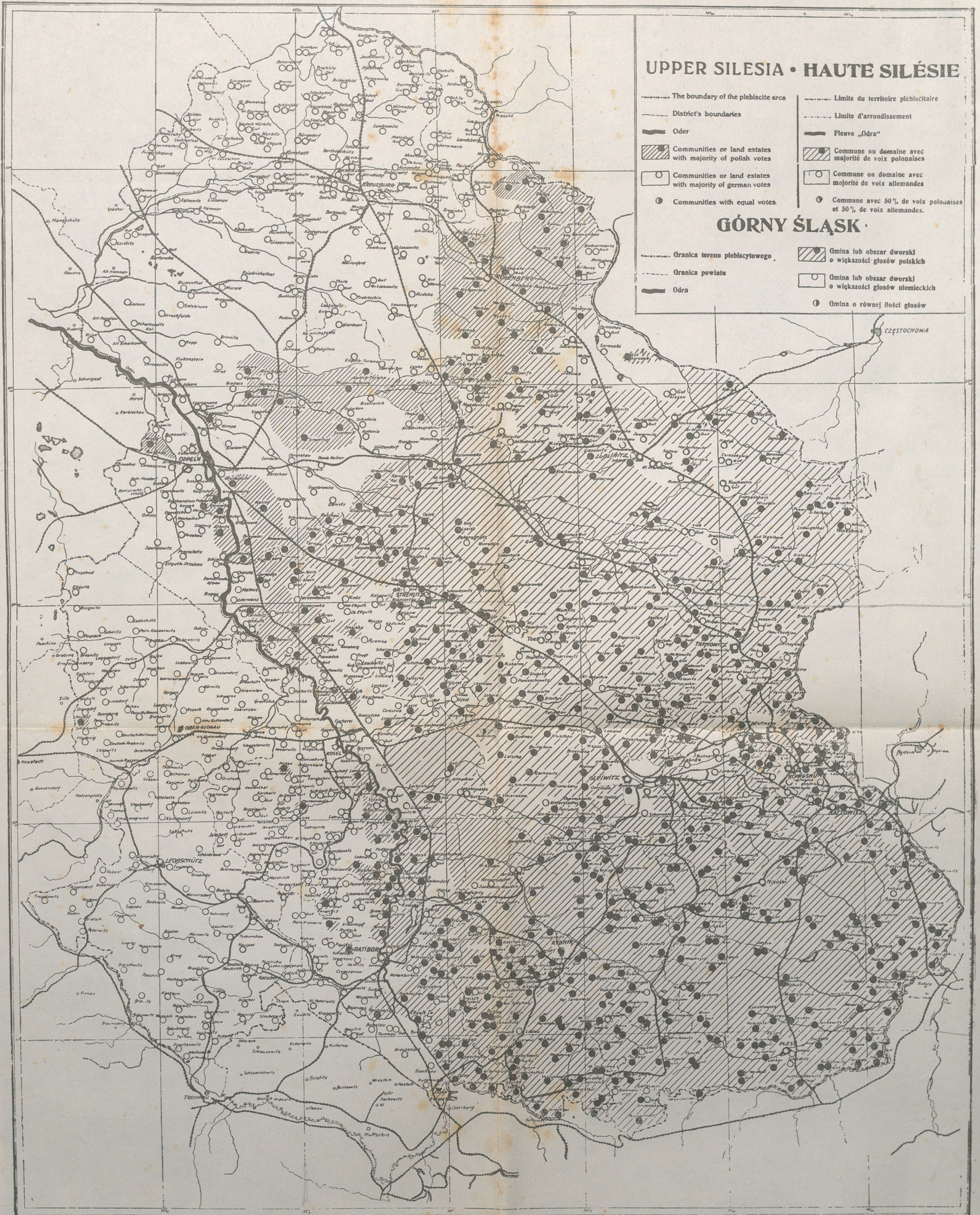
Masowe protesty tych gmin, zwłaszcza w powiecie Opolskim (Oppeln), są najlepszym dowodem bezprawia i gwałtów popełnionych dla sfalszowania prawdy i sprawiedliwości.

General result of the plebiscite.

Résultat général du plébiscite.

Ogólny wynik głosowania.

TABLICA Nr. 6.

Porównanie procentu Polaków na Górnym Śląsku, według spisów w latach 1890 — 1919, z wynikiem plebiscytu.

Zestawienie procentu Polaków na Górnym Śląsku z wynikiem plebiscytu (tablica IV) przedstawiono graficznie na tablicy Nr. 6.

Na wykresie tym oznaczono procenty Polaków, według oficjalnych 4 ogólnych spisów ludności i 3 spisów ludności wiejskiej, oraz wyborów komunalnych—odnośnie do wszystkich 22 powiatów terenu plebiscytowego. Ponieważ, według źródeł niemieckich (Weber „Die Polen in Oberschlesien“, str. VIII), presja rządu pruskiego była przy spisie ludności w r. 1890 stosunkowo najmniejszą, przyjęto za podstawę uszeregowania powiatów plebiscytowych rosnący procent Polaków w spisie ludności z r. 1890. Mając tak ustalony porządek, stwierdzonego już przez rząd pruski uświadomienia narodowego ludności górnośląskiej, nakreślono z kolei wszystkie procenty Polaków (stwierdzone w wyżej wymienionych spisach) i połączono graficznie ich minimalne i maksymalne wyniki dwiema linjami ciągłymi.

Linja maksymalna, w ten sposób powstała, może słusznie uchodzić za linię polskiego uświadomienia narodowego, gdyż przedstawia ona wyniki świadomości polskiej w ostatnich 30 latach, które rząd pruski stwierdził urzędownie.

Rzecz jasna, że ze względu na stronniczość i niezyczliwość tego rządu wobec polskiej ludności—biegnie linja maksymalna znacznie niżej, niż tego oczekiwać należy na podstawie faktycznego stanu rzeczy.

Ponieważ nie zna historia wypadku, aby świadomość narodowa jakiegos narodu w czasach nowożytnych mogła się cofnąć w ciągu kilkuletniego okresu o procent widoczny, musimy uważać linię minimalną wyników spisów ludności, tu uwidocznioną, w której procenty są stale mniejsze o 10—40% od linii maksymalnej, jedynie za efekt presji moralnej, względnie zależności ekonomicznej tamtejszej ludności polskiej od Niemców. Różnice w procentach, między maksymalną i minimalną linią, dowodzą stopnia gwałtu i fałszerstw, dokonywanych na ludności polskiej przy spisie ludności. Charakterystycznym jest pod tym względem, że maksymalne różnice, dochodzące aż do 40%, wykazują powiaty rolnicze, jak Kozielski (Kosel), Olesiński (Rosenberg), Kluczborski (Kreuzburg) i t. d.

Fakt ten stwierdza, że w powiatach rolniczych znajdowała się ludność polska w największej zależności od panującego tam niemieckiego żywołu administracyjnego i feudalnego, który bezwzględnie owładnął całością życia ekonomicznego tej strefy rolniczej.

Twierdzenie powyższe znajduje poparcie w tej okoliczności, że, odwrotnie, stwierdzamy minimalne wahania między linią maksymalną i minimalną spisu ludności w powiatach przemysłowych i przemysłowo-rolniczych, gdzie ludność polska zdołała się już uniezależnić od presji gospodarczo-administracyjnej niemieckiej, przy pomocy zbiorowych organizacji robotniczych tych okręgów, posiadających już bardziej nowożytną konfigurację ekonomiczną (wielki przemysł). Są to powiaty Katowice wieś (Kattowitz Land), Gliwice wieś (Tost—Gleiwitz), Rybnik (Rybnik), Pszczyna (Pless) i t. d., gdzie wahania maksymalnej i minimalnej linii spisów ludności nie przekraczają 20%.

Jeszcze ciekawsze wyniki daje porównanie wyników plebiscytu z wyżej wspomnianą linią maksymalną i minimalną.

Otóż obie linie, maksymalna i minimalna, wykazują stale wyższy procent ludności polskiej, niż 50%, we wszystkich powiatach wiejskich. Widoczne na tym wykresie linie spisu ludności, załamujące się nieco w powiatach Prudnickim (Neustadt) i Raciborskim wiejskim (Ratibor Land), spowodowane są tylko tą okolicznością, że na tablicy Nr. 6 nakreślono średni procent dla całego powiatu, podczas gdy tylko polska część obu powiatów, o znacznie wyższym procencie ludności polskiej (aż do 82%), została poddana plebiscytowi. Wszystkie trzy minimalne punkty linii minimalnej spisu ludności, widoczne w pow. Prudnickim (Neustadt), Kozielskim (Kosel), a nawet Olesińskim (Rosenberg), są właściwie spowodowane mało korzystnym dla Polski wynikiem wyborów komunalnych w r. 1919 (tu nakreślonym), który dowodzi nietyle niskiego procentu Polaków, ile presji władz lokalnych pruskich, szczególnie silnej w okresie przedplebiscytowym. Presja ta była tak znaczną, że nawet w powiatach miejskich jak Opole miasto (Oppeln Stadt), Raciborz miasto (Ratibor Stadt) i t. d., widzimy również spadek dotychczas stwierdzonego tam procentu Polaków.

Najbardziej jednakże zasadnicze wnioski można wysnuć przez porównanie linii wyników plebiscytu (nakreślonej pełną ciągłą linią na tablicy Nr. 6), z linią maksymalną i minimalną spisu ludności. Podczas, gdy wszystkie dotychczas znane spisy ludności, a nawet wyniki średnie wyborów komunalnych, tworzą jeden pas potężny, idący łukiem nieprzerwanym od Głupczyc (Leobschütz) do Pszczyny (Pless), to wyniki plebiscytu przedstawiają linię poszarpaną, o wielu charakterystycznych zębach, opuszczających się ku dołowi. W tym względzie przedewszystkiem

musi zwrócić uwagę wręcz wyjątkowy wynik plebiscytu w powiecie Kluczborskim (Kreuzburg), który wykazuje 4°/_o Polaków, wobec odnośnych pozycji linii maksymalnej i minimalnej—81,9^o/_o, względnie—47,2^o/_o. Już te dwa ostatnie procenty dowodzą niesłychanej presji przy spisach ludności! Wynik jednakże plebiscytu:—4°/_o dla Kluczborka—musi być uważany za wypadek wprost wyjątkowego gwałtu, którego w żaden sposób uznać nie można. W tym powiecie nawet wybory komunalne, które na całym G. Śląsku były uważane za próbę sił polskiej ludności miejscowej i napływowej administracji pruskiej, wykazują 48°/_o głosów polskich, więc ^o/_o wyższy nawet, niż przy spisie ludności w r. 1910. Podobnie katastrofalne wyniki dla procentu Polaków wykazują powiaty Opolski wiejski (Oppeln Land), Kozielski (Kosel), Olesiński (Rosenberg), a nawet i Lubliniecki (Lublinitz), oraz Prudnicki (Neustadt), co dowodzi, że rolnicze te powiaty, które pozornie w większości głosów oświadczyły się za Niemcami, de facto były miejscem niebywałej presji i teroru. Ponieważ powiaty te, według wszystkich spisów ludności, widocznych na tej tablicy, były zupełnie polskie, a na podstawie wyników plebiscytu mogłyby uchodzić za niemieckie, jasnym jest, że wyniki takiego aktu „politycznego„ nie wyrażają woli mieszkańców i jako sporadyczny wypadek w całej historii tego kraju, nie mogą stanowić precedensu dla jakichkolwiek bądź wniosków niekorzystnych dla polskiej przyszłości tego polskiego kraju.

Wykres więc na tablicy Nr. 6 dowodzi, że wyniki plebiscytu, przez rutynowaną administrację pruską przeprowadzonego, są tak niedorzeczne, iż muszą bezwzględnie zakwestjonować wartość tego głosowania.

TABLICA Nr. 7.

Porównanie procentu dzieci polskich G. Śląska, według spisów w latach 1906 i 1911, z wynikiem plebiscytu.

Według w tablicy Nr. 6 zastosowanej metody, nakreślono tu również, w analogiczny sposób, wyniki czterech ogólnych spisów dzieci szkolnych na obszarze plebiscytowym G. Śląska, w latach 1906 i 1911, a łącząc maksymalne i minimalne wyniki, otrzymano maksymalną i minimalną linię procentu dzieci polskich.

Porównanie tych linii, maksymalnej i minimalnej, — z wynikiem plebiscytu, uwydatnia jeszcze bardziej, że wynik plebiscytu niewiele ma wspólnego z wolą ludności G. Śląska, gdyż powiaty, które wykazują (według „Preussische Statistik“) od 92% do 90% dzieci polskich, oddały za Polską zadziwiająco małe procenty głosów.

Obserwujemy tu również tak rażące różnice między obydwooma zestawieniami, że nie możemy znaleźć argumentów, któreby to zjawisko mogły poważnie uzasadnić. Te same powiaty, które wykazują, już w tablicy Nr. 6, nadzwyczajne różnice między spisami ludności, a wynikami plebiscytu, wykazują i tu różnice procentów o jeszcze większych rozmiarach. Odsyłając zatem czytelnika do szczegółowego zestawienia tych różnic w tablicy V, stwierdzamy fakt, że zarówno linja maksymalna, jak i minimalna, wykazują zasadniczą zgodność z wszystkimi granicami językowemi polsko-niemieckimi, uznanymi w nauce.

Wyniki plebiscytu zdają się jednak pozornie stwierdzać zupełnie coś innego. Jeżeli więc n. p. powiat Kluczborski (Kreuzburg) wykazuje 93,5% dzieci polskich, podczas gdy plebiscyt podaje tylko 4% głosów, które tam oddano za Polską, to nie jest rzeczą możliwą dla podobnych wyników „woli ludności“ znaleźć realne uzasadnienie.

TABLICA Nr. 8.

Zmniejszenie procentu Polaków na G. Śląsku przy plebiscycie w porównaniu ze spisami ludności.

Dla jaśniejszego zobrazowania, jak wielkie są różnice między spisami ludności oraz dzieci G. Śląska, a wynikami plebiscytu, zestawiono na tej tablicy różnice między maksymalnymi i minimalnymi linjami tych spisów, a linją plebiscytu — przyjmując jako podstawę tego wykresu linję plebiscytu (linję 0%).

Widzimy tu, jako pełną, ciągłą linję, różnicę procentu Polaków między linją maksymalną, a plebiscytem, jako zaś cienką i ciągłą linję, odnośną różnicę między minimalną linją i plebiscytem. Podobnie, przerywanymi linjami, pełną i cienką, zaznaczono różnicę procentu Polaków między maksymalną i minimalną linją procentu dzieci szkolnych, a wynikiem plebiscytu.

Rzut oka na te linje wykazuje, że 6 powiatów straciło pozornie przy plebiscycie przeszło 50% Polaków. Najbardziej rażącą różnicę widzimy znów w Kluczborku (Kreuzburg), a mianowicie 89,4%, co stanowi wręcz niesłychany wypadek.

Tablica ta zatem wykazuje, że największą różnicę spadku procentu głosów za Polską przy plebiscycie okazują znów powiaty rolnicze, według spisów ludności, najbardziej polskie.

Wspomnieć należy, że niski procent Polaków, wykazany w tej tablicy, w powiatach Prudnickim (Neustadt) i Raciborskim wiejskim (Ratibor Land), jest tylko pozornym, gdyż podano tutaj wyniki obliczeń dla całego powiatu, a nie dla części poddanych plebiscytowi.

Bardzo charakterystycznym jest występ ku dołowi, poniżej linii plebiscytu, linii różnicy dla powiatu Gliwice miasto (Gleiwitz Stadt).

Dowodzi to, że Gliwice miasto (Gleiwitz Stadt) wykazuje (wyjątkowe zresztą zjawisko) wyższy procent głosów za Polską przy plebiscycie, niż wynosił najniższy procent ludności polskiej według urzędowych spisów. Prawdopodobnie przypisać to należy wykryciu w przeddzień plebiscytu sztabu organizacji Orgesch w mieście Gliwicach, co musiało w konsekwencji osłabić przygotowania niemieckie do wywarcia presji na Polakach.

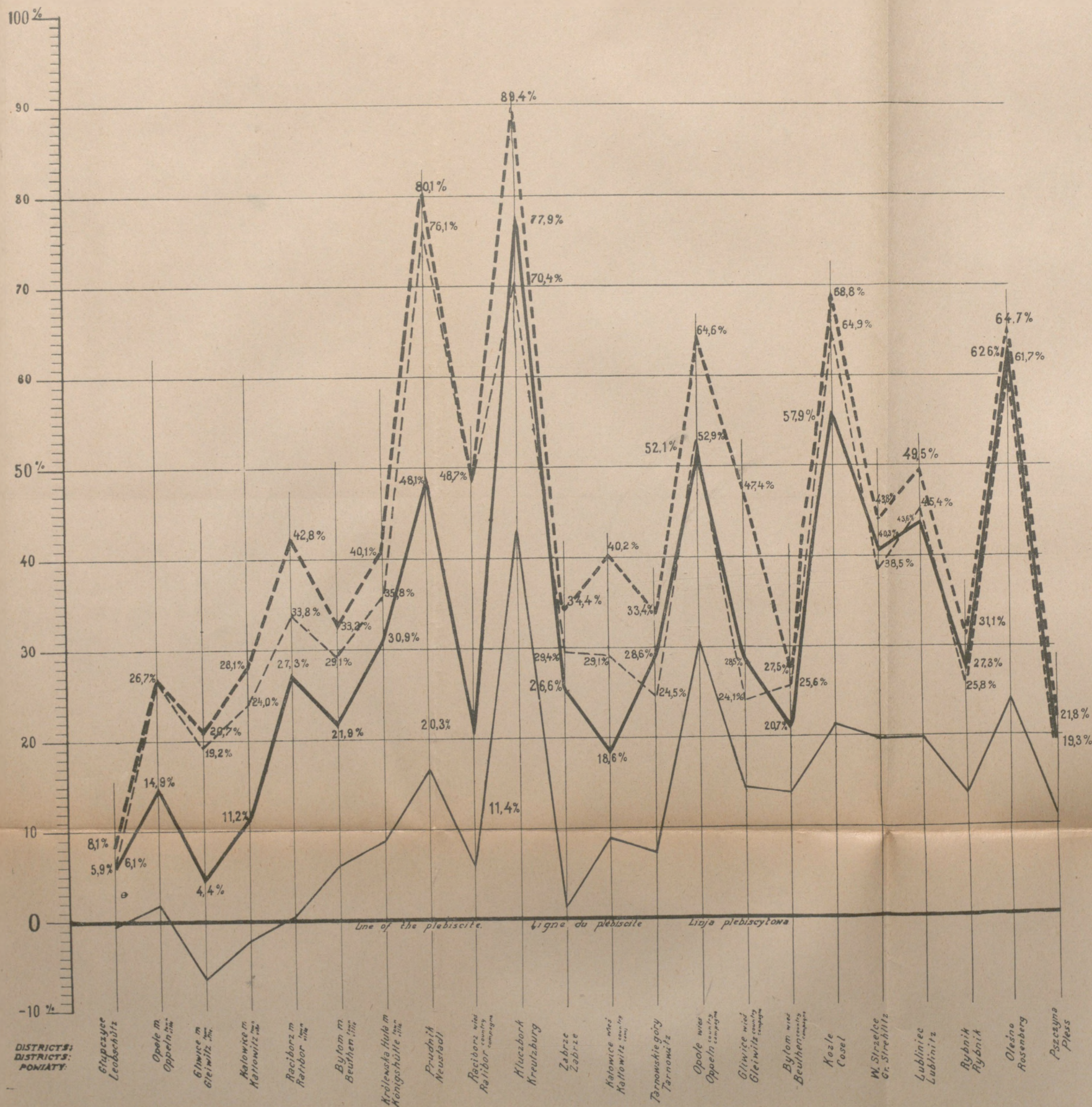
Fakt ten dowodzi, że przedewszystkiem terrorowi niemieckiemu przypisać należy spadek procentu Polaków przy plebiscycie, — mimo niezwykle wzmożonego w latach ostatnich ich uświadamiania.

The decrease of percentage of Poles in Upper Silesia at the plebiscite in comparison to the population census.

Zmniejszenie procentu Polaków na Górnym Śląsku przy plebiscycie w porównaniu ze spisami ludności

Diminution du pourcentage des Polonais de H^{te} Silesie d'après le plebiscite en comparaison avec les recensements de la population

REFERENCES

- The diagram showing the difference of percentage of Poles between the maximal line of percentage of Poles according to the population census and the results of the plebiscite
- Diagram showing the difference of percentage of Poles between the minimal line of percentage of Poles according to the population census and the results of the plebiscite.
- - - Diagram showing the difference of percentage of Polish children between the maximal line of percentage of these children according to the census and the results of the plebiscite.
- - - Diagram showing the difference of percentage of Polish children between the minimal line of percentage of these children according to the census and the results of the plebiscite.

LEGENDE

- Diagramme donnant la différence de pourcentage des Polonais entre la ligne maximum % des Polonais d'après le recensement et les résultats du plebiscite
- Diagramme donnant la différence de pourcentage des Polonais entre la ligne minimum du % des Polonais d'après le recensement et le résultat du plebiscite
- - - Diagramme donnant la différence de pourcentage des enfants polonais entre la ligne maximum du % de ces enfants d'après le recensement et les résultats du plebiscite.
- - - Diagramme donnant la différence de pourcentage des enfants polonais entre la ligne minimum du % de ces enfants d'après les recensements et les résultats de plebiscite.

LEGENDA

- Diagram podający różnicę procentu Polaków pomiędzy linią maksymalną % Polaków według spisów ludności, a wynikiem plebiscytu
- Diagram podający różnicę procentu Polaków pomiędzy linią minimalną % Polaków według spisów ludności, a wynikiem plebiscytu
- - - Diagram podający różnicę procentu dzieci polskich pomiędzy linią maksymalną % tychże dzieci według spisów, a wynikiem plebiscytu.
- - - Diagram podający różnicę procentu dzieci polskich pomiędzy linią minimalną % tychże dzieci według spisów, a wynikiem plebiscytu

TABLICA Nr. 9.

Porównanie procentu dzieci polskich G. Śląska, według spisów w latach 1906 i 1911, z wynikiem plebiscytu.

Tablice Nr. 6, 7 i 8 przedstawiają graficznie wielkie różnice między spisami ludności, oraz dzieci szkolnych G. Śląska, a wynikami plebiscytu — oparte na obliczeniach rachunkowych tabl. IV i V.

Celem więc plastycznego przedstawienia tych różnic, wykreślono na tablicy Nr 9 powyższe dane, podając dla poszczególnych powiatów różnice procentów między maksymalnymi wynikami spisów dzieci polskich i ludności polskiej G. Śląska, a wynikami plebiscytu. Tablica ta wykazuje w powiecie Kluczborskim (Kreuzburg) prawie 90% (dokładnie 89,1%) różnicy między maksymalnym procentem dzieci szkolnych, a plebiscytem, w powiecie Prudnickim (Neustadt)—80,1% i t. d. Również i inne powiaty zachodnie G. Śląska, które przy plebiscycie wykazały pozorną większość głosów za Niemcami, wykazują na tej mapce przeszło 60% różnicy między urzędowymi spisami, a plebiscytem. Mapka ta więc dowodzi, że teren plebiscytowy jest wyłącznie obszarem narodowym polskim.

Fakt, iż największy spadek głosów za Polską przy plebiscycie, wykazują powiaty zachodnie, jak Prudnicki (Neustadt) i Kluczborski (Kreuzburg), można wytłomaczyć tylko dwiema przyczynami:

albo plebiscyt odbył się na całym terenie w jednakowych warunkach „presji niemieckiej“, zatem te powiaty muszą być najbardziej polskimi (gdyż wykazują najwyższą przewagę procentu Polaków, według spisów ludności, w porównaniu z wynikiem plebiscytu).

Albo też, — w powiatach tych ludność polska miała najmniej możliwości wypowiedzenia się według swej woli za Polską, — stąd te ogromne różnice.

Wyniki plebiscytu nie obpowiadają więc polskiemu charakterowi obszaru plebiscytowego!

TABLE №9.

TABLICA №9.

PLANCHE №9.

The comparison of percentage of Polish children in Upper Silesia according to the census of 1906-1911 and the result of the plebiscite

Porównanie procentu dzieci polskich Górnego Śląska według spisów w latach 1906-1911 z wynikiem plebiscytu

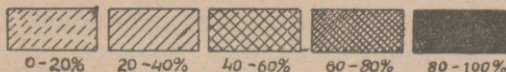
Tableau comparatif du pourcentage des enfants polonais de H^{aut} Silésie d'après les recensements de 1906-1911 et les résultats du plébiscite

REFERENCES

LEGENDA

LEGENDE

The figures show the overplus of Polish children according to the census in comparison with the result of the plebiscite. The figures in brackets show the overplus of percentage of Poles according to the census of 1890-1919 in comparison with the results of the plebiscite.

Liczby oznaczają przewyżkę % dzieci polskich według spisów w porównaniu do wyniku plebiscytu. (Liczby w nawiasie oznaczają taką przewyżkę Polaków według spisów w latach 1890-1919 w porównaniu do wyniku plebiscytu.)

Les chiffres indiquent l'excédent du % des enfants polonais d'après les recensements en comparaison avec les résultats du plébiscite. (Les chiffres entre parenthèses indiquent l'excédent analogue du % des Polonais d'après les recensements de 1890-1919 en comparaison avec les résultats du plébiscite.)

TABLICA Nr. 10.

Wpływ emigrantów na wynik plebiscytu na Górnym Śląsku.

Jest rzeczą jasną, że istnieć musi silny związek między ilością głosów, oddanych przez emigrantów, a wynikami plebiscytu na Górnym Śląsku. Sprawa ta jest o tyle skomplikowaną, że oficjalnie nie zostało stwierdzone, w jakim stosunku padły głosy emigrantów za Polską i Niemcami. Według jednakże najściślejszych obliczeń Polskiego Komisarjatu Plebiscytowego, można przyjąć, że na terytorjum, na którym większość głosów i gmin oświadczyła się za Polską, najwyżej 10% głosów emigrantów należało do Polaków. Na podstawie tych założeń (szczegółowo przedstawionych w objaśnieniu do tablicy VIII), stwierdzono, że z ogólnej liczby głosów, oddanych za Polską na całym terytorjum plebiscytowym, tylko 2% pochodziło od emigrantów plebiscytowych.

W ten sposób można było nakreślić szczegółowo linje, określające procent emigrantów w sumie głosów niemieckich, oraz — procent emigrantów w stosunku do reszty głosujących, a więc do głosów mieszkańców G. Śląska. (Obliczenia szczegółowe w tablicy III). Zestawienie tych obu krzywych z linją wyniku plebiscytu odkrywa fakt zdumiewający, że we wszystkich powiatach, które wykazały szczególnie wysoki procent emigrantów w stosunku do głosujących mieszkańców, widzimy równocześnie wysoki procent głosów emigrantów w sumie głosów oddanych za Niemcami. Widać więc, jak najazd emigrantów był koniecznym, by podnieść procentową siłę t. zw. głosów niemieckich. Lecz jeszcze ciekawszym jest fakt ten, że wszędzie, gdzie podnosi się procent głosów emigrantów w głosach niemieckich, oraz w stosunku do głosujących mieszkańców G. Śląska, widzimy równocześnie katastrofalny spadek głosów oddanych za Polską!

Szczególnie musimy podkreślić, że w powiecie Kluczborskim (Kreuzburg) znajdowało się, według tego zestawienia, podczas plebiscytu 65,5% emigrantów (kategoria B) w stosunku do reszty głosujących, t. j. do głosujących mieszkańców (kategoria A plus kategoria C). Oznacza to, że do każdego 100 głosujących mieszkańców w Kluczborku (Kreuzburg) przybyło podczas plebiscytu jeszcze 66 emigrantów, którzy stanowili 42,1% głosów w ogólności oddanych za Niemcami! W rezultacie tej mobilizacji emigrantów otrzymano w Kluczborku tylko 4% głosów oddanych za Polską; — widoczny zatem jest bezpośredni związek między napływem

emigrantów na Górny Śląsk, a spadkiem procentu głosów za Polską przy plebiscycie. Podobne wyniki stwierdzamy też we wszystkich rolniczych powiatach, jak Opolskim (Oppeln), Kozielskim (Kosel), Olesińskim (Rosenberg), a nawet i Prudnickim (Neustadt). Największy jednak procent głosów emigrantów, w stosunku do głosujących mieszkańców, wykazuje jeszcze powiat Głupczycki (Leobschütz), bo prawie 50% (dokładnie 49,8%).

W powiatach miejskich widzimy również wysoki wpływ emigrantów na głosowanie. Związek ten wzajemny jest tak silny, że odwrotnie, w powiatach, gdzie procenty emigrantów były stosunkowo nieznaczne, otrzymujemy względnie wysokie procenty za Polską. Zestawienie więc tych wzajemnych zależności dowodzi, że głosy oddane za Polską przedstawiają rzeczywiście obraz woli mieszkańców G. Śląska, głosy zaś oddane za Niemcami dowodzą, w najlepszym razie, celowego użycia emigrantów by nie dopuścić do swobodnego wypowiedzenia się ludności miejscowej.

Głosy emigrantów stanowiły również rdzeń głosów oddanych za Niemcami (szczególnie w powiatach rolniczych), i im to przypisać należy pozorny spadek głosów oddanych za Polską.

Równocześnie, dla zbadania, czy rola emigrantów ograniczała się tylko do mechanicznego oddawania głosów, nakreślono na obecnej tablicy wynik plebiscytu mieszkańców, t. j. procent głosów mieszkańców, oddanych za Polską,—przy rachunkowym wyeliminowaniu emigrantów (patrz tablica III). Widzimy tedy, że w tym wypadku powiat Lublinitzki (Lublinitz) i Zabrzeński (Zabrze) otrzymały na podstawie woli mieszkańców większość głosów za Polską. Stwierdzić jednak należy, że linja wyniku plebiscytu mieszkańców, przy nieuwzględnieniu głosów emigrantów, nie jest jeszcze bynajmniej podobną do, znanych z poprzednich wykresów (patrz tablica Nr. 6 i 7), linii maksymalnych i minimalnych procentu Polaków, według spisów ludności. Fakt ten dowodzi, że rola emigrantów nie ograniczała się jedynie do powiększenia głosów niemieckich własnymi głosami, lecz, że ponadto obecność ich wpływała na radykalną zmianę głosów mieszkańców G. Śląska, którzy, w obecności emigrantów, oddali głosy za Polską w znacznie mniejszym procencie, niż przy wszystkich znanych urzędowych spisach ludności.

A więc jasnym jest, że emigranci musieli wywrzeć jakiś wpływ, w formie presji, na ludność polską tak, że ta nie mogła swobodnie wypowiedzieć swej woli

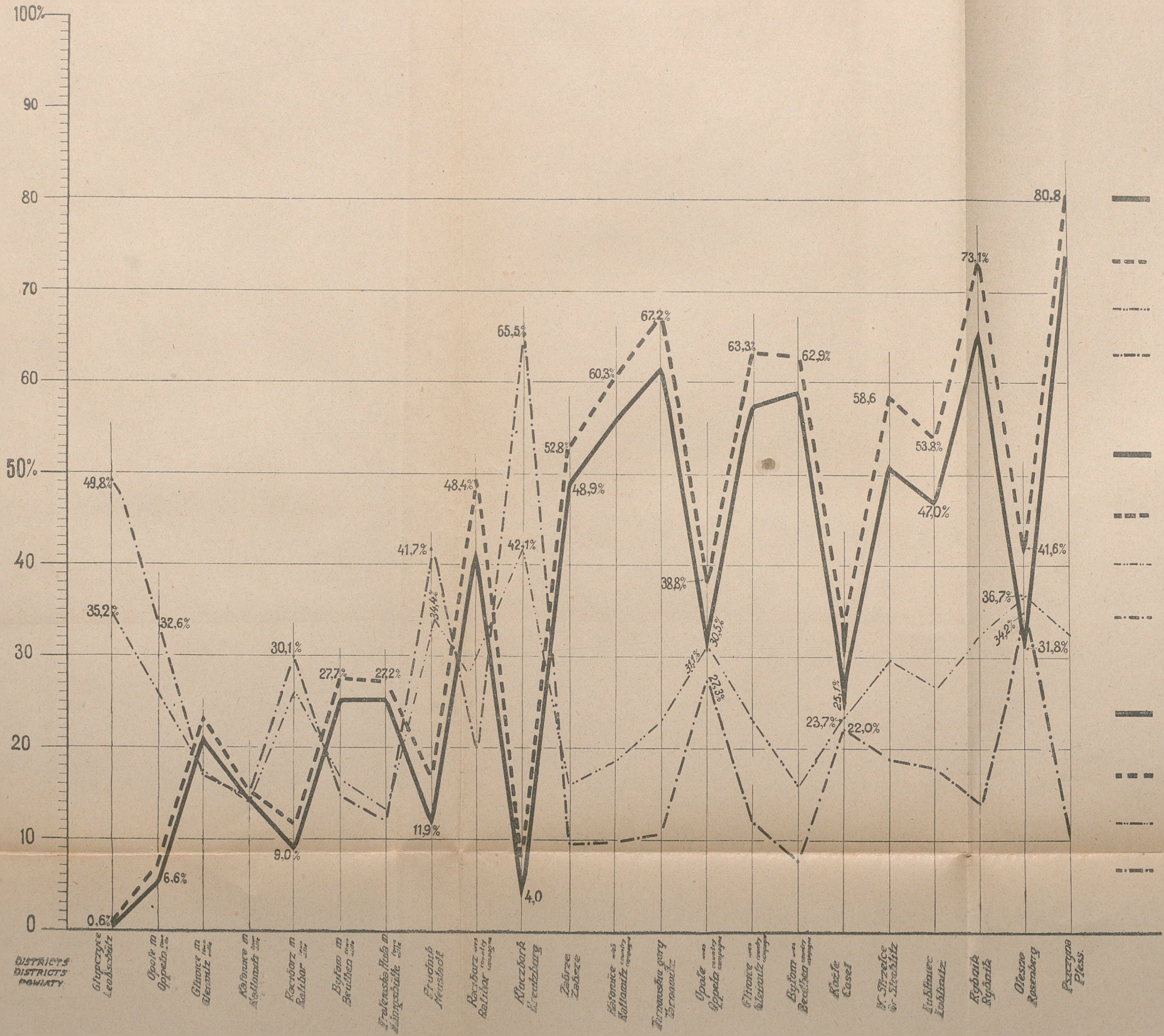
Stwierdzamy więc fakt zasadniczy, że we wszystkich powiatach gdzie podczas plebiscytu napłynęła większa ilość emigrantów, ludność miejscowa nie mogła wypowiedzieć swej woli, lecz, co więcej, zmuszoną była głosować za Niemcami.

The influence of the emigrants on the result of the plebiscite in Upper Silesia

Wpływ emigrantów na wynik plebiscytu na Górnym Śląsku

Influence des emigrés sur les résultats du plébiscite en H^{le} Silesie

REFERENCES

- The result of the plebiscite (Percentage of Poles to the total number of voters including the emigrants.)
- - - Percentage of Poles to the total number of voters excluding the emigrants.
- · - · The percentage of emigrants to total number of german voters
- · - · The percentage of emigrants to the rest of the voters.

LEGENDE

- Resultats du plebiscite (% des Polonais en rapport avec le total des votants y-compris les émigrés)
- - - % des Polonais en rapport avec les votants abstraction faite des émigrés.
- · - · % des émigrés dans le total des voix allemandes.
- · - · % des émigrés en rapport avec le reste des votants.

LEGENDA

- Wynik plebiscytu (% polaków w stosunku do sumy głosujących łącznie z emigrantami)
- - - % polaków w stosunku do głosujących po potrąceniu emigrantów.
- · - · % emigrantów w sumie głosów niemieckich.
- · - · % emigrantów w stosunku do reszty głosujących.

TABLICA Nr. 11.

Emigracja na Górnym Śląsku, według plebiscytu, w porównaniu z rzeczywistą emigracją, według spisów urzędowych.

Różnice, zestawione na tablicy VI, nader wyraziście uwydatnia wykres tu załączony. Przedewszystkiem rzuca się w oczy olbrzymia różnica pomiędzy procentami emigrantów plebiscytowych i emigrantów rzeczywistych w powiecie Kluczborskim (Kreuzburg), który to powiat zwraca uwagę prawie na każdej tablicy. Pod względem emigracji plebiscytowej, wszystkie powiaty podzielić tu można na dwie grupy: jedną, w której emigranci plebiscytowi wynoszą mniejszy odsetek ludności, jak emigranci rzeczywisci (rok 1905), oraz drugą, obejmującą większość powiatów, w których widzimy znaczną przewyżkę procentu emigrantów plebiscytowych nad procentem emigrantów rzeczywistych w roku 1905.

Ponieważ linja emigracji w 1905 r., jest linją ciągłą i odpowiada stosunkom zupełnie normalnym, a w każdym razie bardziej naturalnym, niż w okresie plebiscytu, musimy uważać ją za podstawę, z którą porównamy linję procentu emigracji plebiscytowej.

Wydaje się więc słusznem twierdzenie, że powiaty, które mają mniejszy procent emigrantów plebiscytowych, w stosunku do ludności, niż emigracja w 1905 r., wykazują proces naturalny, podczas gdy powiaty, w których widzimy przewyżkę emigrantów plebiscytowych (ponad emigrację 1905 r.), zdają się przedstawiać jakieś zjawisko sztuczne. Trudno bowiem przypuścić, aby w tym samym czasie, w jednej części Górnego Śląska tak gwałtownie emigracja zmalała, a w innych — wzrosła nawet trzykrotnie.

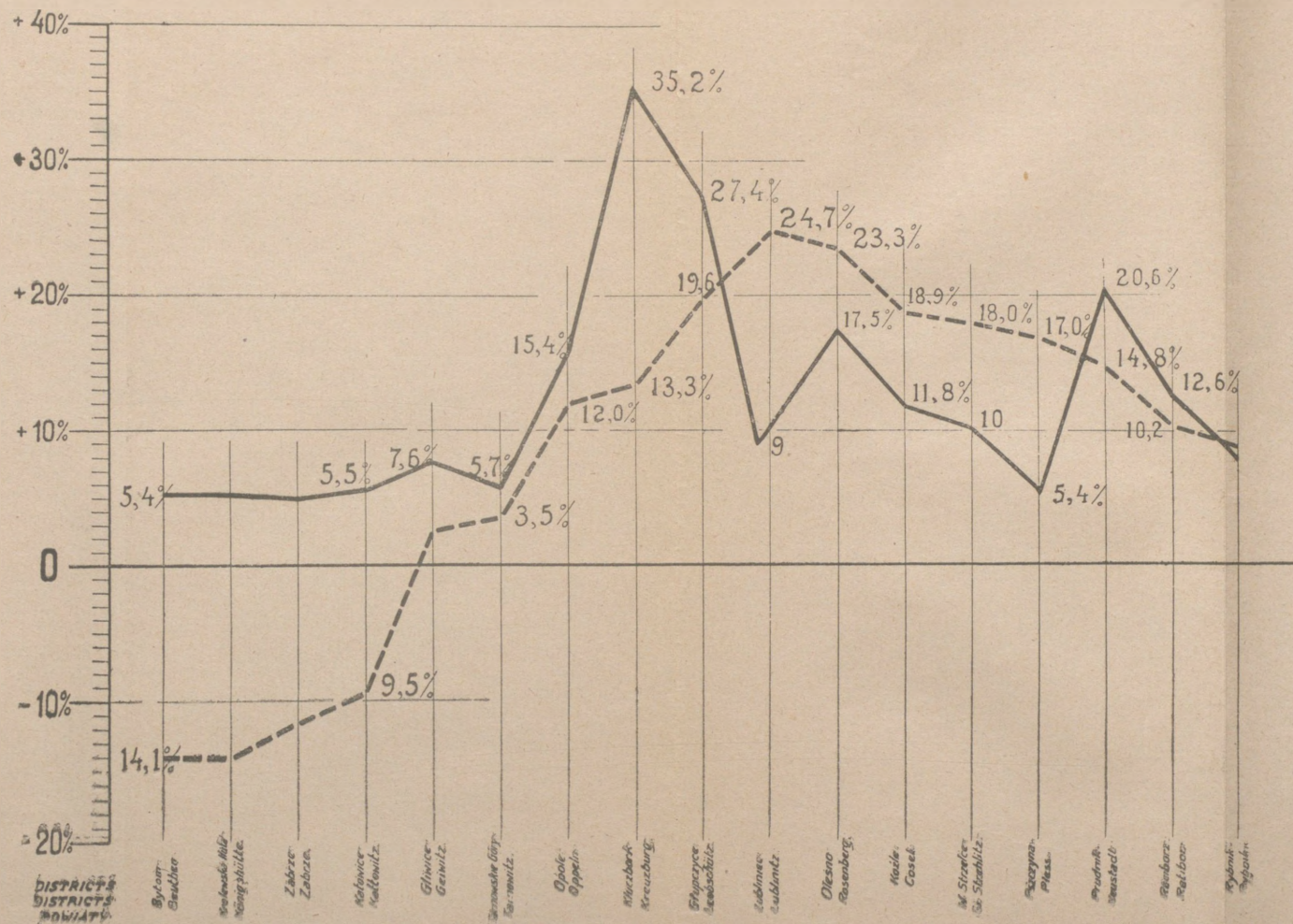
Na podstawie takich ogólnych spostrzeżeń twierdzić można, że powiaty, które przedstawiają największe nadwyżki emigracji plebiscytowej ponad rzeczywistą w 1905 r., muszą zawierać, oprócz faktycznej emigracji, jeszcze bardzo poważną ilość obcych elementów, które jej liczbę tak kolosalnie podniosły. — Są to przedewszystkiem powiaty Kluczborski (Kreuzburg), dalej Głupczycki (Leobschütz), wreszcie Prudnicki (Neustadt), w których liczba emigrantów plebiscytowych daleko odbiega od naturalnych rozmiarów.

Emigration from Upper Silesia according to the plebiscite in comparison to the real emigration according to the official sources

Emigracja na Górnym Śląsku według plebiscytu w porównaniu z rzeczywistą emigracją według spisów urzędowych

Emigration en H^{te} Silésie d'après le plebiscite en comparaison avec l'emigration réelle d'après les recensements officiels

REFERENCES

- The percentage of emigrants to the total number of local population in 1905
- The percentage of emigrants to the total number of local population at the time of plebiscite

LEGENDE

- % des émigrés dans la population en 1905
- % des émigrés dans la population locale au moment du plebiscite

LEGENDA

- % emigrantów do ludności miejscowej w r 1905
- % emigrantów do ludności miejscowej w okresie plebiscytu

TABLICA Nr. 12.

Emigracja i imigracja powiatów Górnego Śląska w latach 1871 — 1905.

Widzimy tu kopję mapy z niemieckiego dzieła prof. Dr. Seringa o emigracji („Die Verteilung des Grundbesitzes und die Abwanderung vom Lande“).

Mapka ta wskazuje stratę lub zysk ludności górnośląskiej przez emigrację lub imigrację w roku 1905, wyróżniając cieniowaniem stosunki te dla poszczególnych powiatów. Nie wchodząc w szczegóły dalsze, musimy zauważyć, że powiaty Kluczborski (Kreuzburg), Opolski (Oppeln), Gliwicki (Tost-Gleiwitz), oraz Prudnicki (Neustadt) miały, według tej tablicy, stosunkowo średnie procenty emigracji w r. 1905 (najniższe w powiecie Gliwickim — Tost-Gleiwitz), w porównaniu z sąsiednimi powiatami, podczas gdy, (jak na tablicy Nr. 11 widoczne), wykazały one w czasie plebiscytu bardzo wysokie procenty emigrantów plebiscytowych. Wystarczy porównać powiat Kluczborski (Kreuzburg) z Olesińskim (Rosenberg), gdzie, według mapy Seringa, w r. 1905, powiat Kluczborski (Kreuzburg) wykazywał 75% emigracji powiatu Olesińskiego (Rosenberg), gdy w czasie plebiscytu posiadał on (patrz tablica Nr. 11) przeszło dwa razy więcej emigrantów w stosunku do swojej ludności, jak powiat Olesiński (Rosenberg).

Są to wyraźne dowody, że ilość emigrantów plebiscytowych nie kryje się zupełnie z emigracją naturalną,—trudno więc ich głosom przypisywać jakieś znaczenie.

Jeśli ponadto zauważymy, że okręg przemysłowy wykazuje, według mapy Seringa, silną imigrację, zaś podczas plebiscytu odznaczył się szczególnie regularnie rozłożonym procentem emigrantów (stały procent od 5 do 6%), to musimy przyjąć tylko jeden wniosek: emigrantów plebiscytowych, w ich masie, nie można uważać za urodzonych na Górnym Śląsku i tam przynależnych.

UWAGA. Granica większości polskiej, widoczna na mapie Seringa, choć tylko szkicowo nakreślona i ze znacznymi błędami, stwierdza jednakże polskość całego obszaru plebiscytowego.

TABLE №.12

A copy of Prof. Dr. SERING
german map.

Emigration and immigration
of the population of different
districts in Upper Silesia in
1871 - 1905.

TABLICA №.12

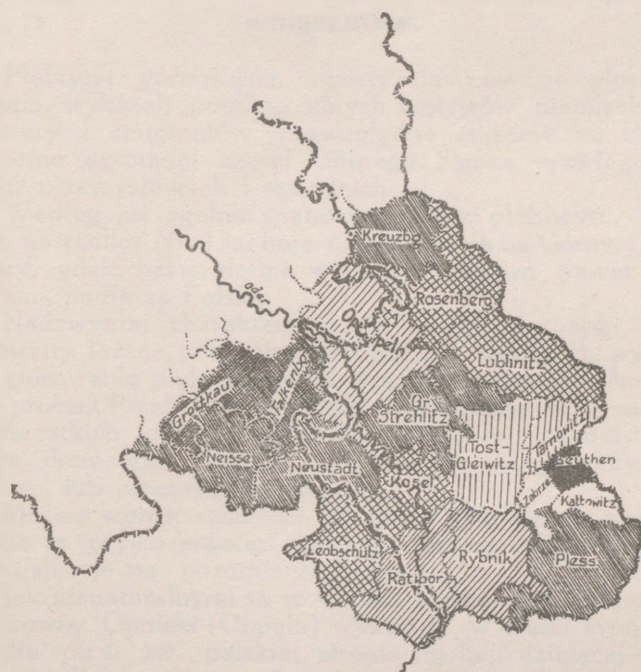
Kopja z mapy niemieckiej
Prof. Dr. SERING'A

Emigracja i imigracja powła-
tów Górnego Śląska w latach
1871 do 1905

PLANCHE №.12

Copie de la carte alle-
mande du Prof. Dr. SERING

Emigration et immigra-
tion dans les districts
de H^{aut} Silesie entre
1871 et 1905.

EMIGRATION
EMIGRATION
EMIGRACJA

In percentages of natural acsion
En % de l'accroissement naturel de la population.
W procento przyrostu naturalnego

JMMIGRATION
JMMIGRATION
JMMIGRACJA

Less than 25%
Au dessous de
Poniżej

25% - 50%

50% - 75%

75% - 100%

More than 100%
Au dessus de
Ponad

25% - 50%

50% - 75%

The boundary of Polish majority in
Limite de la majorité polonaise en 1900
Granica większości polskiej w r.

TABLICA Nr. 13 a i 13 b.

Wynik głosowania mieszkańców Górnego Śląska i emigrantów

oraz

Wynik głosowania mieszkańców Górnego Śląska bez emigrantów.

Plebiscyt górnośląski, oparty na zasadzie głosowania gminami, wykazał, pomimo silnych wpływów niemieckiej administracji i emigrantów, bezwzględne ciążenie ku Państwu Polskiemu ogromnej części Górnego Śląska, — zwłaszcza powiatów przemysłowych i sąsiednich.

Według już ogólnie znanych wyników plebiscytu, nakreślono, na tablicy Nr. 13a, linię, ograniczającą na Górnym Śląsku obszary, gdzie bezwzględna większość głosów, nawet z emigrantami, padła za Polską.

Nadzwyczaj charakterystyczną cechą tej mapki jest to, że powiaty leżące poza obrębem tej linii dzielącej, wykazały przy głosowaniu plebiscytowem, wraz z emigrantami, śmiesznie mały procent Polaków (Kluczbork,—Kreuzburg—4%), mimo, że we wszystkich spisach ludności, powiaty te posiadały nawet słabszą domieszkę żywołu niemieckiego, niż powiaty przemysłowe, lub przemysłowo-rolnicze.

Ma się wprost wrażenie, że jakaś fala zalała przy plebiscycie te czysto polskie obszary (według spisów ludności), zamieniając je na pozornie niemieckie.

Jak nienaturalnymi są te wyniki, wystarczy wspomnieć, że n. p. powiat Opolski (Oppeln) wykazuje w części swej, która wypadła po t. zw. polskiej stronie tej linii dzielącej—79.8% głosów za Polską, po stronie zaś pozornie niemieckiej —15.3%, podobnie pow. Kozielski (Kosel) po polskiej stronie —54.1%, po pozornie niemieckiej—12.3%, mimo, że ludność polska jest jednolicie rozmieszczona na całym obszarze obu powiatów.

Ze względu na to, że procenty głosów za Polską przy plebiscycie, nawet po polskiej stronie, są znacznie niższe od najniższych wyników urzędowych spisów ludności G. Śląska (patrz tablice Nr. 6, 7, oraz III i IV), nie możemy wyników plebiscytu, w tej, dla polskości pozornie niekorzystnej, części G. Śląska, uznać za równowartościowe nawet z pruskimi spisami ludności. Dowodzi to więc, że, oprócz wyteżonych wysiłków administracji pruskiej, pozostałej dotychczas bez

zmiany na swych stanowiskach na Górnym Śląsku, weszły tu w grę jeszcze inne, znacznie silniejsze i lepiej zorganizowane czynniki, które przy wspólnych zabiegach, doprowadziły do wyników, nieznanych nawet w ciągu dwóch stuleci rządów pruskich.

Przypuszczać należy, iż jednym z głównych czynników, który wpłynął na zmniejszenie procentu głosów za Polską przy plebiscycie, była wielka ilość zmobilizowanych emigrantów.

Nakreślono przeto, dla porównania, tablicę 13b, która podaje stosunek wzajemny głosów mieszkańców Górnego Śląska, oddanych przy plebiscycie za Polską i Niemcami, jeśli głosów emigrantów (których wątpliwą wartość gdzieindziej wykazano), nie weźmiemy zupełnie w rachubę.

Porównując więc obie mapki, jedną, która wykazuje stosunek głosów samych mieszkańców, drugą—mieszkańców łącznie z emigrantami, widzimy (na mapce 13b), poprawę procentu głosów za Polską przynajmniej o 10⁰/₀, co dowodzi, że emigranci prawie wszyscy głosowali za Niemcami, a więc, że emigrantów polskich prawie nie było na G. Śląsku podczas plebiscytu. Wiadomem jest jednak powszechnie, że nie napływowa biurokracja niemiecka G. Śląska, lecz przedewszystkiem czysto polska ludność wiejska i robotnicza dostarczała gros emigrantów do Niemiec („Rewir Nadreńsko-Westfalski“).

Widzimy znów zjawisko nienaturalne i niebywałe, że na G. Śląsku, zamiast polskich emigrantów, synów tej polskiej ziemi, zjawily się podczas plebiscytu zupełnie obce masy t. zw. „emigrantów plebiscytowych“, które z zajądlnością pruską wykonały swe „polityczne zadania“. Unieważniając bowiem głosy emigrantów, znajdujemy procent głosów mieszkańców jeszcze bez porównania niższy od najniższych pruskich spisów ludności (n. p. powiat Kluczborski (Kreuzburg) osiąga bez emigrantów 6,5% głosów za Polską, podczas gdy przy spisach ludności wykazywał stale, nawet bez dwujęzycznych, wyższy procent Polaków, niż Niemców, jak w objaśnieniu do tablicy II).

Widać więc jak na dłoni, że emigranci plebiscytowi wpłynęli w sposób nadzwyczaj silny i decydujący na mieszkańców tych powiatów, które zawsze były wybitnie polskimi, a obecnie zmuszone były oddać swe głosy za Niemcami.

Wniosek stąd jedyny, że wyniki głosowania na G. Śląsku możnaby uważać za wyraz niewymuszonej woli jego mieszkańców tylko w tym wypadku, gdyby głosowanie to odbyło się nietylko bez wpływu miejscowej pruskiej administracji, lecz przedewszystkiem bez udziału emigrantów (właściwie imigrantów plebiscytowych).

TABLE No 13^a

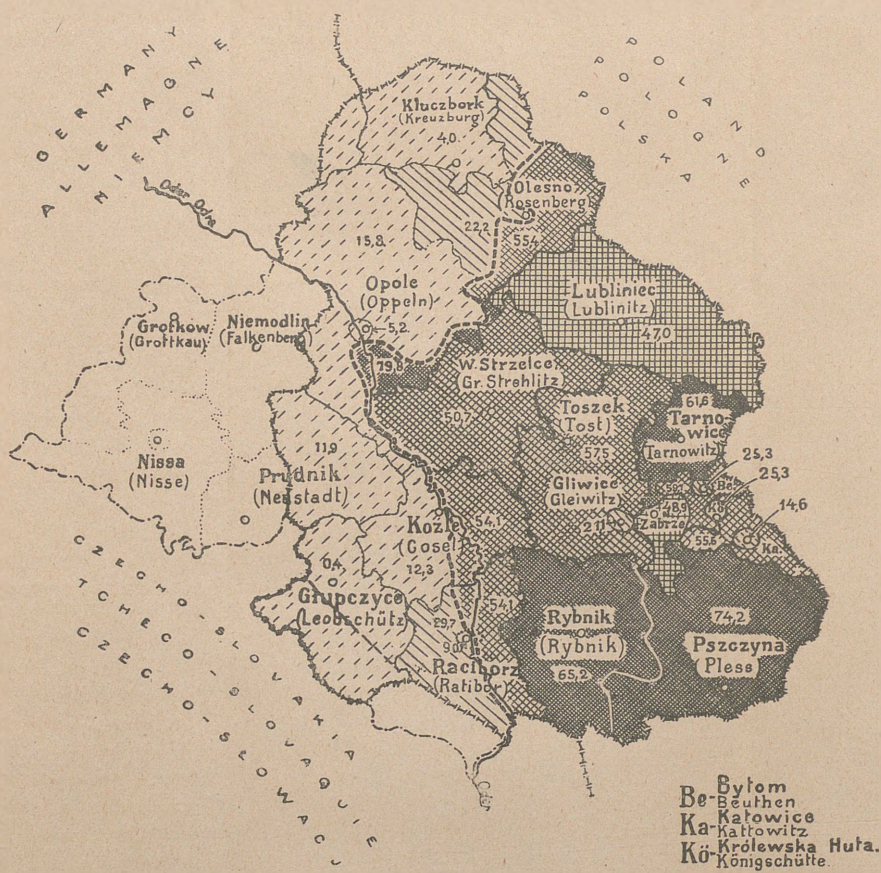
The result of the voting of Upper Silesian population and the emigrants

TABLICA No 13^a

Wynik głosowania mieszkańców Górnośląska i emigrantów.

PLANCHE No 13^a

Resultats du vote des habitants de H^{le} Silésie et des émigrés.

REFERENCE

LEGENDA

LEGENDE

The figures show % of votes in favour of Poland

Liczby oznaczają % głosów za Polską

Les chiffres indiquent les voix pour la Pologne

Line limiting the territory of majority of votes and communities voting at the plebiscite for Poland

Linja ograniczająca obszar o większości głosów i gmin przy plebiscycie za Polską

Limite de la zone ou la majorité des voix et des communes s'est prononcée au plébiscite pour la Pologne

TABLE No 13^b

The result of voting of the Upper Silesian inhabitants without emigrants.

TABLICA No 13^b

Wynik głosowania mieszkańców Górnośląska bez emigrantów

PLANCHE No 13^b

Resultats du vote des habitants de H^{le} Silésie sans les émigrés

REFERENCE

LEGENDA

LEGENDE

The figures show % of votes in favour of Poland

Liczby oznaczają % głosów za Polską

Les chiffres indiquent les voix pour la Pologne

Line limiting the territory of majority of votes and communities voting at the plebiscite for Poland

Linja ograniczająca obszar o większości głosów i gmin przy plebiscycie za Polską.

Limite de la zone ou la majorité des voix et des communes s'est prononcée au plébiscite pour la Pologne.

TABLICA Nr. 14.

Stosunek emigrantów plebiscytowych do emigracji rzeczywistej od r. 1871 do r. 1905.

Dla graficznego przedstawienia, o ile masa emigrantów plebiscytowych różniła się od emigracji ostatniej, stwierdzonej naukowo w r. 1905 (patrz Sering, tablica Nr. 12 oraz wykres na tablicy Nr. 11), przedstawiono tutaj wzajemny stosunek emigracji plebiscytowej do rzeczywistej w r. 1905, na podstawie obliczeń, zestawionych w tablicy VI.

Spostrzegamy tu nader ciekawe zjawisko: powiat Gliwicki (Tost-Gleiwitz) wykazuje aż 305% emigracji rzeczywistej w r. 1905, oraz powiat Kluczborski (Kreuzburg) — 265%⁰, w stosunku do swej emigracji w r. 1905.

Zarówno porównanie tych powiatów z sąsiednimi na niniejszej mapce, jak również na mapie prof. dr. Seringa (tablica Nr. 12), wykazuje, że te niesłychane procenty emigrantów plebiscytowych są zjawiskiem anormalnym, nie znajdującym przykładu w żadnym z sąsiednich powiatów.

Powiat Gliwicki (Tost-Gleiwitz) przedstawia się bowiem na niniejszej tablicy wprost jak wyspa, lub obóz zmobilizowanych emigrantów, podczas gdy we wszystkich okolicznych powiatach okazały się dziesięć razy mniejsze ich ilości. To samo można powiedzieć o powiecie Kluczborskim (Kreuzburg), który wykazuje obecnie prawie czterokrotnie większą emigrację plebiscytową, od sąsiedniego powiatu Olesińskiego (Rosenberg), bo 265%⁰ w porównaniu z 75%⁰, chociaż, na podstawie badań 35-letniego okresu, stwierdził dr. Sering, że powiat Kluczborski (Kreuzburg) wykazywał przeciętnie tylko $\frac{3}{4}$ tej emigracji co powiat Olesiński (Rosenberg).

Dalsze uważne badanie tej mapy wykazuje jednolity pas takiego paradoksalnego procentu emigracji plebiscytowej, na całym zachodnim pograniczu terenu plebiscytowego, który w jakiś dziwny sposób, kryje się dokładnie z terenem, na którym Niemcy uzyskali, podczas plebiscytu, przewagę głosów za sobą, wbrew całej historii tego kraju. Trudno więc oprzeć się myśli, że najazd emigrantów stworzył tylko pozorną większość głosów za Niemcami w tych powiatach G. Śląska.

Równocześnie zauważyć należy, że pas ten najazdu emigrantów łączy się, jak widoczne na mapce, przez powiat Raciborski wiejski (Ratibor Land) z punktem koncentracji w powiecie Gliwickim (Tost - Gleiwitz). Nie jest to fakt przy-

TABLE №14

Relation between the plebiscite emigrants and actual emigration in years 1871-1905.

TABLICA №14

Stosunek emigrantów plebiscytowych do emigracji rzeczywistej od 1871-1905

PLANCHE №14

% des émigrés plébiscitaires en rapport avec l'emigration réelle de 1871-1905.

Be- Bytom
Beuthen
Ka- Katowice
Kattowitz
Kö- Królewska Huta
Königshütte

REFERENCES

The percentage of plebiscite emigrants in relation with the actual emigration in years 1871-1905

LEGENDA

Procent emigrantów plebiscytowych w stosunku do rzeczywistej emigracji w latach od 1871-1905 wynosi:

LEGENDE

% des émigrés plébiscitaires en rapport de l'emigration réelle entre 1871 et 1905

	" "less than 100%	" "poniżej 100%	" "Au-dessous de 100
	" "of 100 to 200%	" "od 100 do 200%	" "100 et 200
	" "of 200 to 300%	" "od 200 do 300%	" "200 et 300
	" "more than 300%	" "ponad 300%	" "Au-dessus de 300

TABLICA Nr. 15.

Procent emigrantów w stosunku do ogólnej liczby głosujących mieszkańców Górnego Śląska.

Mapa na tablicy Nr. 15 podaje, ile emigrantów przybyło na G. Śląsk, aby w ten sposób podnieść ilość głosów niemieckich.

Obliczenia te, oparte na tablicy rachunkowej VI, wykazują, podobnie jak tablica Nr. 14, że w zachodnich powiatach głosowała, oprócz mieszkańców Górnego Śląska, niezwykle duża liczba emigrantów „plebiscytowych“.

W powiecie Kluczborskim (Kreuzburg) n. p. 65,5%, — wpisanym na mapie — oznacza, że do każdego 100 głosujących mieszkańców (kategoria uprawnionych do głosowania A i C) przybyło w dniach plebiscytu ponadto—66 emigrantów. Podobnie w powiecie Prudnickim (Neustadt) przybyło — 42, a w Głupczyckim (Leobschütz)—50 emigrantów do każdego 100 głosujących mieszkańców.

Liczby te wykazują, że chodziło tu nie tylko o wytworzenie—bodaj w części zachodniej G. Śląska, sąsiadującej z Niemcami—pozornej większości niemieckiej (która mogła być zużytkowana, jako argument podziału terytorjalnego), lecz przede wszystkim, o zdobycie dowodów, bodaj na okres kilkudniowy plebiscytu, że powiaty te były kiedykolwiek niemieckie.

Są to bowiem powiaty, mające tak niesłychanie ważną rolę strategiczną, że tylko plan, opracowany fachowo, mógł tak umiejętnie wyznaczyć punkty koncentracji emigrantów.

Powiat bowiem Kluczborski (Kreuzburg) posiada węzeł kolejowy, łączący, w najkrótszej drodze, Kraków z Poznaniem, powiaty Prudnicki (Neustadt) i Głupczycki (Leobschütz) są wysuniętą placówką, która przedziela obszar Czecho-Słowacji od Górnego Śląska, a zatem utrudnia zbliżenie obu państw słowiańskich.

Podobnie powiat Kozielski (Kosel) posiada nie tylko jedyny port oraz węzeł kolejowy dla Zagłębia węglowego, lecz równocześnie stanowi najkrótsze połączenie powiatów czysto niemieckich G. Śląska, oddanych Niemcom bez plebiscytu, — z Zagłębiem węglowym.

Jedynie więc tylko koncentracji emigrantów plebiscytowych zawdzięczać należy pozory większości głosów niemieckich w tych częściach G. Śląska, które dla przyszłych operacji wojskowych są militaryzmowi niemieckiemu niezbedne.

TABLE № 15.

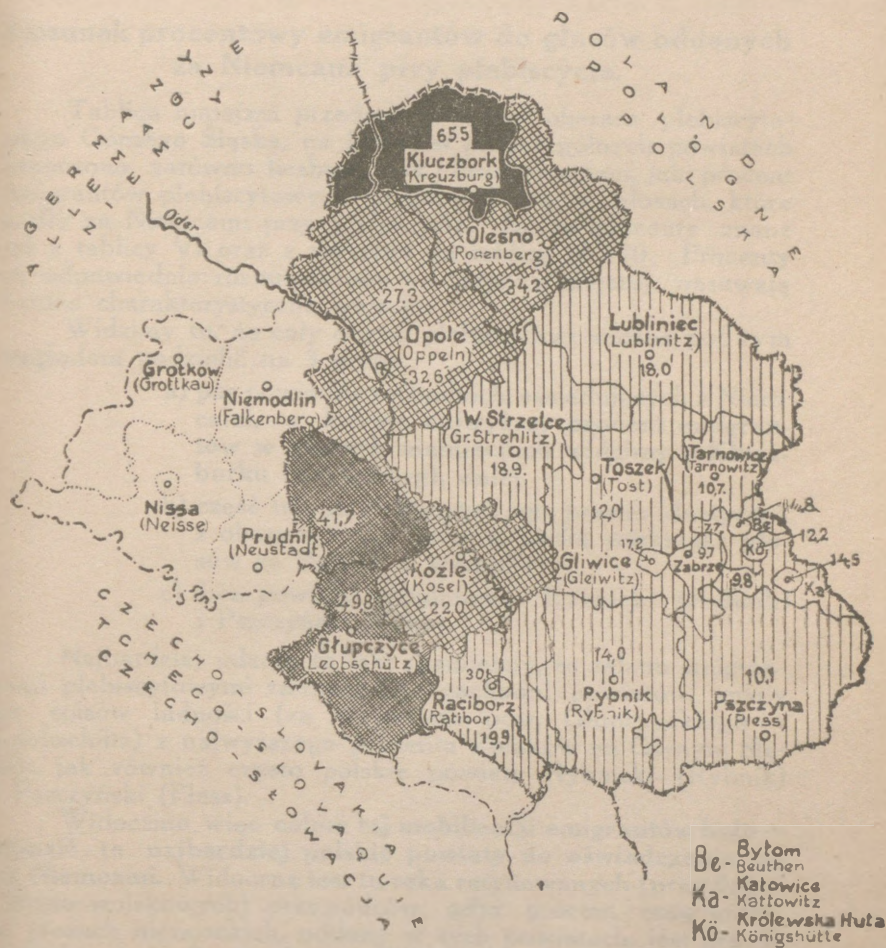
% of emigrants in relation to total number of voting inhabitants of Upper Silesia.

TABLICA № 15.

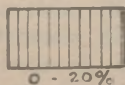
% emigrantów w stosunku do ogólnej liczby głosujących mieszkańców Górnego Śląska.

PLANCHE № 15.

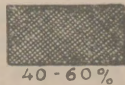
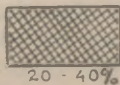
% des émigrés en rapport avec le chiffre total des habitants votants.

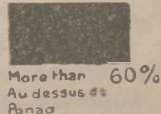
REFERENCES

LEGENDA

LEGENDE

TABLICA Nr. 15a.

Stosunek procentowy emigrantów do głosów oddanych za Niemcami przy plebiscycie.

Tablica niniejsza przedstawia mapę obszaru plebiscytowego Górnego Śląska, na której w poszczególnych powiatach oznaczono, zarówno liczbami, jak i kreskowaniem, jaki procent emigrantów plebiscytowych znajdował się w głosach, które padły za Niemcami przy plebiscycie. Są to procenty znane już z tablicy VI oraz z wykresu na tablicy Nr. 10. Procenty te, odpowiednio rozmieszczone na mapce niniejszej, nasuwają bardzo charakterystyczne wnioski.

Widzimy tu, że cały obszar plebiscytowy można pod tym względem podzielić na 3 grupy:

- a) pas powiatów zachodnich, sąsiadujących z Niemcami, w którym **najwyższy procent emigrantów w głosach niemieckich widzimy w Kluczborku (Kreuzburg)**, dalej —
- b) część terenu plebiscytowego, prawie identyczna z obszarem, na którym padła większość głosów za Polską, a wreszcie
- c) dwa powiaty południowe: Rybnicki (Rybnik) i Pszczyński (Pless).

Najbardziej uderza tu fakt znamieny, że zalano emigrantami plebiscytowymi zarówno pas zachodni powiatów, znany ze spisów ludności (za wyjątkiem pow. Głupczyckiego — Leobschütz) z najwyższego procentu Polaków na Górnym Śląsku, jak również czysto polskie powiaty Rybnicki (Rybnik) i Pszczyński (Pless).

Widocznie więc celem tej mobilizacji emigrantów było — zmusić te najbardziej polskie powiaty do oświadczenia się za Niemcami. Widoczną jest tu ręka rutynowanych (prawdopodobnie wojskowych) przywódców, gdyż procent emigrantów w głosach niemieckich, oddany w tych powiatach, jest prawie wszędzie jednolity (wahania od 26⁰/₀ do 36⁰/₀).

Największą ilość emigrantów skoncentrowano w powiecie Kluczborskim (Kreutzburg), który ze względów wojskowych przedstawia dla Niemiec niesłychaną wartość, jako wysunięty posterunek, odcinający Górny Śląsk od Poznańskiego, i przecinający równocześnie najkrótsze połączenie kolejowe Kraków—Poznań (tablica Nr. 1).

Wyniki plebiscytu, pozornie korzystne dla Niemców w tych powiatach, w których widzimy najwyższy procent emigrantów w głosach, oddanych za Niemcami, dowodzą, jak decydującym był wpływ emigrantów. Wyjątek stanowią tylko pow. Rybnicki (Rybnik) i Pszczyński (Pless), gdzie najazd emigrantów widocznie zawiódł.

Ogólnie biorąc mapka ta dowodzi, że obszar, który miał względnie niski procent emigrantów w głosach oddanych za Niemcami, mógł rzeczywiście swobodniej wypowiedzieć się co do swej przynależności (porównaj tablice Nr. 13a i 13b),— oddał więc ogromną większość głosów swych oraz gmin za Polską; obszar zaś, na którym jednolicie skoncentrowano wysoką liczbę t. zw. emigrantów plebiscytowych, nie mógł swobodnie wypowiedzieć się i zmuszony był głosować za Niemcami.

A więc t. zw. blok polski wykazał, choć w przybliżeniu, wolę swych mieszkańców, pozorny zaś blok niemiecki—wolę emigrantów.

TABLE № 15 a

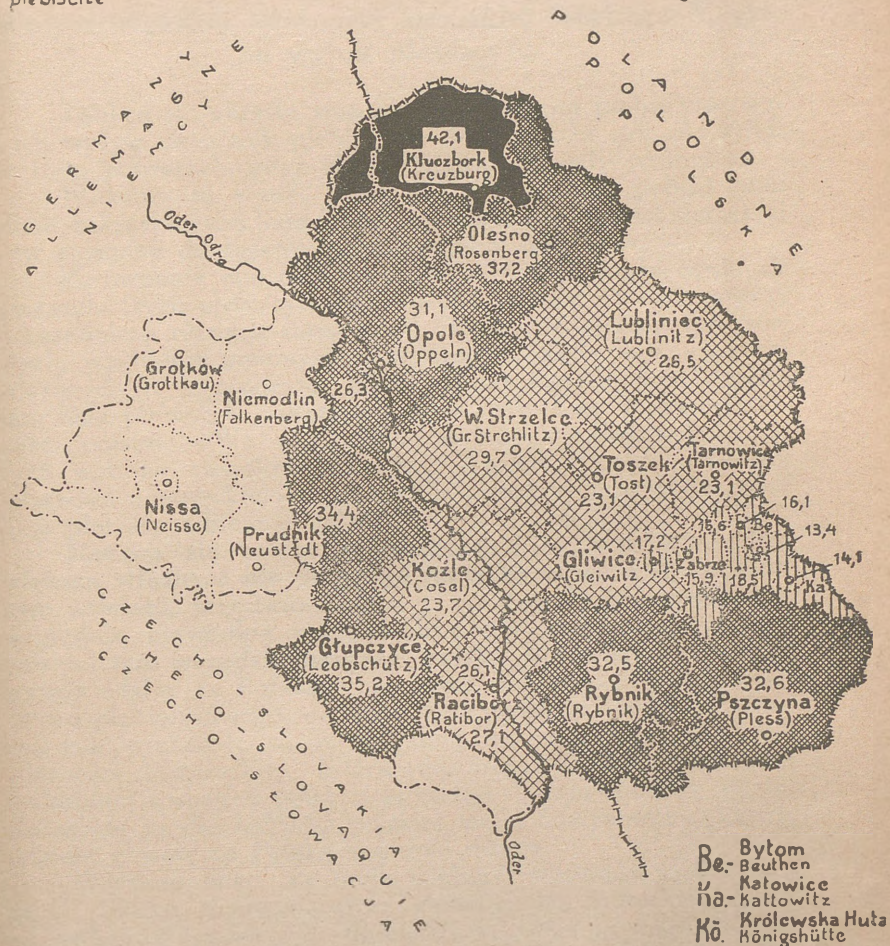
Percentages relation of emigrants to the votes given for Germany in the plebiscite:

TABLICA № 15 a

Stosunek % emigrantów do głosów oddanych za Niemcami przy plebiscycie.

PLANCHE № 15 a

Proportion en % entre les émigrés et le nombre de voix données pour l'Allemagne dans le plebiscite.

REFERENCES

10-20%

LEGENDA

20-30%

30-40%

LEGENDE

40-50%

The figures denote the % of emigrants in the total number of german votes

Liczby oznaczają % emigrantów w sumie głosów niemieckich

Les chiffres signifient le % des émigrés dans le total des voix allemandes

TABLICA Nr. 16.

Wpływ większej własności ziemskiej Górnego Śląska na wynik plebiscytu.

Tablica ta określa stosunki rolne terenu plebiscytowego i ich wpływ na wynik plebiscytu. Podaje ona stosunki tylko w 16-tu powiatach, gdyż okręgi miejskie zostały pominięte.

Widzimy tu wynik plebiscytu (linja ciągła pełna) oraz silnie zakreskowaną linję procentu większej własności ziemskiej — w stosunku do całkowitej powierzchni powiatów.

Porównanie obu tych krzywych wykazuje, że, w ogólnych zarysach, teren plebiscytowy podzielić można na dwie grupy, o zasadniczo różnych stosunkach. Oto w powiatach przemysłowych, względnie przemysłowo-rolniczych, gdzie linja większej własności (t. j. procentu ziemi niemieckiej) biegnie dołem, tam linja plebiscytu okazuje prawie najwyższe procenty ludności polskiej. We wszystkich zaś innych powiatach, mających wybitny charakter rolniczy, — gdzie procent większej własności niemieckiej jest niezwykle wysoki — odwrotnie znów linja plebiscytu biegnie dołem.

Nasuwa się zatem przypuszczenie, że wszędzie, gdzie większa własność nie decyduje już o charakterze ekonomicznym powiatu, przedstawiając n. p. na terenie przemysłowym, względnie niewielkie pole zarobku dla miejscowej ludności polskiej, tam wszędzie ludność polska mogła się swobodnie wypowiedzieć za Polską. Przeciwnie zaś, w pozostałej części terenu plebiscytowego, o charakterze wybitnie rolniczym, gdzie znaczna większość ziemi znajduje się w rękach większej własności niemieckiej (która dostarcza zarobku tamtejszej małorolnej i ubogiej polskiej ludności) — tam również wyniki plebiscytu są dla ludności polskiej mniej korzystne i wykazują procent głosów za Polską znacznie niższy.

Widzimy więc, że zanik większej własności niemieckiej na G. Śląsku, a równocześnie emancypacja ludności polskiej od wpływów feudalnych właścicieli, znajduje natychmiast swój wyraz w silniejszym ujawnieniu polskości przy plebiscycie. Związek ten przedstawia się de facto jeszcze wyraźniej, gdyż powiaty Prudnicki (Neustadt) i Raciborski wiejski (Ratibor Land), w częściach swych poddanych plebiscytowi, wykazują znacznie wyższy procent większej własności niemieckiej, niż tu nakreślono (podając średnie procenty dla całości powiatów).

Dla szczegółowego zanalizowania stosunków rolnych G. Śląska, nakreślono jeszcze trzy linje, wykazujące procent

ziemi, znajdującej się w rękach drobnych posiadaczy (poniżej 20 hektarów) oraz większych posiadaczy (powyżej 100 i 200 hektarów)— w stosunku do ogółu ziemi uprawnej w poszczególnych powiatach. Spostrzegamy tu fakt znamienity, że w Kluczborku (Kreuzburg), który posiada najwyższy procent ziemi uprawnej w rękach wielkiej własności niemieckiej widzimy równocześnie najmniejszy procent głosów za Polską; odwrotnie zaś—w okręgach przemysłowych, gdzie procent ziemi większej własności jest niesłychanie niski, procent Polaków przy plebiscycie podnosi się do maksimum (powiat Pszczyński—Pless—i t. d.)

Równocześnie zauważyć musimy, że powiat Opolski wiejski (Oppeln Land) wykazuje najniższy na całym terenie plebiscytowym procent ziemi uprawnej, jako większej własności niemieckiej — stąd wniosek, że należało tam oczekiwać najwyższego prawie na całym terenie plebiscytowym procentu głosów za Polską przy plebiscycie. Niestety wynik plebiscytu wypadł tam pozornie bardzo niekorzystnie, a powody tego najlepiej tłumaczą masowe protesty wszystkich prawie gmin tego powiatu przeciwko gwałtom i represji emigrantów oraz innych pruskich czynników administracyjnych.

Uzupełnieniem wywodów powyższych jest linja procentu drobnej własności ziemskiej, poniżej 20 hektarów, która wszędzie biegnie prawie równolegle z wynikami plebiscytu—wraz z nim się podnosi i opada, dowodząc, że w miarę powiększenia procentu ziemi w rękach polskich na G. Śląsku, rośnie możliwość swobodnego wypowiedania się woli jego mieszkańców.

Minimum polskiej ziemi w Kluczborku (Kreuzburg) wykazuje, że ludność polska, tam najuboższa, była zupełnie bezbronną wobec potężnych właścicieli ziemskich niemieckich, w których rękę leży jej egzystencja. Najwyższy znów procent ziemi w rękach drobnej własności polskiej w powiecie Opolskim wiejskim (Oppeln Land), Raciborskim wiejskim (Ratibor Land), a przedewszystkiem Prudnickim (Neustadt)—daje gwarancję silnego polskiego uświadomienia narodowego tamtejszych mieszkańców. Niekorzystne jednak dla Polski wyniki plebiscytu właśnie w tych powiatach stwierdzają ponownie, że najazd emigrantów plebiscytowych (porównaj tablicę VI oraz tablice Nr. 10—14) szczególnie silny w tych powiatach,—wymusił tam pozorną większość za Niemcami, mimo, iż według nawet statystyki pruskiej (patrz tablica Nr. 3c)—powiaty te są czysto polskie.

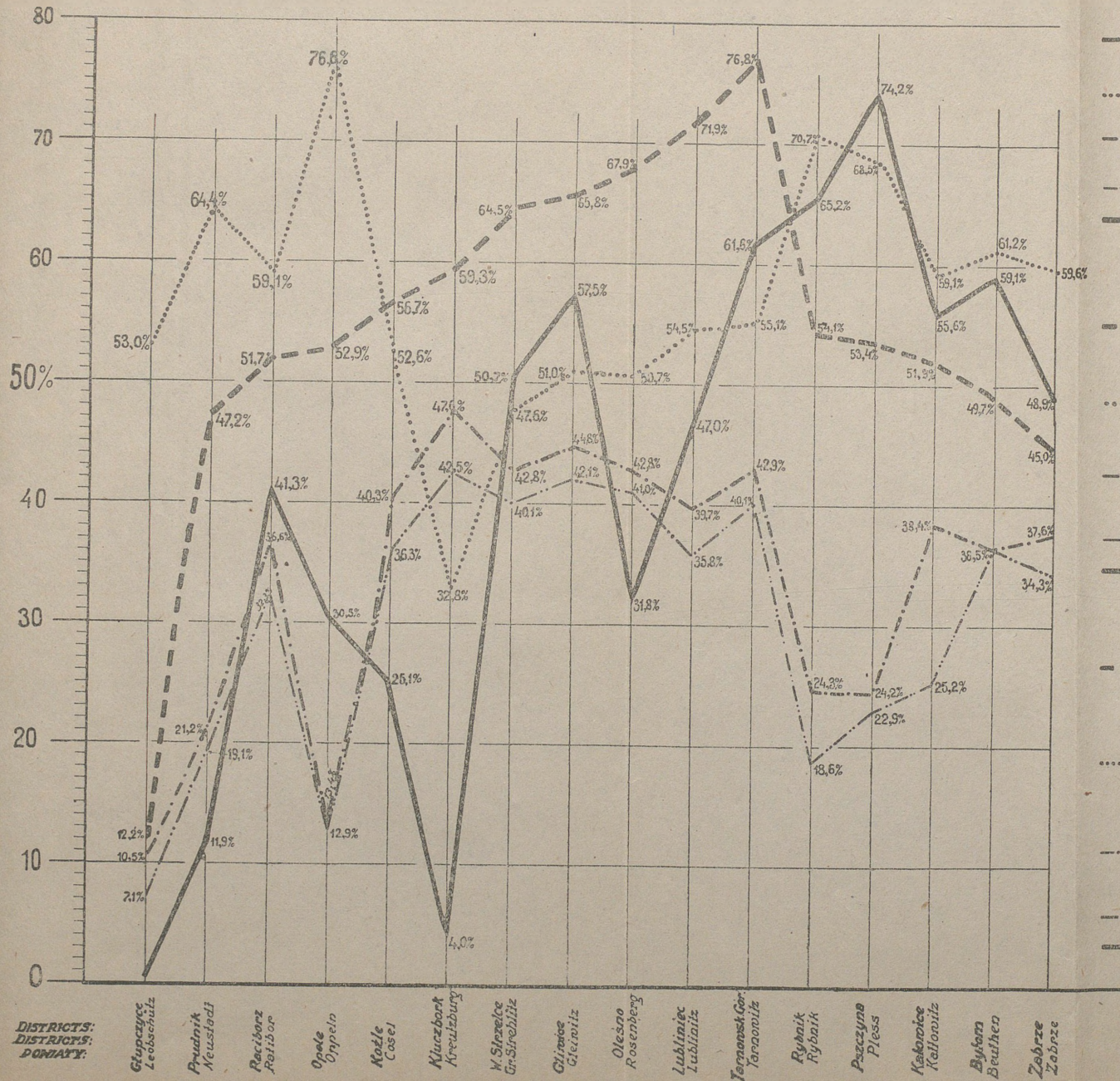
Wszystkie zatem wykresy tej tablicy dowodzą, że większa własność niemiecka, użyła wszelkich wpływów i presji ekonomicznej, by łącznie z emigrantami, uniemożliwić wypowiedzenie się za Polską, czysto polskiej ludności Górnego Śląska.

Influence of large land possessions on Upper Silesia on the result of the plebiscite.

Wpływ większej własności ziemskiej Górnego Śląska na wynik plebiscytu.

Influence des grandes propriétés rurales de la Haute Silésie sur le résultat du plebiscite.

REFERENCES

- Line showing % of area of land estates to total area of estates and rural communities
- ..... Line showing % of area of small land possessions (less than 20 ha) to total area of cultivated land in 1907
- .-.- Line showing % of area of large land possessions (over 100 ha) to total area of cultivated land in 1907
- " " " Over 200 ha
- The result of the plebiscite

LEGENDE

- Ligne démontrant le % de la superficie des domaines fermiers. avec le total de la superficie des territoires des communes rurales et fermières.
- ..... Ligne démontrant le % de la superficie des petits domaines au dessous de 20 ha avec le total de superficie cultivée en 1907.
- .-.- Ligne démontrant le % de la superficie des grands domaines ou dessus de 100 ha avec le total de la superficie cultivée en 1907.
- " " " Au dessus de 200 ha.
- Resultat du plebiscite.

LEGENDA

- Linja podająca % powierzchni obszarów dworskich do sumy powierzchni obszarów gmin miejskich i dworskich.
- ..... Linja podająca % powierzchni drobnej własności ziemskiej niżej 20 ha od sumy powierzchni uprawnej w r. 1907.
- .-.- Linja podająca % powierzchni większej własności ziemskiej powyżej 100 ha od sumy powierzchni uprawnej w r. 1907.
- " " " Powyżej 200 ha.
- Wynik plebiscytu.

TABLICA Nr. 17.

Tablica VIII, oraz mapki Nr. 13 a i 13 b, wykazują, że G. Śląsk, który zawsze uchodził za bezsprzecznie polski obszar, ukazał się podczas plebiscytu pod dwiema zgoła odmiennymi postaciami.

W jednej bowiem (zresztą przeważnej części kraju) ludność polska zdołała, mimo presji, zdobyć większość głosów, w drugiej zaś (powiaty skrajne, zalane emigrantami) okazała się pozorna większość głosów niemieckich. To anormalne i zupełnie dotychczas nieznanne zjawisko przedstawia plastycznie tablica Nr. 17, porównująca wyniki spisów ludności z wynikami plebiscytu dla obu t. zw. bloków na terenie plebiscytowym.

Na każdym z obu tu zestawionych wykresów widzimy niesłychanie wysokie procenty ludności polskiej i dzieci polskich, co dowodzi, że niema żadnej różnicy w polskim charakterze obu bloków, — chociaż różny obraz przedstawia linja plebiscytu.

Po stronie bowiem t. zw. bloku o polskiej większości, widzimy linję plebiscytową jeszcze o względnie wysokim procentie polskim, chociaż wyniki te leżą znacznie poniżej maksymalnej linji spisów ludności i spisów dzieci, przeciwnie zaś, po stronie t. zw. bloku niemieckiego linja plebiscytu przebiega rażąco nisko w porównaniu z wyż wymienionymi linjami.

Dowodzi to, że po stronie bloku niemieckiego musiały zajść niezwykle jakieś wypadki, które obniżyły procent Polaków z blisko 70^{0/0} na śmieszne wprost wyniki, jak — 4^{0/0} w Kluczborku (Kreuzburg).

Analogiczne stosunki widzimy również, porównując procenty gmin za Polską w obu tych blokach. W bloku polskim bowiem linja procentu gmin za Polską biegnie przeważnie wyżej od linji plebiscytu, stwierdza zatem polskość tego obszaru — w bloku niemieckim zaś linja gmin za Polską przebiega stale niżej od linji wyniku plebiscytu.

Przykład powiatu Kluczborskiego (Kreuzburg), gdzie według spisów urzędowych w gminach wiejskich było 73,1^{0/0} Polaków i 93,4^{0/0} dzieci polskich (tablica II.), a ani jedna gmina nie mogła oświadczyć się za przynależnością do Polski, dowodzi, że w pozornym bloku niemieckim ludność nie mogła wyrazić swobodnie swej woli.

TABLICA Nr. 18.

Ludność polska na terenie plebiscytowym, a wyniki plebiscytu.

Tablica ta zestawia, za pomocą wykresów kołowych, wszystkie wyniki, otrzymane w poprzednich tablicach graficznych i rachunkowych, przedstawiając kolejno stosunki na całym obszarze plebiscytowym, oraz na obszarze t. zw. bloków • większości polskiej i pozornie niemieckiej.

Powierzchnie odpowiednich wykresów są proporcjonalne do liczby głosów, oddanych na odnośnych obszarach; a zatem wykresy, fig. e i f (t. zw. blok niemiecki), są mniejsze od wykresów fig. c i d (t. zw. blok polski), gdyż w bloku polskim oddano więcej głosów, niż w t. zw. bloku o pozornej większości niemieckiej.

Wykresy fig. a i b są odpowiednio większe, gdyż powierzchnia ich odpowiada sumie głosów, oddanych w obu blokach, a więc na całym obszarze plebiscytowym.

Ludność polska na terenie plebiscytowym (fig. a i b).

Widzimy tu dwa wielkie wykresy kołowe, podające wyniki spisu ogólnego w roku 1910 (fig. a) oraz wyniki spisu dzieci szkolnych w r. 1911 (fig. b).

Wykazują one ogromną przewagę ludności polskiej (66%), —co więcej—rosnący procent polskości przyszłej generacji Górnego Śląska (74%).

Zaznaczyć należy, że, dla ścisłości, do Niemców zaliczono Czechów, Żydów i inne napływowe żywioły; uwzględniono również, prawie całkowicie niemiecki pow. Głupczycki (Leobschütz), który bez żadnych podstaw poddano plebiscytowi między Polską, a Niemcami.

Przy ścisłej redukcji terenu plebiscytowego do obszaru czysto polskiego (bez pow. Głupczyckiego—Leobschütz), oraz przez wyeliminowanie wszystkich innych żywiołów, prócz Niemców, otrzymujemy tam, jako ścisły procent ludności polskiej—68%, Niemców—30% (spis ogólny), przy spisie zaś dzieci—78% Polaków i 20% Niemców. (Brakujące procenty odnoszą się do Żydów, Czechów i t. d.). Lecz i ten procent Niemców (30%) jest niesłychanie przesadzony — składa się bowiem z głosów napływowej biurokracji, ze steroryzowanej i zależnej od Niemców ludności polskiej (niżsi urzędnicy kolejowi, leśni, rolni i t. d.), z głosów polskich przez 5-krotne instancje masowo przerobionych na niemieckie (patrz Dr. Weber: Die Polen in

Oberschlesien), dalej, z napływowej ludności niemieckiej (żyjącej z dostaw dla administracji pruskiej), wreszcie — z nielicznych kolonistów niemieckich, osiadłych na Górnym Śląsku, od czasu zajęcia go przez Prusy w r. 1740.

Na takich podstawach opiera się „pokaźny“ procent Niemców na terenie plebiscytowym G. Śląska!

W przeciwieństwie do tych ściśle stwierdzonych faktów, niezmiernie ciekawie przedstawiają się wyniki plebiscytu — na tle spisów ludności.—

Ze względu na to, że, przez głosowanie mieszkańców wraz z emigrantami, na Górnym Śląsku wytworzył się, w jego najbardziej polskiej części, blok powiatów o pozornej większości niemieckiej, zestawiono wyniki tego plebiscytu w obu, w ten sposób sztucznie powstałych, częściach Górnego Śląska — z urzędowymi spisami ludności.—

Blok o większości głosów za Polską (fig. c i d).

Podczas plebiscytu na obszarze tym padło za Polską — 51,2% głosów (fig. d), mimo, że spis ludności z r. 1910 wykazuje tam 66,1% Polaków (fig. c). Równocześnie widzimy, że emigranci plebiscytowi (fig. d) sztucznie podnieśli procent głosów za Niemcami o dalszych 10% (37,7% głosów niemieckich + 10% głosów emigrantów niemieckich).

Porównanie procentu głosów oddanych przez emigrantów za Niemcami (10%) i za Polską (1,1%) nasuwa bardzo poważne wątpliwości, gdyż ludność rolnicza i robotnicza terenu plebiscytowego — dostarczająca gros emigrantów — jest jednolicie prawie polską.

Stwierdzamy zatem, że decydujący wpływ na spadek procentu głosów za Polską, w t. zw. bloku o większości polskiej, przypisać należy emigrantom niemieckim.

Blok o pozornej większości głosów za Niemcami.

Według spisów pruskich, część ta Górnego Śląska, jest bardziej polską, niż nawet t. zw. blok polski, gdyż po wyeliminowaniu powiatu Głupczyckiego (Leobschütz) otrzymujemy tam przeszło 70% Polaków (Gemeindelexikon).

Figury e i f wykazują, że procent Polaków spadł z 65% z r. 1910 — do 10,5% przy plebiscycie, odwrotnie zaś, 35% Niemców w r. 1910 wzrosło (wraz z Czechami, Żydami i t. d.) prawie dwukrotnie, bo do 60,3%.

Równocześnie widzimy, że emigranci niemieccy stanowili 30% ogólnej ilości głosów, polscy zaś — tylko 0,2%.

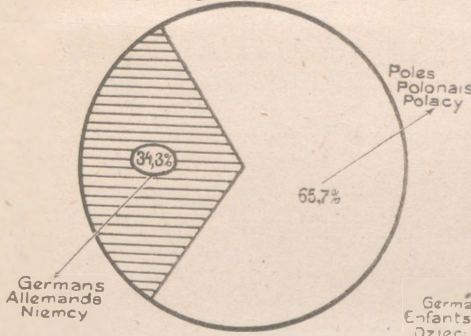
Zestawienie dwukrotnego wzrostu procentu głosów niemieckich z sześciokrotnym spadkiem głosów polskich, nadto pojawienie się ogromnej liczby emigrantów niemieckich na

tym terenie, bardziej jeszcze polskim, niż obszar o większości polskiej (blok polski), stwierdza, że — wyniki plebiscytu w t. zw. bloku o pozornej większości niemieckiej, — w tej najbardziej polskiej części Górnego Śląska (bez Głupczyc — Leobschütz) — są tak oczywiście zaprzeczeniem nawet pruskich spisów ludności, że, — ze stanowiska bezstronnej nauki, bezwzględnej sprawiedliwości i zdrowego rozsądku — nie mogą być uznane.

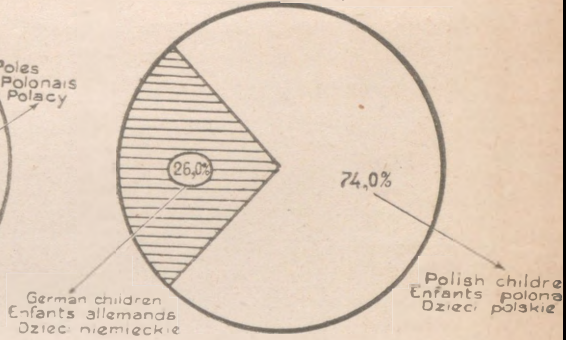

POLISH POPULATION OF THE PLEBISCITE AREA
POPULATION POLONAISE DE LA ZÔNE DE PLÉBISCITE
LUDNOŚĆ POLSKA NA TERENIE PLÉBISCYTOWYM

a) General census of
Recensement général de
Spis ogólny w r. 1910

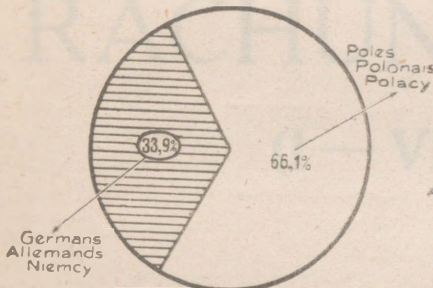

b) Census of school children of
Recensement des enfants écoliers en
Spis dzieci szkolnych w r. 1911

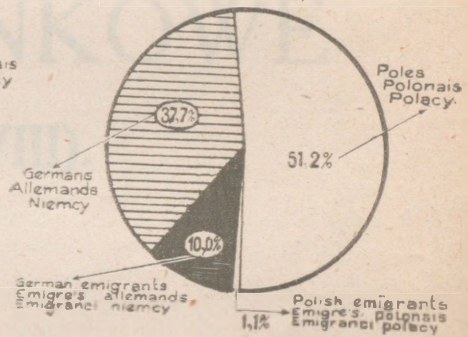

TERRITORY UPON WHICH MAJORITY OF VOTES WAS RENDERED IN FAVOUR OF POLAND
TERRITOIRE OU LA MAJORITÉ DES VOIX S'EST PRONONCÉE POUR LA POLOGNE
OBSZAR NA KTÓRYM WIĘKSZOŚĆ GŁOSÓW PADŁA ZA POLSKĄ

c) Census of
Recensement de
Spis ludności w r. 1910

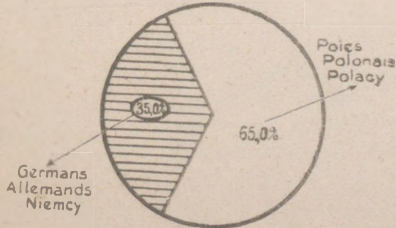

d) Result of the plebiscite of
Résultats du plébiscite de
Wynik plebiscytu w r. 1921

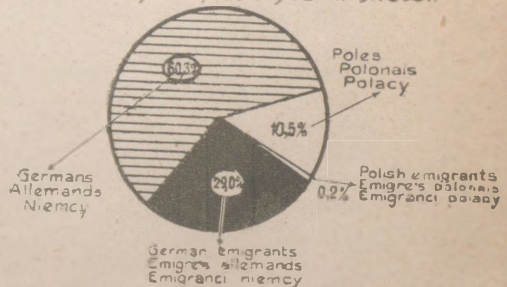

TERRITORY UPON WHICH MAJORITY OF VOTES WAS RENDERED IN FAVOUR OF GERMANY
TERRITOIRE OU LA MAJORITÉ DES VOIX S'EST PRONONCÉE POUR L'ALLEMAGNE
OBSZAR NA KTÓRYM WIĘKSZOŚĆ GŁOSÓW PADŁA ZA NIEMCAMI

e) Census of
Recensement de
Spis ludności w r. 1910

f) Result of the plebiscite of
Résultats du plébiscite de
Wynik plebiscytu w r. 1921

NOTE: The number of germans includes checks, jews and others. - Percentage figures apply to strict plebiscite area.

NOTE: Au nombre des allemands on a ajouté les tchèques, juifs et autres. - Les chiffres des % s'attachent au territoire plebiscitaire strict.

UWAGI: Do niemców doliczono Czechów, żydów i innych. - Liczby % odnoszą się do ścisłego terenu plebiscytowego.

TABLICE
RACHUNKOWE

(I — VIII).

TABLICA I.

Podział Górnego Śląska na podstawie Traktatu Wersalskiego.

Powyższa tablica przedstawia podział Górnego Śląska (Regierungsbezirk Oppeln) na podstawie ostatecznej decyzji Mocarstw Sprzymierzonych,—celem zrealizowania postulatu Nr. 13 Wilsona.

Tablica ta (patrz mapka Nr. 1) wskazuje, że znaczna część Górnego Śląska, bo prawie 18⁰/₀ (dokładnie 17,6⁰/₀) jego całkowitej powierzchni, została bez plebiscytu przyznana państwu Czecho-Słowacji i Niemcom, podczas gdy resztę poddano plebiscytowi, mianowicie 2,8⁰/₀ z przeznaczeniem dla Czecho-Słowacji lub Niemiec, 79,6⁰/₀ zaś z przeznaczeniem dla Polski, względnie Niemiec.

Ponadto dołączono do terenu plebiscytowego między Polską a Niemcami skrawek Śląska Średniego (Regierungsbezirk Breslau), a mianowicie część powiatu Namysłowskiego (Namslau), którego powierzchnia wynosi zaledwie 0,8⁰/₀ całkowitej powierzchni Górnego Śląska.

Widzimy zatem, że tak zwany teren plebiscytowy Górnego Śląska składa się tylko z 82,4⁰/₀ jego powierzchni administracyjnej, powiększonej o cząstkę Śląska Średniego. Zestawienie to dowodzi, że decyzja powyższa mocarstw sprzymierzonych oparta była na dwóch różnych zasadach, mianowicie:

Niemcom i Czecho-Słowacji przyznano (na podstawie postulatu Wilsona) ich tereny etnograficzne, —nie pytając się o wolę ludności,— podczas gdy, odnośnie do obszaru polskiego, którego polskość stwierdzają wszelkie źródła urzędowe niemieckie, zastosowano zasadę „swobodnego“ wypowiedzenia się ludności (Artykuł 88 Traktatu Pokoju w Wersalu z dnia 28 czerwca 1919 r.).

UWAGA: Pierwotna uchwała Mocarstw Sprzymierzonych z dnia 15 marca 1919 r., odnośnie do Górnego Śląska, podana do wiadomości delegacji polskiej w dniu 6 maja 1919 r., w „Conditions de la Paix“, zawierała przyznanie całego późniejszego obszaru plebiscytowego Górnego Śląska Polsce, względnie Czecho-Słowacji, bez plebiscytu. Skutkiem sprzeciwu delegacji niemieckiej (z dnia 27 maja 1919 r.), w dniu 16 czerwca 1919 r. postanowiono plebiscyt, w części już definitywnie Polsce przyznanej,

nie uwzględniając odnośnej reklamacji delegacji polskiej. W ten sposób tylko odnośnie do Polski zmieniono uchwałę pierwotną, pozostawiając bez zmiany uchwałę o przyznaniu Niemcom i Czecho-Słowacji części G. Śląska.

Stosunki narodowościowe, podane w tablicy, obliczono na podstawie urzędowego spisu ludności z roku 1910 (Ge-meindelexikon für Provinz Schlesien), przy dokładnem uwzględnieniu granicy plebiscytowej.

Division of Upper Silesia according to Versailles Treaty.
 Partage de la Haute Silesie en vertu du Traité de Versailles.
 Podział Górnego Śląska na podstawie Traktatu Wersalskiego.

TABLE I.
 TABLEAU I.
 TABLICA I.

1	Area Superficie Obszar		Population Population Ludność		%			
	klm. ²	%	Total Ogółem	%	Poles Polonais Polacy	Germans Allemands Niemcy	Jews, Tchecks and others Juifs Tchèques et autres Żydzi, Cze i inni	
1	2	3	4	5	6	7	8	
Total area of Upper Silesia Territoire total de la Haute Silesie Całkowity obszar Górnego Śląska	13230.4	100.	2.195.709	100	57.2	38.9	3.9	
Ceded without plebiscite: Attribué sans plebiscite: Przyznano bez plebiscytu:	to Germany à l'Allemagne Niemcom	2012.7	15.2	216.555	9.8	5.5	94.1	0.4
	to Tchecho-Slovakia à la Tchecho-Slovaquie Czechom	311.7	2.4	50.062	2.3	8.1	12.5	79.4
	totally total razem	2.324.4	17.6	266.617	12.1	5.9	78.8	15.3
Was submitted the plebiscite with ultimate cession to: Soummise au plebiscite avec attribution présumée:	Poland or Germany à la Pologne ou l'Allemagne Dla Polski względnie Niemiec	10537.5	79.6	1.887.183	86.0	65.7	32.3	2.0
Poddano plebiscytowi z przeznaczeniem:	Tcheks or Germany à la Tchecho-Slovaquie ou l'Allemagne dla Czech względnie Niemiec	368.5	2.8	41.909	1.9	3.4	82.4	14.2
Besides added to plebiscite area following part of Mid Silesia A été réunie à la zone de plebiscite la partie suivante de Silesie Moyenne Dołączono do obszaru plebiscytowego następującą część Śląska Średniego (z pow. Namysłowski)		104.0	0.8	5.748	0.3	69.5	30.4	0.1
Total plebiscite area L'ensemble de la zone de plebiscite Ogółem obszar plebiscytowy		11.010.0	83.2	1.934.840	88.2	64.5	33.3	2.2

TABLICA II.

Polacy na Górnym Śląsku, według urzędowych spisów od r. 1890 do r. 1911, wyborów komunalnych oraz stanu ludności w roku 1919.

Tablica ta podaje generalne zestawienie wyżej wymienionych spisów dla wszystkich powiatów terenu plebiscytowego, za wyjątkiem części powiatu Namysłowskiego, nie należącego właściwie do G. Śląska. (Stosunki narodowościowe tego powiatu, obliczone na podstawie spisu ludności w r. 1905, zostały już uwidocznione na tablicy I).

Tablica ta podaje liczbę i procent Polaków na G. Śląsku, według następujących zestawień urzędowych:

- a) spisy ludności w latach: 1890, 1900, 1905 i 1910, podane w dziele niemieckim Dr. Webera „Die Polen in Oberschlesien“, Berlin 1914,
- b) spisy dzieci szkolnych w latach 1906 i 1911, podane w pracach geograficznych Dr. Romera, według Statystyki Pruskiej (Preussische Statistik),
- c) procent Polaków przy wyborach komunalnych w roku 1919, według oficjalnych zestawień, — oraz
- d) stan ludności polskiej G. Śląska w końcu r. 1919, według obliczeń tamtejszych organizacji polskich.

Tablica ta stwierdza, że teren plebiscytowy G. Śląska jest według dowodów urzędowych, zamieszkałym jedynie prawie przez ludność polską, wobec której Niemcy stanowią nieznaczną mniejszość, osiadłą w miastach.

Wysokość procentu Niemców, w pojedynczych powiatach G. Śląska, nie dowodzi siły niemieckiego żywiołu, lecz tylko jest miarą ich siły ekonomicznej i państwowej, która zmusza bardzo poważne ilości Polaków, zależnych społecznie i ekonomicznie, do podawania się, przy spisach ludności, za Niemców. Zresztą, wobec wysoce udoskonalonego systemu rządu pruskiego spisywania ludności, gdzie szereg instancji z urzędu poprawiał wyniki spisów (Weber „Die Polen in Oberschlesien“, str. XVII), trudno jest określić nawet, jak wysoki procent Polaków, kiedy i w której instancji, został ostatecznie doliczony do Niemców.

Jednak i te spisy nawet podają procent ludności polskiej na terenie plebiscytowym od 51.0% (Zabrze, r. 1910) aż do 87.2% (Pszczyna-Pless, 1890), przyczem, jako średni procent, otrzymujemy przeszło 60% Polaków. (Pozornie niższy procent w powiecie Kluczborskim — Kreuzburg — w r. 1910 wyjaśniono

w uwagach do tablicy Nr. 4a i 4b). Zaznaczyć jednak należy, że zestawienie to obejmuje cały powiat Prudnicki (Neustadt), którego jedynie część etnograficzna polska leży na terenie plebiscytowym, oraz cały powiat Raciborski (Ratibor Land), którego część czeska została bez plebiscytu przyznana Czechosłowacji. Przy wyeliminowaniu więc tych obu terytoriów z zestawienia ścisłego terenu plebiscytowego, otrzymujemy poprawiony procent Polaków — 64,5%. Jednak i ta liczba nie odpowiada stosunkom lokalnym polskiego obszaru językowego, gdyż, po odrzuceniu z rachunku powiatu Głupczyckiego (Leobschütz), prawie w całości niemieczonego, otrzymujemy na terenie plebiscytowym, łącznie z miastami, częściowo niemieczone, przeszło 68% Polaków, a bez miast, które reprezentują najwyższą 25% ludności, powyżej nawet 73%, jako średni procent rdzennych mieszkańców terenu plebiscytowego.

Obraz ten, zestawiony na podstawie źródeł urzędowych pruskich, jest jeszcze bardzo niekorzystny dla miejscowej ludności polskiej, gdyż, załączone na tej tablicy, spisy dzieci szkolnych wykazują znacznie wyższe procenty, dochodzące w powiatach wiejskich do rekordowej cyfry — 93,5% dzieci polskich (Oleśno-Rosenberg, 1911).

Na wywymienionej podstawie otrzymujemy (ze źródeł pruskich) jako średni procent dzieci polskich na ścisłym obszarze plebiscytowym, prócz powiatu Głupczyckiego (Leobschütz), — 73% dzieci polskich.

Specjalnie charakterystycznym jest, że zarówno ogólne spisy ludności, jak i spisy dzieci, podają wyższe procenty polskie w powiatach zachodnich, położonych na granicy językowej niemieckiej, jak Oleśno (Rosenberg) lub Kluczbork (Kreuzburg), niż powiaty w rejonie przemysłowym. Tak np., najbardziej na zachód wysunięty, powiat Prudnicki (Neustadt) wykazuje w części swej, położonej na terenie plebiscytowym, w roku 1910, tylko 18% Niemców, to jest ogółem osób, wymienionych jako takich, przez statystykę pruską.

Porównanie spisów ludności ze spisami dzieci szkolnych wykazuje znaczną przewagę procentu dzieci polskich ponad procent Polaków. Dowodzi to, że spisy dzieci szkolnych, które nie miały wpływu na stosunki polityczne, były znacznie mniej fałszowane przez rząd pruski, niż spisy ogólne ludności (prawo niemieckie, z dn. 19.IV.1908 r., o stowarzyszeniach, „Reichsvereinsgesetz“, pozwalało na polskie zebrania publiczne tylko w tych powiatach, gdzie przynajmniej 60% Polaków zostało przy spisie ludności przez administrację pruską wykazanych). Różnica obu procentów jest miarą ucisku politycznego Polaków pod rządami pruskimi.

Przyszła generacja G. Śląska — dzieci szkolne — prawie wyłącznie polskie — oto wynik badań podanych na tej tablicy.

Zestawiony równocześnie procent radnych Polaków, przy wyborach komunalnych, przeważnie niższy od wyników spisu ludności, świadczy o znacznym rozwoju siły politycznej polskiej, przedstawia bowiem zorganizowane już masy polskie, które w zaciętej walce, mimo niesłychanego teroru władz i zarządów przemysłowo-feudalnych pruskich, potrafiły, w tak wysokiej mierze, dać świadectwo swej narodowej przynależności.

Podobnie też obliczenia Polaków, z końcem roku 1919 zestawione przez polskie czynniki reprezentacyjne na G. Śląsku, przedstawiają jedynie rdzeń ludności G. Śląska, który, w oparciu o lokalne organizacje, zobowiązał się, mimo grożących mu przy plebiscycie niesłychanych represji, obronić swe polskie aspiracje.

Reasumując wszystkie liczebne zestawienia tej tablicy, stwierdzamy:

Siła zbiorowa polskiej ludności Górnego Śląska, pomimo rosnącego ucisku władz pruskich, krystalizowała się coraz potężniej, przechodząc wszystkie fazy od walki o język ojczysty (Muttersprache) przy spisach ludności, aż do krwawych zmaganiań o swe prawa w okresie plebiscytu. Wahania się procentu Polaków są jedynie tylko miarą perfidji, lub gwałtu rządu pruskiego.

Górny Śląsk jest par excellence etnograficznym polskim obszarem, o napływowej warstwie ludności niemieckiej, i to przeważnie sfabrykowanej przy spisach ludności, — oto wynik analizy urzędowych niemieckich zestawień o narodowości mieszkańców Górnego Śląska.

TABLICA III.

Plebiscyt dnia 20 marca 1921 r.

Tablica ta podaje wyniki plebiscytu we wszystkich 22 powiatach G. Śląska, objętych terenem plebiscytowym, wykazując szczegółowo, w odnośnych kolumnach, rezultaty obliczeń, odnoszących się do ogólnych wyników głosowania. Również widocznym tu jest związek między udziałem mieszkańców G. Śląska (kategoria A i C uprawnionych do głosowania), oraz emigrantów „plebiscytowych“ (kategoria B), — a wynikiem plebiscytu.

W tym celu więc podano na tej tablicy, nietylko rezultat ogólnego głosowania mieszkańców G. Śląska i emigrantów plebiscytowych, lecz także ściśle zestawienie oddanych głosów polskich i niemieckich bez emigrantów, a zatem wyniki głosowania mieszkańców G. Śląska (w obecności jednak emigrantów). W ten sposób, przez wyeliminowanie rachunkowe emigrantów plebiscytowych z zestawienia ogólnego, otrzymujemy wyniki teoretyczne, na zasadzie artykułu 88 Traktatu Wersalskiego, który oddał los G. Śląska decyzji mieszkańców tego kraju.

Wynik głosowania, tak skorygowany, nie jest jednakże jeszcze obrazem właściwej woli mieszkańców G. Śląska, żywiołowe bowiem i masowe protesty mieszkańców całego terenu plebiscytowego (przedewszystkiem z powiatu Opolskiego—Opeln), zalanego zmobilizowanymi i zwiezionymi przez rząd pruski emigrantami, dowodzą, że rola ich nie polegała jedynie na lojalnem oddaniu głosów, lecz przedewszystkiem na tem, aby masą liczebną stworzyć sztucznie pozory niemieckiej większości przy głosowaniu, oraz (w drodze stosowania niesłychanego w historii gwałtu i teroru) zmusić, zależną ekonomicznie od Niemców, ludność polską — do głosowania za przynależnością do Niemiec.

A zatem wyniki otrzymane rachunkowo, przez odrzucenie głosów emigrantów, tylko w w tym wypadku mogą być zgodne z wynikami woli mieszkańców G. Śląska, gdyby było możliwe — w drodze rachunkowej — uwzględnić teror moralny emigrantów podczas plebiscytu. Zdaje się, że jedyną naukową podstawą w tym celu byłoby oparcie się na wynikach spisów ludności, które, chociaż przeprowadzone i „korygowane“ niekorzystnie dla Polaków przez rząd pruski, stwierdzają, że cała ludność terenu plebiscytowego, przy czterokrotnych ostatnich spisach ludności (rok 1890—1910), w ol-

brzymim procencie, mimo nacisku i teroru władz miejscowych, deklarowała o swej przynależności do narodu polskiego.

Wyniki zatem plebiscytu, które we wszystkich powiatach są o niesłychany procent niższe od procentu Polaków przy wszystkich spisach ludności, dowodzą jasno, że plebiscyt ten odbył się wśród niebываłego nacisku całej mafji skoalizowanej władz lokalno-pruskich, bojówek i „emigrantów“, a nawet księży hakatystów, posłusznych kardynałowi Bertramowi z Wrocławia, wreszcie całej falangi niższych funkcjonariuszów lokalnych pruskich i nauczycieli ludowych,—że więc wyniki jego (o ile są niezgodne nawet z pruskimi spisami ludności), nie mogą być brane poważnie, jako wyraz nieprzymuszonej woli mieszkańców tego polskiego kraju.

Wyniki plebiscytu na Górnym Śląsku są tak sensacyjne i jedyne w dziejach „swobodnego“ wypowiedzania się mieszkańców o swej przynależności narodowej, że **muszą być bezwzględnie, przez wszystkich ludzi bezstronnych, z ogromną ostrożnością analizowane.**

UWAGA: Dla ścisłości zauważyć należy, że wymieniony w tem zestawieniu podział obszaru plebiscytowego na 22 jednostki, w kilku powiatach, nie kryje się z podziałem administracyjnym G. Śląska; a mianowicie: powiaty Raciborski wiejski (Ratibor Land), oraz Prudnicki (Neustadt), w zestawieniu wymienione, obejmują tylko części tych powiatów, poddane plebiscytowi, przeciwnie zaś powiat Kluczborski (Kreuzburg) obejmuje tu również i część powiatu Namysłowskiego (Namslau), należącego do Średniego Śląska (Mittelschlesien), którą poddano plebiscytowi i administracyjnie, w tym celu, połączono z powiatem Kluczborskim (Kreuzburg).

Również wspomnieć należy, że dla wykazania żywiłowego ciężenia ludności G. Śląska do Polski, przedstawiono w osobnej kolumnie (Nr. 26) procent gmin, które przy głosowaniu, łącznie z emigrantami, w większości głosów oświadczyły się za Polską. Procent ten w wielu wypadkach znacznie wyższy od procentu głosów, oddanych za Polską w poszczególnych powiatach, dowodzi, że za Niemcami padły głosy w zbitych ośrodkach miejskich, które przedstawiają pod względem administracyjnym tylko względnie niewielką ilość gmin.

A więc przeszło $\frac{2}{3}$ całego terenu plebiscytowego oświadczyło się za połączeniem z Polską.

Ze względu na brak oficjalnego zestawienia ilości głosów, oddanych w poszczególnych gminach, nie przeliczono osobno, jaka większość gmin, w większości głosów swych rzeczywistych mieszkańców (bez głosujących emigrantów), oświadczyła

się za Polską. Nie ulega jednakże wątpliwości, że plebiscyt, bez emigrantów, dać by musiał wyniki zupełnie inne, niż wynik głosowania w obecności emigrantów i pod ich terorem (porównaj tablicę VI, oraz tablice Nr. 10—15 a).

Szczegółowe opracowanie wyników plebiscytu na G. Śląsku, przy uwzględnieniu głosów emigrantów, oraz przy zestawieniu procentów głosów mieszkańców bez emigrantów, uwidocz-niono na tablicy Nr. 13 a i 13 b (patrz tablica VIII i Nr. 17).

Ujawszy ogólnie wyniki realne plebiscytu, powiedzieć można, że nawet w tak trudnych warunkach, ogromna większość najważniejszych powiatów G. Śląska, w zwartej masie, oświadczyła się za Polską i że, **niezwykle silne zmniejszenie procentu Polaków** (stwierdzonego urzędownie) — w wynikach plebiscytu wszystkich prawie powiatów, — **jest tylko miarą i dowodem wywartej presji i teroru**. Najbardziej bowiem bezstronni świadkowie, mianowicie przedstawiciele misji koalicyjnych na G. Śląsku oświadczają zgodnie, że właśnie w czasie plebiscytu nastąpił na G. Śląsku niesłychany wzrost uświadomienia narodowego ludności polskiej, co jest w nie-bywałej dysproporcji z wynikami plebiscytu.

Nie zapoznając zatem znaczenia politycznego tego głosowania — jako dowodu wzmożenia się siły potencjalnej polskiej ludności — zastrzec się należy przed identyfikowaniem tych wyników z faktyczną siłą polskości na Górnym Śląsku.

TABLICA IV.

Zestawienie urzędowych spisów ludności i wyborów komunalnych z wynikiem plebiscytu.

Tablica ta podaje zestawienie procentu Polaków, według urzędowych spisów ludności na Górnym Śląsku, w latach 1890—1910, dalej spisów gmin wiejskich w latach 1900—1910, oraz rezultatów wyborów komunalnych w listopadzie 1919 r., — w porównaniu z wynikiem plebiscytu.

Dla łatwiejszego uchwycenia zasadniczych różnic, zestawiono w kolumnach Nr 11 i 12 liczby maksymalne i minimalne procentu Polaków, wykazane w kolumnach poprzednich, od Nr. 3 do Nr 10 tej tablicy, za lata 1890 — 1919. Równocześnie ograniczono grubszą ramką wszystkie procenty Polaków wyżej 50%, a cieńszą — powyżej 40%.

Otrzymujemy w ten sposób następujące wyniki:

Wszystkie urzędowe spisy ludności podają dla wszystkich powiatów wiejskich, łącznie nawet z Kluczborkiem (Kreuzburg), procent Polaków znacznie wyższy od 50%. Procenty wykazane dla powiatu Prudnickiego (Neustadt) i Raciborskiego wiejskiego (Ratibor Land), niższe od 50%, są tylko pozornymi, gdyż odnoszą się one do całości tych powiatów, których polskie tylko części zostały poddane plebiscytowi. Jeśli więc uwzględnimy, że plebiscytowe części tych powiatów, posiadają wysoki procent ludności polskiej, a mianowicie blisko 80%, według spisów ludności z r. 1905 i 1910 (patrz Gemeindelexikon), to widzimy, że zarówno spisy ludności, jak i wyroby komunalne stwierdzają jednolity blok o olbrzymiej przewadze ludności polskiej na całym obszarze plebiscytowym, będący w rażącym przeciwieństwie z wynikami plebiscytu.

Dla bliższego stwierdzenia tego faktu obliczono w kolumnach Nr 14 i 15, różnicę między maksymalnym i minimalnym procentem Polaków (kolumna Nr. 11 i 12), a wynikiem plebiscytu (kolumna Nr. 13). Wyniki te wykazują, że w wszystkich prawie powiatach Górnego Śląska ogromny spadek procentu Polaków przy plebiscycie, dochodzący nawet do rekordowej liczby 77,9% w powiecie Kluczborskim (Kreuzburg).

Niesłychany ten fakt dowodzi, że plebiscyt, we wszystkich prawie powiatach Górnego Śląska, dał wyniki zasadniczo celowo niekorzystne dla stwierdzonego tamże procentu Polaków, a w wielu powiatach dał wręcz rezultaty, których żadną miarą zrozumieć i uzasadnić nie można. Wystarczy tylko podać,

że powiat Kluczborski (Kreuzburg) wykazuje 4⁰/₀ głosów za Polską przy plebiscycie, podczas gdy najniższy znany procent tej ludności, według źródeł niemieckich (patrz tablica Nr. 12), jest prawie 12-krotnie wyższy, bo 47,2⁰/₀!

Podobnie niesłychane różnice, względnie spadki procentu Polaków, widzimy jeszcze w powiecie Olesińskim (Rosenberg) — 62,6⁰/₀, w Kozielskim (Kosel) — 57,9⁰/₀, w powiecie Opolskim wiejskim (Oppeln Land) — 52,1⁰/₀, Lublinieckim (Lublinitz) — 43,6⁰/₀, oraz Strzeleckim (Gross Strehlitz) — 40,8⁰/₀ i t. d.

Dowody te, matematycznie ścisłe, stwierdzają, że procenty głosów padłych w tych powiatach za Polską, przedstawiają tylko drobny ułamek procentu Polaków tych obszarów, że więc zaszedł jakiś fakt niesłychany, który doprowadził do tak paradoksalnych wyników.

Jasnym więc jest, na jak nielegalnych podstawach, opiera się fakt pozornego wypowiedzenia się ludności niektórych powiatów Górnego Śląska za Niemcami.

SUMMARY

of the official censuses and elections to communities' Councils and results of the plebiscite.

TABLEAU COMPARATIF

des recensements officiels de la population ainsi que des resultats des elections communales et des resultats du plébiscite.

ZESTAWIENIE

urzędowych spisów ludności i wyborów komunalnych z wynikiem plebiscytu.

Respective number № d'ordre № porządkowy	Districts Districts Powiaty	PERCENTAGE OF POLES POURCENTAGE DES POLONAIS PROCENT POLAKÓW											Difference in % between the number of Poles and the sum of votes for Poland Différence du % entre le nombre des Polonais et des voix pour la Pologne Różnica % między ilością Polaków i głosami za Polską			
		OFFICIAL CENSUSES RECENSEMENTS OFFICIELS DE LA POPULATION URZĘDOWE SPISY LUDNOŚCI						Communities elec- tions in 1919. Elections commu- nales en 1919. Wybory komunalne w r. 1919.	1890—1919		Percentage of plebiscite votes for Poland Pourcentage des voix polonaises au plébiscite Proc. głosów za Polską w Plebis- cycie					
		Totals Total Ogółem			Rural communities Communes rurales Gminy wiejskie				Maxi- mal Maxi- mum	Mini- mal Mini- mum						
		1890	1900	1905	1910	1900	1905		1910	1919					Maks.	Minim.
		3	4	5	6	7	8		9	10					11	12
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15		
1	Głupeczyce Leobschütz	5.3	3.6	5.3	6.3	2.7	4.9	5.8	—	6.3	2.70	0.4	5.9	3.2		
2	Opole—miasto Oppeln—town ville	18.1	19.3	20.1	15.8	—	—	—	7.14	20.10	7.14	5.2	19.7	1.9		
3	Gliwice—miasto Gleiwitz—town ville	15.3	25.5	21.6	14.7	—	—	—	24.44	25.50	14.70	21.1	4.4	—7.4		
4	Katowice—miasto Kattowitz—town ville	25.8	21.1	18.7	13.3	—	—	—	19.04	25.80	13.30	14.6	11.2	—1.3		
5	Raciborz—miasto Ratibor—town ville	34.7	35.4	36.6	30.0	—	—	—	9.52	36.30	9.52	9.0	27.3	0.52		
6	Bytom—miasto Beuthen—town ville	47.2	37.5	37.6	33.1	—	—	—	31.48	47.20	31.48	25.3	21.9	6.1		
7	Królewska-Huta—miasto Königshütte—town ville	56.2	43.6	41.4	34.0	—	—	—	41.17	56.20	34.00	25.3	30.9	8.7		
8	Prudnik—miasto Neustadt—town ville	47.1	44.6	46.4	44.9	58.2	60.0	57.8	28.27	60.00	28.27	11.9	48.1	16.3		
9	Racibórz—wieś Ratibor—country campagne	47.4	46.3	46.2	47.7	47.0	47.0	48.2	61.60	61.60	46.20	41.3	20.3	4.9		
10	Kluczbork Kreuzburg	68.8	58.1	56.7	47.2	81.9	81.9	72.3	48.02	81.90	47.20	4.0	77.9	43.2		
11	Zabrze Zabrze	72.7	68.7	70.0	51.0	68.6	69.6	50.1	75.45	75.45	50.10	48.9	26.5	1.2		
12	Katowice—wieś Kattowitz—country campagne	74.2	70.7	71.2	64.8	73.1	73.9	68.8	73.16	74.20	64.80	55.6	19.6	9.2		
13	Tarnowskie Góry Tarnowitz	76.2	71.4	74.7	68.8	87.0	90.2	80.9	78.14	90.20	68.80	61.6	28.6	7.2		
14	Opole—wieś Oppeln—country campagne	78.5	78.7	79.8	75.8	81.1	82.6	78.6	61.28	82.60	61.28	30.5	52.1	30.7		
15	Gliwice—wieś Tost-Gleiwitz—country campagne	79.2	80.9	80.1	76.4	86.0	86.0	83.2	71.68	86.00	71.68	57.5	28.5	14.1		
16	Bytom—wieś Beuthen—Land	79.8	73.1	73.1	62.8	74.1	73.2	64.1	75.73	79.80	62.80	59.1	20.7	3.7		
16	Koźle Kosel	80.8	73.7	76.8	75.0	80.1	83.0	81.5	45.91	83.00	45.91	25.1	57.9	20.8		
18	Strzelce Gros-Strehlitz	81.5	78.7	82.1	79.2	88.2	91.0	89.3	70.21	91.00	70.21	50.7	40.3	19.5		
19	Lubliniec Lublinitz	82.8	80.1	62.8	79.3	90.6	68.4	89.8	66.75	90.60	66.75	47.0	43.6	19.7		
20	Rybnik	83.9	82.5	82.5	77.8	92.5	92.5	88.4	78.78	92.50	78.78	65.2	27.3	13.5		
21	Oleśno Rosenberg	85.6	83.2	84.3	80.7	93.4	94.4	90.8	55.58	94.40	55.58	31.8	62.6	23.7		
22	Pszczyna Pless	87.2	86.5	86.2	86.0	93.5	92.0	92.6	85.20	93.50	85.20	74.2	19.3	11.0		

TABLICA V.

Zestawienie urzędowych spisów dzieci szkolnych z wynikiem plebiscytu.

Tablica ta podaje zestawienie wyników spisów dzieci szkolnych na obszarze plebiscytowym G. Śląska w r. 1906 i 1911, według „Preussische Statistik“, opracowanych pod kierunkiem prof. Dr. E. Romera (Adam Dudziński „Polacy na Śląsku“ Lwów 1919), — z wynikami plebiscytu.

Widzimy tu również ogromną różnicę między procentem polskich dzieci szkolnych, a wynikiem plebiscytu. Dla łatwiejszego porównania wzajemnych wyników, zastosowano metodę, już w tablicy poprzedniej użytą, przez wykazanie maksymalnych i minimalnych wyników tych spisów (w kolumnie Nr. 7 i 8), oraz różnic między tymi wynikami i wynikiem plebiscytu (w kolumnie Nr. 10 i 11).

W ten sposób otrzymujemy tak kolosalne różnice między procentem polskich dzieci szkolnych, a wynikiem plebiscytu, że koniecznym jest niektóre z tych pozycji szczegółowo omówić. Dość nadmienić, że pięć powiatów posiada różnicę przeszło 50% między maksymalnym, a nawet minimalnym wynikiem spisów dzieci szkolnych, a plebiscytem. Są to powiaty: Kluczbork (Kreuzburg), gdzie strata powyższa wynosi 89%, Prudnik (Neustadt)—80,1%, Koźle (Kosel)—68,8%, Oleśno (Rosenberg)—64,7%, oraz Opole wieś (Oppeln Land)—59,2%. Zaliczyć tu również można powiat Lubliniecki (Lublinitz), gdzie strata odnośna wynosi 49,5%, oraz Racibórz wieś (Ratibor Land)—48,7%. Są to wszystkie powiaty rolnicze, zależne w zupełności od miejscowej administracji pruskiej i większej własności, gdzie ludność polska nie jest w stanie jeszcze stawić należytego oporu pruskim czynnikom administracyjnym. W tablicy V zakreślono również, jak i w poprzedniej (IV), silniejszą ramką, wyniki ponad 50%, oraz cieńszą—wyniki ponad 40%.

Widzimy zatem, że **dzieci polskie G. Śląska, stanowią prawie 100% jego przyszłych mieszkańców, stwierdzają zupełną prawie polskość tego kraju.**

Faktu tego nie mogą zmienić, częściowo niekorzystne dla ludności tego polskiego kraju, wyniki plebiscytu.

Summary

of official lists of school children and results of the plebiscite

Des recensements

officiels des enfants d'âge scolaire et des résultats du plébiscite.

Zestawienie

urzędowych spisów dzieci szkolnych z wynikiem plebiscytu.

Respective number Ni. d'ordre Nr. porządkowy	Districts Districts Powiaty	% OF POLISH SCHOOL CHILDREN % DES ENFANTS D'ÂGE SCOLAIRE POLONAIS % POLSKICH DZIECI SZKOLNYCH						of plebiscite votes for Poland Des voix pour la Pologne głosów za Polską w plebiscycie	Difference in % between the number of Polish children and sum of votes for Poland. Difference entre le % des enfants polonais et le n. des voix pour la Pologne Różnica % między pol- skimi głosami za Polską	
		Totals Total Ogółem		Rural des communes rurales Wiejskich		in 1906 and 1911 en 1906 et 1911 W l. 1906 i 1911			Maks.	Minim.
		1906 r.	1911 r.	1906 r.	1911 r.	Maximal Maximum Maks.	Minimal Minimum Minimum			
		1	2	3	4	5	6		7	8
1	Glupszyce Leopshütz	6.5	8.5	7.6	7.4	8.5	6.5	0.4	8.1	6.1
2	Opole — miasto Oppeln — town ville	31.9	31.9	—	—	31.9	31.9	5.2	26.7	26.7
3	Gliwice — miasto Gleiwitz — town ville	41.8	40.3	—	—	41.8	40.3	21.1	20.7	19.2
4	Katowice — miasto Kattowitz — town ville	42.7	38.6	—	—	42.7	38.6	14.6	28.1	24.0
5	Raciborz — miasto Ratibor — town ville	42.8	51.8	—	—	51.8	42.8	9.0	42.8	33.8
6	Bytom — miasto Beuthen — town ville	58.5	54.4	—	—	58.5	54.4	25.3	33.2	29.1
7	Królewska Huta Königshütte — town ville	65.4	61.1	—	—	65.4	61.1	25.3	40.1	35.8
8	Prudnik Neustadt — town ville	90.0	88.0	92.0	91.0	92.0	88.0	11.9	80.1	76.1
9	Raciborz — wieś Ratibor — country campagne	90.0	90.0	90.0	90.0	90.0	90.0	41.3	48.7	48.7
10	Kluczbork Kreutzburg	74.4	74.9	93.4	91.5	93.4	74.4	4.0	89.4	70.4
11	Zabrze Zabrze	83.3	79.8	83.3	79.8	83.3	79.8	48.9	34.4	29.4
12	Katowice — wieś Kattowitz — country campagne	80.1	77.2	88.3	85.5	88.3	77.2	55.6	32.7	21.6
13	Tarnowskie Góry Tarnowitz	86.1	86.1	95.0	93.3	95.0	86.1	61.6	33.4	24.5
14	Opole — wieś Oppeln — country campagne	79.4	78.0	89.7	87.9	89.7	78.0	30.5	59.2	47.5
15	Gliwice — wieś Tost-Gleiwitz — country campagne	70.4	68.1	91.4	90.0	91.4	68.1	57.5	33.9	10.6
16	Bytom — wieś Beuthen — Land	86.6	84.7	86.6	84.7	86.6	84.7	59.1	27.5	25.6
17	Koźle Kosel	89.2	88.0	91.9	91.0	91.9	80.0	25.1	68.8	64.9
18	Strzelce Grosz-Strehlitz	90.4	89.2	94.5	93.5	94.5	89.2	50.7	43.8	38.5
19	Lubliniec Lublinitz	92.7	92.4	96.5	96.1	96.5	92.4	47.0	49.5	45.4
20	Rybnik	92.0	91.0	96.3	95.0	96.3	91.0	65.2	31.1	25.8
21	Oleśno Rosenberg	93.5	93.9	96.4	96.5	96.5	93.5	31.8	64.7	61.7
22	Pszczyna Pless	93.8	93.5	96.0	95.0	96.0	93.5	74.2	21.8	19.3

T A B L I C A VI.

Zestawienie emigrantów plebiscytowych z emigracją rzeczywistą.

Obecność emigrantów plebiscytowych zaważyła tak silnie na wyniku plebiscytu, że koniecznym jest zbadanie, czy liczba ich odpowiadała emigracji rzeczywistej Górnego Śląska. W tym celu, w tablicy niniejszej, umieszczono (na podstawie niemieckiego dzieła d-ra M. Seringa p. t. „Podział własności ziemskiej i emigracja wiejska“ („Die Verteilung des Grundbesitzes und die Abwanderung vom Lande“, Berlin, 1910)—stan ludności wszystkich powiatów terenu plebiscytowego w latach 1871 i 1905, oraz ilość emigrantów, którzy w latach od 1875 do 1905 Górny Śląsk opuścili (kolumna Nr. 7).

Ilości tej jednakże nie można porównywać z liczbą emigrantów plebiscytowych, gdyż emigracja w roku 1905 obejmowała wszystkich emigrantów, bez różnicy wieku, podczas gdy prawo głosowania przy plebiscycie przyznano tylko emigrantom starszym ponad lat 20. Zatem według wskazówek prof. dr. E. Romera (na podstawie wyników znanych z „Preussische Statistik“)—przyjęto, że wśród emigrantów rzeczywistych Górnego Śląska znajduje się w przybliżeniu 50% osób starszych ponad lat 20. Na tej podstawie obliczono ilość emigrantów rzeczywistych, starszych ponad lat 20, w roku 1905 (kolumna Nr. 8). W dalszych rubrykach wykazano stosunek procentowy rzeczywistych emigrantów (starszych ponad lat 20.) do ludności miejscowej w roku 1905 (kolumna Nr. 9), a dla porównania — stosunek procentowy emigrantów plebiscytowych do ostatniego znanego stanu ludności Górnego Śląska w roku 1910 (kolumna Nr. 13).

Zestawiony przez Polski Komisarjat Plebiscytowy stan ludności Górnego Śląska w końcu 1919 roku, wykazuje tylko niewielkie różnice i daje podobne procenty emigrantów plebiscytowych.

Porównując więc, w ten sposób otrzymany, procent emigracji rzeczywistej w roku 1905 z procentem emigrantów plebiscytowych, otrzymujemy nadzwyczajne różnice, które nasuwają niezwykle wnioski:

Jeśli stosunek emigrantów do ludności w roku 1905 (kolumna Nr. 9) był zjawiskiem naturalnym, a zasadniczy układ stosunków na Górnym Śląsku od tego czasu nie wiele się zmienił, musimy uważać wszelkie wybitniejsze różnice między procentami emigrantów plebiscytowych, a rzeczywistych

w roku 1905, za objaw sztuczny, spowodowany jakimiś niezwykłymi przyczynami.

Porównując zatem kolumny Nr. 13 i 9, widzimy, że procent emigrantów plebiscytowych w wielu powiatach przemysłowo-rolniczych jest obecnie znacznie niższy, niż emigrantów rzeczywistych w roku 1905. Przypuszczać więc należy, że pewne naturalne trudności transportowe (a także wypadki śmierci lub chorób na obczyźnie) wstrzymały od przyjazdu część rzeczywistych emigrantów (są to powiaty: Pszczyna — Pless—Wielkie Strzelce—Gross Strehlitz—Lubliniec—Lublinitz—Rybnik—Rybnik i t. d.). Natomiast cały szereg innych powiatów wykazuje dwukrotnie, a nawet trzykrotnie wyższy procent emigrantów plebiscytowych, niż emigracja w roku 1905, —co wydaje się absurdem. Wymieniamy tu przedewszystkiem powiat Gliwicki, miasto i wieś, gdzie emigracja plebiscytowa wynosi 305⁰/₀ emigracji w roku 1905, t. j. ilość przeszło trzykrotną!, dalej powiat Kluczborski (Kreuzburg) 265⁰/₀, Tarnowskie Góry (Tarnowitz) — 163⁰/₀, Prudnicki (Neustadt) — 139⁰/₀ i Raciborski (Ratibor) — 123⁰/₀.

Zestawienie to stwierdza, że liczba emigrantów głosujących była nienaturalnie wielką w porównaniu do liczby emigracji rzeczywistej w tym czasie. Jeszcze więcej wątpliwości nasuwają powiaty przemysłowe, które stale, aż do roku 1905, (według Seringa), wykazują nawet silny procent imigracji (wywołanej masowem ciążeniem ludności wiejskiej do miast), obecnie zaś, podczas plebiscytu, posiadają dziwnie stały i prawie równomierny procent emigrantów plebiscytowych.

Rozważając zatem wielokrotnie wzmózony procent emigrantów plebiscytowych w porównaniu z emigracją rzeczywistą w roku 1905 (a także stały procent emigrantów plebiscytowych w powiatach przemysłowych), stwierdzamy, że wysoka liczba emigrantów plebiscytowych, w przeważnej ilości powiatów, nie da się żadnymi poważnymi argumentami uzasadnić.

Relation

of plebiscite-emigrants to the real emigration.

Des recensements

des émigrés plébiscitaires en rapport avec l'émigration réelle.

Zestawienie

emigrantów plebiscytowych z emigracją rzeczywistą.

Respective number Nr. d'ordre Numer porządkowy	Districts Districts Powiaty * town and country ville et campagne wieś i miasto	Population Population Ludność		In years from 1871 to 1905 Depuis 1871 jusqu'à 1905 W latach od 1871 do 1905					in 1910 en 1910 w r. 1910	in 1919 en 1919 w r. 1919	Number of plebiscite emigrants (Cat. B.) Quantité d'émigrants votants (Cat. B.) Ilość emigrantów plebiscytowych (Kat. B.)	Relation in % of emigrants to the population in 1910 Rapport en % des émigrés plébiscitaires à la population en 1910 Stosunek % emigrantów plebiscytowych do ludności w r. 1910	Relation in % of plebiscite emigrants to the population in 1919 Rapport en % d'émigrants votants à la population en 1919 Stosunek % emigrantów plebiscytowych do ludności w r. 1919	Relation in % of plebiscite emigrants to the % of real emigrants in 1905 Rapport en % d'émigrants votants au % d'émigrants réels en 1905 Stosunek % emigrantów plebiscytowych do % emigracji rzeczywistej w r. 1905
		in en 1905 w	IN en 1871 w	Natural increase Accroissement naturel Przyrost naturalny	Actual increase Accroissement réel Przyrost rzeczywisty	Number of emigrants in 1905 Quantité d'émigrants en 1905 Stan emigrantów w r. 1905	Number of emigrants of over 20 years old Quantité d'émigrants au dessus de 20 ans Ilość emigrantów ponad 20 lat	Relation in % of emigrants to the population in 1905 Rapport en % des émigrants à la population en 1905 Stosunek % tych emigrantów do ludności w r. 1905	Population Population Ludność	Population Population Ludność				
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15
1	* Bytom (Beuthen)	83.200	294.400	127.300	211.300	+84.000	+42.000	+14.1	336.206	363.732	18.072	5.4	5.1	0.38
2	Królewska-Huta (Königshütte)													
3	Zabrze	38.900	139.500	68.000	100.700	+32.700	+16.350	+11.7	159.810	178.995	8.008	5.0	4.4	0.46
4	* Katowice (Kattowitz)	74.000	219.700	94.300	135.800	+41.500	+20.750	+9.5	259.980	266.503	14.462	5.5	5.4	0.58
5	* Gliwice (Gleiwitz)	84.300	138.000	60.300	53.300	7.000	3.500	2.5	147.496	167.041	11.279	7.6	6.7	3.05
6	Tarnowskie Góry (Tarnowitz)	38.900	69.300	35.200	30.400	4.800	2.400	3.5	77.538	87.428	4.407	5.7	5.0	1.63
7	* Opole (Oppeln)	102.100	141.100	73.000	39.100	33.900	16.950	12.0	151.813	170.220	23.475	15.4	13.7	1.28
8	Kluczbork (Kreuzburg)	42.000	49.900	21.200	7.900	13.300	6.650	13.3	51.906	52.000	18.971	35.2	35.1	2.65
9	Głupczyce (Leobschütz)	82.500	83.700	34.000	1.200	32.800	16.400	19.6	82.635	82.507	22.700	27.4	27.5	1.40
10	Lubliniec (Lublinitz)	45.300	48.300	26.900	3.000	23.900	11.950	24.7	50.388	51.593	4.561	9.0	8.8	0.375
11	Oleśno (Rosenberg)	46.900	50.400	27.300	3.600	23.700	11.850	23.25	52.341	57.000	9.167	17.5	16.08	0.75
12	Koźle (Kosel)	65.000	73.800	36.600	8.800	27.800	13.900	18.9	75.673	81.894	8.963	11.8	10.94	0.625
13	W. Strzelce (Gr. Strehlitz)	61.300	72.900	37.900	11.600	26.300	13.150	18.0	73.383	79.932	7.399	10.0	9.25	0.555
14	Pszczyna (Pless)	90.100	113.800	62.100	23.500	38.600	19.300	17.0	122.897	143.000	6.696	5.4	4.68	0.317
15	Prudnik (Neustadt)	86.300	99.000	41.900	12.600	29.300	14.650	14.8	55.285	51.876	11.391	20.6	22.14	1.39
16	* Raciborz (Ratibor)	116.500	152.500	67.300	36.100	31.200	15.600	10.2	107.163	118.000	13.499	12.6	11.43	1.23
17	Rybnik (Rybnik)	74.100	109.400	54.200	35.300	18.900	9.450	8.65	131.630	159.665	10.058	7.6	6.23	0.88

TABLICA VII.

Wpływ większej własności ziemskiej G. Śląska na wynik plebiscytu.

W celu zbadania, czy istnieje związek między układem stosunków rolnych na terenie plebiscytowym, a wynikiem plebiscytu, zestawiono tutaj następujący szereg dat (patrz „Gemeindelexikon“, oraz praca Dr. Seringa p. t. „Podział własności rolnej i emigracja“). (Zaznaczyć należy, że Sering, w pracy swej, nie obejmuje całości stosunków rolnych, uwzględnia bowiem tylko procentowy podział użytkowej własności rolnej).

Widzimy, że z całości terenu plebiscytowego wyodrębnia się przedewszystkiem powiat Głupczycki (Leobschütz), etnograficznie niemiecki, który posiada znikomy odsetek większej własności, z bardzo silnie natomiast zarysowaną średnią i drobną własnością rolną.

Cały zaś pozostały obszar terenu plebiscytowego G. Śląska, poza Zagłębiem węglowem, przedstawia kraj typowy wielkiej własności, która w niektórych powiatach, jak n. p. w Lublinitz (Lublinitz), Tarnogórskim (Tarnowitz), posiada przeszło trzy czwarte (3/4) całej powierzchni rolnej, w pozostałych zaś — znacznie ponad 50%. (Szczegółowe zestawienie — tablica Nr. 16).

Wyróżnia się tu znów powiat Kluczborski (Kreuzburg), który wykazuje (kolumna Nr. 7) najbardziej niekorzystne dla ludności polskiej stosunki rolne, na całym terenie plebiscytowym. W tym powiecie bowiem jest tylko 32,8% ogólnej powierzchni ziemi uprawnej w rękach drobnych posiadaczy (w parcelach niżej 20 hektarów), a 47,6% w rękach większej własności (w jednostkach powyżej 100 hektarów).

Ponieważ drobna własność na całym terenie plebiscytowym, znajduje się bez wyjątku prawie w rękach drobnych polskich rolników, większa zaś własność należy bez wyjątku do niemieckich właścicieli ziemskich, — przeciwieństwa narodowe drobnej i większej własności są aż nazbyt widoczne.

Z poprzednich już tablic wiemy, że najniekorzystniejsze dla Polski wyniki plebiscytu dał powiat Kluczborski (Kreuzburg); tablica ta zaś stwierdza, że powiat ten ma najmniejszy, na całym terenie G. Śląska, (pomijając ziemczony powiat Głupczycki — (Leobschütz), procent ziemi w rękach Polaków, t. j. drobnej własności, największy zaś procent ziemi uprawnej w rękach Niemców, wielkich posiadaczy.

Jasnym jest, że tak niekorzystne stosunki społeczne, które zmuszają ludność szukać chleba i zarobku u miejscowych właścicieli latyfundiów (bez wyjątku prawie rezerwowych oficerów pruskich), — wytworzyły również i zależność polityczną ludności polskiej od niewielu wszechwładnych junkrów.

Zauważyć też należy, że powiat Prudnicki (Neustadt) posiada na terenie plebiscytowym znacznie wyższy procent większej własności ziemskiej, a więc niemieckiej (przeszło 40%), niż widoczne na tablicy Nr. 7 (gdzie podano 21,2% dla całości administracyjnej powiatu). Przypuścić zatem należy, że i w tym powiecie wpływ obszarników niemieckich na wynik plebiscytu był decydującym.

Ścisły ten związek między stosunkami rolnymi na terenie plebiscytowym, a wynikiem plebiscytu (kolumna Nr. 10) dowodzi, że ludność polska w powiatach, o wysokim procencie większej własności rolnej, ekonomicznie od niej zależna, nie mogła wykazać swej woli — połączenia z Polską.

Wpływ większej własności ziemskiej Górnego Śląska na wynik plebiscytu.
L' Influence des grandes propriétés rurales de la Haute Silesie sur le resultat du plebiscite.
Influence of large land estates on Upper Silesia on the result of the plebiscite.

Respective number N ^o d'ordre N ^o porządkowy	Districts Districts Powiaty	Total land area in ha Superficie totale en ha Całkow. powierzchnia w ha			% relation of estates area to total area of villages and estates Le % de la superficie des grands domaines à la superficie générale des communes rurales et domaines Stosunek % obszarów dworskich do ogól- nej powierzchni wsi i dworów	Area under cultivation Superficie cultivée Powierzchnia uprawna			Plebiscite of 20.III.21 r. % of votes for Poland Plebiscite du 20.III.21 r. % des votes en faveur des Polonais Plebiscyt 20.III.21 % głosów za Polską	
		Rural commu- nities Communes ru- rales gmin wiejskich	Large land estates Grands domai- nes obszarów dwor- skich	Total area of villages and estates Communes rurales et grands domaines en general ogółem wsi i dworów		% of small land posse- sions of less than 20 ha. % des petits domaines au dessous de 20 ha. % drobnej własności niżej 20 ha.	% of small land possessions of more than 100 ha. % des grands domaines au dessus 100 ha. % wielkiej własności ponad 100 ha.	% of small land posses- sions of more than 200 ha. % des grands domaines au dessus 200 ha. % wielkiej własności po- nad 200 ha.		
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11
1	Głupczyce (Leobschütz)	56091.7	7821.3	63913.0	12.23	53.0	10.5	7.1	0.4	
2	Prudnik (Neustadt)	29754.7	23922.2	50676.9	47.20	64.4	21.2	19.1	11.9	
3	Racibórz (Ratibor)	22150.8	23695.3	45846.1	51.69	59.1*)	36.6*)	32.3*)	41.3	
4	Opole (Coppeln)	65929.4	73938.2	139867.6	52.86	76.6*)	13.4*)	12.9*)	5.2	
5	Kozle (Kosel)	28897.1	37861.7	66758.8	56.71	52.6	40.3	36.3	25.1	
6	Kluczbork (Kreuzburg)	21086.7	30681.7	51768.4	59.26	32.8	47.6	42.5	4.0	
7	Strzelce (Gross Strehlitz)	30948.7	56284.1	87232.8	64.52	47.6	42.8	40.1	50.7	
8	Gliwice (Gleiwitz)	29158.5	56023.7	85182.2	65.76	51.0*)	44.8*)	42.1*)	21.1	
9	Olesno (Rosenberg)	28118.6	59553.8	87672.4	67.92	50.7	42.8	41.0	31.8	
10	Lubliniec (Lublinitz)	26543.0	68048.3	94691.3	71.86	54.5	39.7	35.8	47.0	
11	Tarnowskie Góry (Tarnowitz)	7282.7	24122.1	31404.8	76.81	55.1	42.9	40.1	61.6	
12	Rybnik (Rybnik)	37192.2	43898.1	81090.4	54.13	70.7	24.3	18.6	65.2	
13	Pszczyna (Pless)	47880.1	54972.5	102852.6	53.43	68.5	24.2	22.9	74.2	
14	Katowice (Kattowitz)	8296.1	8963.0	17259.1	51.93	59.1*)	38.4*)	25.2*)	55.6	
15	Bytom (Beuthen)	4977.6	4918.1	9895.7	49.71	61.2*)	36.5*)	36.5*)	59.1	
16	Zabrze (Zabrze)	6583.3	5379.2	11962.5	44.96	59.6	37.6	34.3	48.9	

*) The figures designe town and country together.
 Les chiffres se rapportent à la ville et campagne ensemble.
 Liczby odnoszą się do miasta i wsi razem.

TABLICA VIII.

Wyniki plebiscytu w blokach polskim i niemieckim.

Tablice Nr. 13 a i 13 b przedstawiają jasno, że przy głosowaniu z emigrantami na G. Śląsku zarysował się wyraźnie obszar, tworzący całość terytorjalną o większości głosów, a również i gmin za Polską.

Trzymając się ściśle Traktatu Wersalskiego, który mówi, że głosowanie w gminach ma rozstrzygnąć o ich przynależności państwowej, ograniczono na mapce Nr. 13 obszar, na którym większość gmin znaczną większością głosów opowiedziało się za Polską.

W ten sposób powstało pojęcie bloku polskiego na terenie plebiscytowym, któremu przeciwstawiono pojęcie bloku niemieckiego, to jest terenu, który—skutkiem udziału emigrantów w głosowaniu — dał wynik pozornej większości głosów za Niemcami.

Ścisłe badanie rachunkowe stosunków głosów i gmin w obu blokach podaje niniejsza tablica.

Blok o większości polskiej przy plebiscycie.

Podano tu ilość głosów, które padły za Polską, a mianowicie: mieszkańców wraz z emigrantami (kategoria A+B+C)—oraz mieszkańców bez emigrantów (kategoria A+C)—według takiego podziału, jak na tablicy III. Widzimy nadto olbrzymią grupę gmin (w kolumnie Nr. 24 zestawionych powiatami), które tworząc zwarty jednolity obszar, wykazują bezwzględną większość głosów za Polską. Skutkiem znacznego napływu emigrantów okazały się podczas plebiscytu na tem terytorjum, pozornie dość silne, lecz efemeryczne, wyspy „plebiscytowe“ niemieckie, tak, że w bloku tym widzimy tylko 74.30% gmin za Polską.

W każdym razie badania rachunkowe, w tym sztucznie zredukowanym bloku polskim, wykazują znaczne różnice wyniku plebiscytu przy głosowaniu z emigrantami i bez (co szczegółowo przedstawiono na tablicach Nr. 13 a i 13 b).

Ogólny rzut oka na tę tablicę dowodzi, że jest to obszar, który mimo wszelkich wysiłków, presji i podstępów ze strony niemieckiej, potrafił przy plebiscycie obronić swe polskie narodowe stanowisko.

Odnośnie zaś stosunków wewnętrznych w tym bloku widzimy, że nie posiada on właściwie żadnych obszarów poważniejszych, o większości głosów za Niemcami, gdyż wyeliminowanie rachunkowe głosów emigrantów, zmienia

radykalnie stosunek głosów, oddanych za Polską (porównaj kolumny Nr. 11 i Nr. 12). Uwzględniając zaś ściśle przepisy Traktatu Wersalskiego widzimy, że (za wyjątkiem czterech miast obwodu przemysłowego, których ludność skutkiem imigracji — patrz dr. Sering — składa się tylko w części z rdzennych mieszkańców), wszystkie prawie powiaty wykazują większość gmin za Polską od—60 nawet do 90⁰/₀.

Tak więc przynależność do Polski tego wynikiem plebiscytu stwierdzonego bloku polskiego nie ulega najmniejszej wątpliwości.

Blok o pozornej większości niemieckiej:

Dla odróżnienia stosunków, znanych już z tablic Nr. 12 — Nr. 15, o decydującym wpływie emigrantów na pozorną większość głosów niemieckich w t. zw. bloku niemieckim, zestawiono osobno wyniki plebiscytu dla tego bloku.

Obliczenie to wykazuje średni procent emigrantów w głosach oddanych za Niemcami 32,4⁰/₀, oraz stosunek emigrantów do głosujących mieszkańców, prawie 38⁰/₀. Są to tak wysokie cyfry w porównaniu z odnośnymi procentami po stronie t. zw. bloku polskiego (20,1⁰/₀, oraz 12,1⁰/₀), że nie potrzeba szukać dalszych dowodów, by stwierdzić fakt, że w podobnych warunkach, zorganizowanego najazdu emigrantów, gminy czysto polskie, tej części G. Śląska, absolutnie nie mogły wypowiedzieć się swobodnie co do swej przynależności.

Jest to tembardziej znamienne, że według obliczeń, powiaty właśnie, które przy plebiscycie pozornie oddały większość głosów za Niemcami, były zawsze według statystyki niemieckiej najbardziej polskie, gdyż, nie posiadając wielkiego przemysłu, nie dawały również powodów do napływu niemieckich przemysłowców i ich satelitów.

Taki paradoksalny więc wynik plebiscytu, że część najbardziej polska Górnego Śląska znajduje się w t. zw. bloku niemieckim, dowodzi, że polska ludność tych okolic musiała, wbrew swej woli, głosować za Niemcami, — wyniki zatem takiego plebiscytu nie mogą ludności tej obowiązywać.

Koniecznym jest więc zwrócić uwagę decydujących czynników, że wyniki plebiscytu w t. zw. bloku niemieckim są tak przeciwne zasadniczym pojęciom nauki i historii o tej części G. Śląska, że nie mogą absolutnie być brane za podstawę do określania trwałej granicy.

UWAGA: Należy specjalnie zwrócić uwagę na procent głosów emigrantów w głosach oddanych za Polską i Niemcami w obu blokach.

Obliczenia dla bloku „o większości polskiej“ wykazują, że tylko 2,1⁰/₀ głosów emigrantów znajdowało się w głosach, oddanych za Polską. Stosunek ten otrzymano, przyjmując, że 10⁰/₀ ogólnej

liczby emigrantów w tym bloku przypadło na polskich emigrantów. Przyjęto również, że w t. zw. „bloku o pozornej większości niemieckiej“, gdzie presja niemiecka święciła największe tryumfy — także najwyżej 20% głosów emigrantów znajdowało się w głosach oddanych za Polską. Założenia te według informacji strony kompetentnej bardzo blizkie prawdy — umożliwiły szczegółowy podział głosów emigrantów na polskie i niemieckie, oraz wyprowadzenie dalszych wniosków o udziale ich w głosowaniu na Górnym Śląsku.

ERRATA

napisów angielskich i francuskich.

Tablica Nr. 1a.

Napis angielski linja 1-a od góry

jest

ma być

Fotografic copy of...

Photographical copy of...

Napis francuski.

Copie fotografique d'une carte allemande de l'atlas du Dr. Spruner Gotha Justus Perther 1880.

„Europe année 1190“.

Copie photographique d'une carte allemande de l'atlas du Dr. Spruner Gotha Justus Perthes 1880.

„L'Europe en 1190“.

Tablica Nr. 3a.

Napis angielski górny

Copy of a german work by Dr. Partsch.

Copy of a map from Dr. Partsch's book.

Napis angielski dolny

Map of languages' boundaries in Upper and Mid Silesia 1790 and 1890.

Map of boundaries according to languages spoken in Upper and Mid Silesia 1790 and 1890.

Tablica Nr. 3c.

Napis francuski

Carte nationale des Provinces de l'Est de l'Etat Allemand selon le resultat officiel du recensement en 1910 par Ing. Jakob Spett.

Carte ethnographique des provinces orientales de l'Empire Allemand d'après les résultats officiels du recensement de 1910 par Jacob Spett.

Tablica Nr. 16.

LEGENDE.

Ligne demonstrante le $\frac{0}{0}$ de la superficie des domaines fermiers avec le total de la superficie des territoires des communes rurales et fermieres.

LÉGENDE.

Ligne du $\frac{0}{0}$ de la superficie des domaines par rapport à la superficie totale des communes rurales et des domaines.

Ligne demonstrante le $\frac{0}{10}$ de la superficie des petits domaines au dessous de 20 ha avec le total de superficie cultivee en 1908.

Ligne du $\frac{0}{10}$ de la superficie de la petite propriété inferieure à 20 ha par rapport à la superficie des terres arables en 1907.

Ligne demonstrante le $\frac{0}{10}$ de la superficie des grands domaines au dessus de 100 ha avec le total de la superficie cultivee en 1907.

Ligne du $\frac{0}{10}$ de la superficie de la grande propriété supérieure à 100 ha par rapport à la superficie des terres arables en 1907.

Tablica Nr. 18.

Napis u góry b)

Census of school children of 1911.

Recensement des enfants eco-liers en 1911.

Spis dzieci szkolnych w roku 1911.

Napis u dołu

Les chiffres des $\frac{0}{10}$ s'attachent au toritoire plebiscitaire strict.

Les chiffres des $\frac{0}{10}$ concernent le territoire strictement plebiscitaire.

Tablica V.

Napis francuski

Des recensements officiels des enfants d'âge scolaire et des resultats du plébiscite.

Tableau comparatif des recensements officiels des enfants des écoles et des résultats du plébiscite.

Tablica VI.

Napis francuski

Des recensements des émigrés plébiscitaires en rapport avec l'emigration réelle.

Tableau comparatif des recensements des émigrés plébiscitaires en rapport avec l'émigration réelle.

Errata.

	jest:	ma być:
Str. 21—18 wiersz od góry	and	und
„ 22—17 „ „ „	oe	de
„ 22—22 „ „ dołu	nur	sur
Tablica Nr. 5:		
pow. Bytom miasto (Beuthen Stadt)	54,4	} 77,2
„ Królewska Huta (Königshütte)	61,1	
„ Bytom wieś (Beuthen Land)	48,7	
„ Katowice miasto (Kattowitz Stadt)	77,2	
„ Katowice wieś (Kattowitz Land)	77,2	
„ Zabrze (Zabrze)	79,8	
„ Racibórz miasto (Ratibor Stadt)	51,8	} 48,4
„ Racibórz wieś (Ratibor Land)	48,9	
Str. 1 — 12 wiersz od dołu	Bědřichový	Bedřichový
Tablica Nr. 6:		
pow. Gliwice wieś (Tost-Gleiwitz)	57,6	57,5
Objaśn. tablicy Nr. 7		
4 wiersz od dołu	93,5	93,4
pow. Gliwice wieś (Tost-Glewitz)	57,6	57,3
Tablica Nr. 8:		
pow. Zabrze (Zabrze)	29,4—26,6	30,9—26,5
„ Katowice wieś (Kattowitz Land)	40,2	32,7
„ Opole wieś (Oppeln Land)	64,6	59,2
„ Gliwice wieś (Tost-Gleiwitz)	47,4	33,9
„ Koźle (Kosel)	68,8—64,9	66,8—62,9
„ Raciborz wieś (Ratibor Land)	11,4	
Objaśn. tablicy Nr. 9:		
11 wiersz od góry	89,1	89,4

	<u>jest.</u>	<u>ma być:</u>
Tablica Nr. 10:		
pow. Oleśno (Rosenberg)	41,6—36,7	42,0—37,2
Tablica Nr. 13a:		
pow. Katowice wieś (Kattowitz Land)	55,5	55,6
Tablica Nr. 13b		
pow. Opole wieś (Oppeln Land)	34,9	20,8
„ Koźle (Kosel)	29,9	14,9
Tablica Nr. 14		
pow. Bytom (Beuthen)	38	
„ Zabrze (Zabrze)	46	
„ Katowice (Kattowitz)	58	
Tablica Nr. 15a		
„ Bytom miasto (Buethen Stadt)	16,1	16,6
„ Bytom wieś (Beuthen Land)	16,6	16,1
Tablica Nr. 17		
pow. Pszczyna (Pless)	96,5	96,0
Tablica II		
pow. Opole miasto (Oppeln Stadt)		
kol. 10 i 11	79,4—78,0	31,9—31,9
„ Gliwice miasto (Gliwitz)		
kol. 10, 11 i 14	70,4—68,1 71,68	41,8—40,3 24,44
„ Katowice miasto (Kattowitz Stadt) kol. 10 i 11	80,1—77,2	42,7—38,6
„ Racibórz miasto (Ratibor Stadt) kol. 10 i 11	50,4—50,4	42,8—51,8
„ Bytom miasto (Beuthen Stadt) kol. 10 i 11	80,1—77,2	58,5—54,4
„ Królewska Huta (Konigshütte) kol. 10 i 11	80,1—77,2	65,4—6,11
„ Prudnik (Neustadt) kol. 2 miasto-town-ville		

	<u>jest:</u>	<u>ma być:</u>
„ Raciborz wieś (Ratibor Land) kol. 10 i 11	50,4—50,4	*50,2—*48,4
„ Kluczborg (Kreuzburg) kol. 2	Kreutzburg	Kreuzburg
„ Zabrze (Zabrze) kol. 10 i 11	80,1—77,2	83,3 — 79,8
„ Katowice wieś (Kattowitz Land) kol. 10 i 11	80,1—77,2	*80,1—*77,2
„ Opole wieś (Oppeln Land) kol. 10 i 11	79,4—78,0	*79,4—*78,0
„ Gliwice wieś (Tost- Gleiwitz) kol. 10, 11 i 14	70,4—68,1 24,44	*70,4—*68,1 71,68
„ Bytom wieś (Beuthen Land) kol. 10 i 11	80,1—77,2	86,6—84,7
„ „ „ „ kol. 2	Land	country- campagne
„ Wielkie Strzelce (Gross- Strehlitz) kol. 12 i 13	55,4—50,5	94,5—93,5
„ Lubliniec (Lublinitz) kol. 12 i 13	71,5—75,0	96,5—96,1
„ Pszczyna (Pless) kol. 7 r. 1910	92,0	92,6

W dole dodać:

*) Total percentage for municipal and rural district — pourcentage commun pour les districts urbain et rural — procent dla powiatu miejskiego i wiejskiego razem.

Tablica III:

pow. Racibórz wieś (Ratibor Land),—kol. 5	37,292	38,292
--	--------	--------

Objaśn. tablicy IV:

str. 2—9 wiersz od dołu	40,8	40,3
-------------------------	------	------

Tablica IV:

pow. Głupczyce (Leobschütz), kol. 12 i 15	2,70—3,2	0— — 0,4
„ Opole miasto (Oppeln Stadt), kol. 14	19,7	14,9
„ Gliwice miasto (Glei- witz), kol. 15	— 7,4	— 6,4
„ Raciborz miasto (Rati- bor Stadt), kol. 5 i 15	36,6—0,5	36,3—0,5

	<u>jest:</u>	<u>ma być:</u>
„ Prudnik (Neustadt), kol. 2	miasto - town-	
	ville	
Uwaga. Pow. Prudnik (Neustadt) i Racibórz wieś (Ratibor Land) w kol. 3—12 zawierają procenty odnoszące się do całości tych powiatów; liczby zatem w kol. 14 i 15 jako odnoszące się tylko do części poddanych plebiscytowi winny być znacznie wyższe.		
pow. Katowice wieś (Katowitz Land), kol. 14	19,6	18,6
„ Tarnowskie Góry (Tarnowitz), kol. 6, 12 i 15	68,8-68,80-7,2	66,8-66,80-5,2
„ Rybnik (Rybnik), kol. 3	83,9	83,0
Objaśn. tablicy V:		
16 wiersz od dołu	89	89,4
15 wiersz „ „	68,8	66,8
Tablica V:		
pow. Głupczyce (Leobschütz), kol. 2	Głupczyce- Leobschütz	Głupczyce- Leobschütz
„ Prudnik (Neustadt), kol. 2	town-ville	
Uwaga. Pow. Prudnik (Neustadt) i Racibórz wieś (Ratibor Land) w kol. 3—8 zawierają procenty przybliżone dla ich części poddanych plebiscytowi; w kol. 10 i 11 zatem liczby również przybliżone.		
pow. Zabrze (Zabrze) kol. 11	29,4	30,9
Uwaga. Pow. Katowice wieś (Katowitz Land) i Gliwice wieś (Tost-Gleiwitz) w kol. 3 i 4 zawierają procenty odnoszące się do odpowiednich powiatów miejskich i wiejskich łącznie;		

	jest:	ma być:
w kolumnach 8 i 11 za- tem liczby podane powin- ny być większe.		
pow. Koźle (Kosel) kol. 8, 10 i 11	80,0—68,8 —64,9	88,0—66,8 —62,9
„ Wielkie Strzelce (Gross Strehlitz) kol. 2	Gross	Gross

Tablica VI.

kolumna 3	in-en-w 1905	in-en-w 1871
„ 4	in-en-w 1871	in-en-w 1905
pow. Bytom (Beuthen) kol. 10 i 15	336,206—0,38	336,203
„ Zabrze (Zabrze) kol. 15	0,46	
„ Katowice (Kattowitz) kol. 15	0,58	
„ Tarnowskie Góry (Tarnowitz)	77,538	77,583
„ Kluczbork (Kreuzburg) kol. 12	18,971	18,271

Uwaga. Pow. Prudnik (Neustadt) i Racibórz (Ratibor) w kol. 3—9 zawierają liczby odn oszące się do całości tych powiatów, w kolumnach zaś 10—14 do swych części poddanych plebiscytowi; liczby zatem w kol. 15 — przybliżone.

Tablica VII.

Uwaga. Pow. Prudnik (Neustadt) i Raciborz (Ratibor) w kol. 3—6 zawierają liczby odnoszące się tylko do ich części plebiscytowych, w kol. zaś 7—9 do całości tych powiatów.

pow. Opole (Oppeln) kol. 10	5,2	30,5
„ Gliwice (Gleiwitz) kol. 10	21,1	57,5

Tablica VIII:

pow. Gliwice miasto (Gleiwitz), kol. 4	6.130	6.120
„ Bytom miasto (Beuthen) Stadt) kol. 12	29,898	29,889

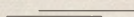
	<u>jest:</u>	<u>ma być:</u>
pow. Raciborz wieś (Ratibor Land) kol. 25 i 26	35—71,0	53—71,7
„ Zabrze (Zabrze) kol. 19 i 26	80,592—75	80,593—75,0
„ Katowice wieś (Kattowitz Land) kol. 23	39,9	39,7
„ Gliwice wieś (Tost-Glei- witz kol. 7	66,8	66,8
„ Lubliniec (Lublinitz) kol. 25	9,8	9,8
„ Pszczyna (Pless) kol. 18	32,6	32,5
Ogółem kol. 17	21	2,1
pow. Prudnik (Neustadt) kol. 16	11:301	11.301
„ Kluczbork (Kreuzburg) kol. 22	25.095	25.097
Ogółem kol. 20	32,285	35,285

**Pośpiech roboty uniemożliwił przeprowadzenie do-
kładnej korekty.**

ERRATA

of the diagrams, maps and tables.

	as printed	correction
Table No. 5a.		
Map. References	arca	area
Table No. 7.		
Diagram References	maximal minimal	maximum minimum
Table No. 15a.		
First line on the map	Percentageons	Percentage
Fifth " " " "	denote	indicate
Table No. 16.		
Second line on the diagram	on Upper	in Upper
Table No. 17.		
Sixth line on the diagram	apparetly	apparently
Table No. VII.		
Table.	on Upper	in Upper

ERRATA

3 planches et des Tables.

au lieu de:

on doit lire:

PLANCHE № 3 d légende	selon le Paul Langhans	selon Paul Langhans
PLANCHE № 5 a légende	Fleuve „Odra“	Oder
PLANCHE № 8 légende 1-er paragraphe	...ligne maximum %	...ligne maximum du %
PLANCHE № 10 Titre	Influence des émigrés	Influence des émigrés
PLANCHE № 14 légende	100 et 200 200 et 300	de 100 à 200 de 200 à 300
TABLEAU I colonne 1	Soummise an plebiscite	Soumise an plébiscite
TABLEAU II colonne 14	polonais dus aux	polonais élus aux
TABLEAU III colonne 17	% dans les votes	% des votes
colonne 18	% dans les votes	% des votes
colonne 24	Différence des % pour la Pologne selon les votes sans les émigrés	Augmentation du % pour la Pologne après élimination des émigrés
colonne 25	Quantité des communes	Nombre des communes
TABLEAU IV colonne 2	Prudnik miasto Neustadt town ville	Prudnik Neustadt

---

Total
Ogółem

870.703

93.976

776.727

747.915

28.812

12.1

848.292

443.409

82.3

404.883

147.7

93.976

9.400

84.576

21

26.7

184.016

184.031

67.0

328.225

12.0

340.225

12.0

328.225

12.0

*) Part of the district for Poland. Une partie du district pour la Pologne. Część powiatu za Polską.

BLOCK WITH APPARENT GERMAN MAJORITY AT THE PLEBISCITE.
BLOC AVEC MAJORITÉ FICTIVE ALLEMANDE D'APRÈS LE PLEBISCITE.
BLOK O POZORNEJ WIĘKSZOŚCI NIEMIECKIEJ PRZY PLEBISCYCIE.

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	17	18	19	20	21	22	23	24	25	26
1	Głupczyce Leobschütz	68.295	22.700	45.595	43.709	1.886	49.8	64.717	256	0.4	64.461	99.6	22.700	5	22.695	2%	35.2	42.017	251	0.6	41.766	99.4	0.2	80	—
2	Opole—m. Oppeln ^{town} _{ville}	22.298	5.486	16.812	14.193	2.619	32.6	21.911	1.111	5.2	20.800	94.8	5.486	22	5.464	2%	26.3	16.425	1.089	6.6	15.336	93.4	1.4	1	—
3	Raciborz—m. Ratibor ^{town} _{ville}	25.377	5.875	19.502	17.564	1.938	30.1	24.525	2.219	9.0	22.306	91.0	5.875	44	5.831	2%	26.1	18.650	2.175	11.7	16.475	88.3	2.7	1	—
4	Prudnik Neustadt	38.675	11.391	27.284	26.212	1.072	41.7	37.698	4.495	11.9	33.203	88.1	11.391	90	11.301	2%	34.4	26.307	4.405	16.7	21.902	83.3	4.8	66	1.5
5	Raciborz—wieś **) Ratibor ^{country} _{campagne}	18.889	3.916	14.973	14.426	547	26.2	23.542	6.994	29.7	16.548	70.3	3.916	140	3.776	2%	22.8	19.626	6.854	34.9	12.772	65.1	5.2	42	9.5
6	Kluczbork Kreuzburg	46.179	18.271	27.908	25.908	2.000	65.5	45.118	1.786	4.0	43.332	96.0	18.271	36	18.235	2%	42.1	26.847	1.750	6.5	25.095	93.5	2.5	113	—
7	Opole—wieś **) Oppeln ^{country} _{campagne}	74.575	17.034	57.541	55.940	1.601	29.6	61.861	9.494	15.3	52.367	84.7	17.034	190	16.844	2%	32.2	44.827	9.304	20.8	35.523	79.2	5.5	120	9.2
8	Koźle **) Kosel	30.420	6.467	23.953	23.315	638	27.0	33.735	4.140	12.3	29.595	87.7	6.467	83	6.384	2%	21.6	27.268	4.057	14.9	23.211	85.1	2.6	98	5.1
9	Oleśno **) Rosenberg	25.585	7.292	18.293	17.768	525	39.8	24.835	5.510	22.2	19.325	77.8	7.292	110	7.182	2%	37.2	17.543	5.400	30.7	12.143	69.3	8.5	63	—
	Totally Total Ogółem	350.293	98.432	251.861	239.035	12.826	37.7	337.942	36.005	10.7	301.937	89.3	98.432	720	97.712	2%	32.4	239.510	32.285	14.7	204.225	85.3	4.0	584	3.6

***) Part of the district for Germany. Une partie du district pour l'Allemagne. Część powiatu za Niemcami.

60632/2